

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

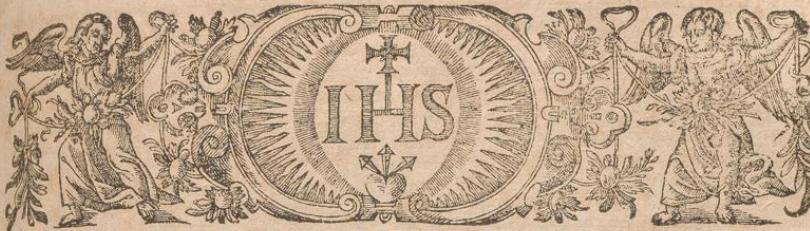
Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Tractatvs Primvs. De Opinione Probabili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

TRACTATUS PRIMUS

De Opinione Probabili.

UM prudentiae judicium proxima sit regula operationum moralium, tractati de opinione probabili primum debet locum non dubitare, ut selectis questionibus ad mores pertinentibus, aliter praeclusus aditus pateret. Si enim opinionum probabilitas, ad excusandos a peccato actus humanos, nil deferret; oleum, & operam omnes Scriptores perdidemus. Quia post rem undique sedulo, & mature exagitata, supra hominis ingenium est, in libertatis favorem, certae veritatis sententiam elicere, aut ita invenientis, ut pene nullam opinioni contrariae probabilitatem relinquat; quam aliunde, natura lumine, ab omni peccati periculo prouersus alienam, quibus vis etiam rudibus, & illiteritatis notissimum est. Ne ergo labor in his lucubrationibus a me impensis (qui a reliquis, qui nos praecesserunt) deinceps in impropterum veniat, tractatum hunc premittere, opera et preium duxi.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid opinio probabilis & quae ad eam requirantur?

1. **E**xactibus humanæ cognitioni subjectis, pauci sunt, quorum honestas, aut malitia judicio metaphysicè, vel phisicè, vel moraliter certo cognoscatur; nisi tales sint, quorum ignorantia invincibilis dari nequeat, aut quos ex fide Divina, vel Ecclesiæ traditione, aut unanimi Patrum consenserunt, aut bonos esse aperte constet. Unde sit, judicium, quod communiter efformare possumus de honestate actus, ex nullo ex prædictis capitibus nobis innocentem, non posse transgredi terminos assensu probabilis.

2. Quapropter opinio probabilis, ut ait M. Joannes Martinez de Prado, tom. i. quest. moral. cap. i. de come, quest. i. §. i. * Est assensus ad unam partem, cum formidine alterius, propter motivum probabile. ** Prioriter, inquit, partem, docet D. Thomas i. p. quest. 79. art. 9. ad 4. & 22. q. 1. art. 4. Ubi docet, quod quando intellectus assentit alicui, non quia sufficere moveatur ab objecto proprio, sed per quandam electionem voluntariè declinans in unam partem magis, quam in aliam; si hoc sit cum dubitatione, & formidine alterius partis, erit opinio. * Et infensus, quest. 2. §. 3. * Probabilitas opinionum intrinseca, nulla pure humana Doctorum auctoritate

potest tolli, siquidem eo ipso, quod ipsa habeat rationem probabilem, vel textum, ex quo probabilitas inferatur, & nil in contrarium sit decisum, nec evidens adducatur ratio, quæ convincat esse fallax, semper manet probabilis. * Cui consentit M. Hyacinthus Donatus ejusdem instituti, tom. 4. addit. ad practicam. tract. 12. q. 37. num. 5. Inquiens.

* Opinio, seu sententia probabilis est, quæ in initia rationi alicujus momenti, dummodo tamen pro opposita non sit aliquid convincens, ut potè textus clarus, vel ratio evidens. * Hac definitioni adhærent communiter Doctores, Thomas Sanchez in sum. libr. 1. cap. 9. num. 6. Layman. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 1. qui de communis testatur. Angelus Maria Vericelli tom. 1. quest. mor. tract. 2. quest. 3. Machado tom. 1. discursus practic. de probabil. opin. artic. 2. §. 1. dicens esse communem, & Caramuel. in apologetice pro doctrina de probabilitate Epist. 2. Quod sequitur Frat. Franciscus Bonæ spes in Apologemate retorto contra Caramuel. dub. 7. presumpt. 4. num. 44. in fine, dicens. * Opinio probabilis positivè inter Catholicos est, quæ (semper Sacra Scriptura, & Ecclesiæ definitionibus, communis SS. Patrum consensu, & lege naturæ salvis) fundatur in auctoritate alicujus, vel aliorum Doctorum in Ecclesiæ probatorum rationibus congruis, & solutione congrua fundamentorum oppositorum opinionis, cum formidine de hujus veritate. * Quibus consentit Magist. Araujo in decisionibus moral. ubi de statu civili, disp. 9. num. 1.

3. Definitionem hanc opinionis probabilis prout à Thomistis citatis traditam, & ab aliis com-

O 2 muniter,

müniter recepta, admittunt *Jesuitæ* sed omnes cum *Suarez*. Ceterum *F. Vincentius Baronius*, ex præc-
cillimo *Prædicariorum Ordine*, in libro nuper edito,
cui titulus est *Manuductionis ad moralem Theologiam*
pars altera, in qua *D. Thoma* veramens de singulis vita hu-
mana, & *Christianæ officiis*, inter rigidas, & laxiores o-
piniones, media defunditur, contra *Amadæum Guimerium*,
totus est in hac definitione opinionis probabilis eleva-
lenda: ideoque in eximium *Doctorem Franciscum*
Suarez disput. 1. sect. 1. §. 4. fol. 33. Sic invenitur. * Pri-
mum fundamentum totus questionis, nempè ad
conciliandam opinionum probabilitatem, duas ex
Suarez conditiones requiri, ut scilicet nil contra il-
lam convincens affirmerat, deinde ut firmo aliquo ni-
tatur fundamento. *M. hi* omnino suspecta est utraque
conditio. In dī prima absolute falsa est: nam si opinio
non definita esse probabilis, nisi contra se habeat ali-
quid convincens, in tuto erunt opiniones contra im-
mortalitatem animæ, contra originem mundi, & nihilo,
aliasque fidei veritates, quæ cum ex *Caramuel*,
& *Nominalibus* demonstrari nequeant, nil convin-
cens affirvi potest contra opiniones ipsiæ adversas; ac
proinde, si iter prima conditio, verè probabiles erunt,
& tuta. * *Hæc* *opus Baronius*, qui similia intorserat
contra *Caramuelum* in opere contra illum inscripto,
Theologia Moralis adversus laxiores probabilistas, p. 1. dī p.
2. sect. 1. exam. 2. epif. *Caram. art. 2. s. 2.*

3. Cæterum huic objectioni falso occurrit ex-
plicatione illius primæ conditionis, prout à *Fr. Fran-
cisco Bonæ Spei*, ubi suprà cum aliis communiter. O-
pinio enim *Lutherani*, aut *Calvinistaræ*, & similes ab
Ecclesia damnatae conguisrationibus non innitun-
tur, & habent contra se *Scripturam*, *Ecclesiæ* definitionem, & *Patrum* consensum. Unde his, &
aliis sectis deficient conditiones, ad probabilitatem
requisitæ: & in hoc sensu verè dicitur, quod aliquid
convincens contra se habent, quia nomine demon-
strationis, ut explicat *Caramuel* loco à *Baronius* cita-
to, solum intelligitur * conclusio syllogismi, cuius ut-
raque præmissa ita est certa, ut neutra in dubium,
aut questionem probabilem vocari possit. * In
hoc inquam sensu, proprieas dicitur certa, &
indubitate, ut patet ex his, que tradit in *Apolo-
gema de probabilitate*, num. 309. & 311. (ut bene ad-
vertit *Fr. Franciscus* in suo *Apologam* retorto, dub.
7. num. 35.) ubi ait * certa, & indubitate præmissæ
sunt, de quibus nullus prudenter dubitat, nullus ju-
dicat esse improbabiles. Huc pertinent articuli *Fidei*,
sive veritatis determinatae ab *Ecclesia* &c. * *Hæc* *Ca-
ramuel*, que bene ponderat *Bonæ Spei* ubi suprà fol.
86. Inde concludens contra *Baronium* * ita demon-
stratio *Caramueli* fortior est ad convincingendos *Eth-
nicos*, & *impios*, quam sit iustus auctoris prīc. p. um:
standum scilicet, prolege contra libertatem. *

4. Probabilitatis duo sunt principia, auctoritas
docentis, & ratio, cùm nittitur. Quæ ab auctoritate
proximè definiuntur, dicitur probabilitas extrinseca,
nam quod viris doctis, & pīs videtur, non potest
non probabile judicari. Quæ verò rationis pondere,
intrinseca vocatur. Hinc opinionem probabilem à
principiis intrinsecis nuncupamus, quando rationib-
us pro utraque parte accurate perspīs, & nulla e-
vidē, nī pro altera reperta, uni potius, quam alteri, ex
imperio voluntatis determinatum assensum, cum
formidine veritatis oppositæ, intellectus præstat.
Unde quod fundamentum, seu motivum assentiendi
majoris fuerit ponderis, et major erit extrinseca o-
pinionis probabilitas, sive pro lege, sive pro liber-
tate. Opinio verò probabilitior à principiis extrin-

seca; seu à loco extrinseco dicitur, quando dis-
tivum proximum, & immediatum afferenti in-
joris est auctoratis: quando plures, numerum qu-
alitate, & numero Doctores, opinio proferantur,
Dixi proximum, quia re bene inspecta, intellectu
debet moverur ad assensum, quia supponit, Autem
optimis rationibus ductos fuisse ad sic opinandum,
ut bene notavit *Pat. Bardi* tract. de conscientia, fol.
4. cap. 1. num. 2. Quia sine ratione, intellectus incon-
siderabile est; alias graves, pīs, & docti non esse. Autem
autem rationis motivum ex alio unius, vel plurimi
Doctorum fide, confusæ cognitionem, est reuersus, quod
intellectus invenit ad assensum. Dixi, ex quinque,
& numero Doctorum, majorem sibi extincent
probabilitatem opinionem arrogate; quia non nulli
Doctores (ut ait *Seneca* de vita beata) legimus
antecedentium gregem, pergentes non quo en-
dum est, sed qua itur. * Nullus enim venit ut
dagare curavit, nec utriusque partis advenit, &
ratiæ diligenter appendit. Unde plurimas quando-
que Doctorum vel probabilitatis opinioni supponi-
unt, cum ea, qua pollet, qualis qualis fuisse, ut alii
in cujus verba jurarunt, reducatur: Unde Magi-
stros lib. 1. de Insfr. quest. 6. art. 6. in fine, prima con-
clusionis. Lepidè satis dixit: * Parum ad rem refer,
quam sit numerosa citatio, ubi ratio non adhuc
nostra. *

5. Sive autem probabilitas opinioni competat, à
loco intrinseco, qualis communiter evenit opinio
respectu Doctorum, qui veritatem, appendit funda-
mentis, indagantur; sive ab extrinseco, ut com-
muni inter Doctores, & nonnumquam etiam doctis, quæ
sola auctoritate aliena ducti, opinioni afferantur,
parum ad rem facit, quia in ordine ad excludandam
a peccato operantem, nullum Doctores confin-
derim: sive enim probabilitas sit intrinseca, sive
ab extrinseco, si probabilis prædicta erude,
eamdem illi vim inesse concedunt, quod secun-
dum conscientiam.

QVÆSTIO II.

De opinione speculativæ, & præ- dictæ probabili.

1. *N*on convenient Doctores in explicati-
one divisionis opinionis in speculativæ &
prædictæ probabilitatem. *Mag. Atauri* in de-
fensione moral. de statu civili, disput. 9. ajet. 1. num.
7. inquit, illam esse opinionem probabilitatem faci-
lative dumtaxat, quæ potest defendi & sustin-
cathætra, propter quod ratione fulcitur, illa
verò probabilitas prædictæ, quæ est de his, quæ ad
mores spectant, & in humanis negotiis ad præ-
dictæ reduci potest: indequæ infra primam, *Hæc* le-
cunda, inventi possit. Explicat exemplo opinio-
nis *Cajetani* 3. part. quest. 66. art. 5. affirmans
valide baptizati sub hac forma: *Ego te baptizo
nominis genitoris, & geniti, & precedentis ab origine* &
tamen inquit hæc opinio (inquit) spe, utrave proba-
bilis sit, non inquit in prædicta forma ut. Quo etiam
exemplo utitur *Joannes Martinez de Prado* tom. 1.
quest. moral. cap. 1. de conscientia, quest. 2. s. 2. num. 7.
aliquid habens ex *Mag. Joann. à S. Thomas* 2. disput.
11. art. 1. (quo idem *Vincentius Baronius*, in opere
contra *Amadæum*, rem hanc explicat) ut si venient

probabiliter, imò & probabilius opinetur, in nemore esse feram, quam hominem, non licet jaculare ad eam occidendum. Cæterum hæc & similia exempla non videntur ad rem: quia alia opinio veretur circa valorem Baptismi, alia circa licitum ejus om̄um, & similiter una circa existentiam hominis, vel sibi; altera circa jaculationem sagittæ. Et non est opinio probabilis, que afferat, licitum esse iudicare, quem probabiliter judicet esse hominem, nec probabilis esse feram: nec est opinio affirmans hinc esse baptizare sub illa forma probabilis, om̄isla certa, qua Ecclesia utitur. Quando autem venatori opinio probabilis, quod arcenda sibi mortis causa, ad quam jus habet cum periculo alieni damni, licet sagitta impetrere animal, quod probabiliter, non aquæ probabiliter feram, ac hominem reputat ex gravi, & probabilis dubio, ne quod sibi appetet, usus sit, aut latro, qui in se infundat, nisi illos occupet. Tunc sagittam ex arcu emittere, à peccato immune. Baronius ipse faciet, ubi infra disputat. fol. 47. Hoc igitur exemplo Authores citati adiungunt, liquidum quando opinio veratur circa operationem jaculandi, opinio speculativæ probabilitatis, practicæ etiam probabilis est.

2. Difficultas ergo solum est, an quando opinio speculativæ modo veretur circa operationem, verbatur. Si necne licitus hic contractus? Stare possit, iste etum probabliter judicare absolutè, & secundum suum licitum esse, & tamen non esse probabile prædictum, quod illum celebrare licet? Cui difficultas affirmativæ respondendum est; quia opinio speculativæ probabilis est, quæ in communione, praescindendo à circumstantiis, quæ in prædicta occurrere possunt, dictat, talenm contrahitum licitum esse. Practicæ vero probabilis, quando dictamen conscientie ultimo applicans voluntatem ad operandum, perpensis omnibus circumstantiis, judicat, hic, & non licitum esse operari. Cerrissimum autem est, posse contingere, intellectum judicare in communione, contrahitum aliquem, ejus natura considerata, licitum esse, & tamen, attentis circumstantiis concurrentibus, nequire, juxta dictamen practicæ prudentiae, licet celebrari; vel propter legis humanae prohibitionem, vel propter scandulum, vel quia in grave aliorum præjudicium cedit, & Quapropter negari non potest, opinionem illam assertantem contrahitum esse licitum, praescindendo à circumstantiis probabilis speculativæ, non vero practicæ, quia deficit dictamen prudentiae ad operandum requiritum. Ut enim ad prædictum deveniatur, alia circumstantiæ considerari debent, quæ in speculativam illam non venerunt. Idque solum intendunt Doctores afferentes, non omnes opiniones circa actiones humanas speculativæ probabiles, esse practicæ probabiles: plus enim exigitur ad probabilitatem practicam, quam ad speculativam, quia potest ad eam ratio probabilis speculativa, & tamen, quia hinc, & nunc ad alia quod inconveniens, quod in speculativam considerationem non venit, non datur, ut debet, practicæ dictamen ad licitum operationum. Sic & bene explicant Magist. Joann. à S. Thom. i. 2. disputat. 23. artic. 3. §. Primum ergo. Magist. Prado ubi supra, num. 13. Thom. Hurtado tom. 2. disputat. 1. part. 2. §. 3. fol. 167. Ubi hunc Auctorem, vel ex eo quod prædictam opinionem referat, sic carpit. (Quod illam consequitionem ab opinione speculativæ probabilis, ad practicæ utram, tantum abesse esse necessariam, aut probabilem, ut falsissimam & periculissimam esse, atque Atheismum invehere, multis locis, & argumentis demonstrationem sit, superioribus disputationibus,) sic ille. Quem doleo in domo.

Part. II.

sticos, ita exarisse, cum in vero, & legitimo sensu juxta superioris dicta, eos exponere potuisset. Praterquam quod, ut non nemo bene notavit; si intercurrant in praxi novae circumstantiae, qua non fuerunt consideratae speculativae, alius casus in speculazione proponitur, & alius exercetur in praxi. Variatio autem casu, quid mirum sententias discordare, sicut & variatio non dispare; cum probabilitas, qua est in praxi, sit eadem nec numero probabilitas, qua est in speculazione, omnibus circumstantiis consideratis, ut concedit ipse Baronius verbis ex illo datis, num 2. Qua solum ratione, ab opinione speculativa probabili, ad praxeem probabilem, consecutionem necessariam Doctores citati nos edocent, quibus ipse dissentire non potest,

Q V A E S T I O III.

*Vtrum unicus gravis Doctor possit
sibi opinionem probabilem
efficere?*

I. **P**ars affirmativa omnino tenenda videtur, si vir doctus sit, & prudens, & in Theologia morali, non parum versatus, qui proinde principia ab auctoritate, & a ratione, pro contraria, & communis sententia ad ducta, expendere, & argumentum probabilitatis dissolvere possit. Ratio est, quia eorum, quae ad mores pertinent, & nec Ecclesia definitione, vel traditione, nec aliquo decreto Pontificio nobis constat, ratione naturali veritas adquirenda est. Ergo si vir doctus nova m' aliquam ab aliis non cogitatae adeo efficacem invenierit, ut in assensu determinatum partis contrariae vehementer ferat, ex ejusque visceribus solutionem congruam, & probabilem argumentum contrariae adhuc habeat, quibus nulla ductus novitatis affectione, nec vanæ gloria appetitu, suam sententiam probabilem contraria censeat, non est, cur illam, sicut & alias quae inter Doctores probatae auctoritatis probabiliores communiter habentur, licet, & laudabiliter sequi non possit. Itemque similiter dicendum, si ratio, cui communis sententia innixam invenierit, recte potest, contra omnes, qui praecesserunt, opinionem propriam probabilem, aut saltem probabilem judicare, & ad proximam deducere.

II. Urgetur, quia nisi temerè, dici non potest; plures opiniones novas, quas D. Thom. contra omnes, qui ipsum praecesserunt scriptores, invenit, non satis ipsi sufficienter probabiles, ut ad proximam deducere possit. Et similiter, quas D. Bonav. quas Scot. quas Cajetan & alii viri Doctissimi validis rationibus comprobarunt, & ut probabiliores in Scholas induxerunt.

3. Confirmatur, quia si ab his, & similibus Doctores, & Theologiae moralis magistris, de

novo à se inventa, opiniones tales conferunt, ut ipsi absque letali non possent illas se quaeque, absque gravissimo scandalum peccato, aliorum consilie, nec consuluisse, minique typis mandat, ut propter occasionem spiritualis ruinæ illis praebet. Est ergo evidens, virtum doctum, prudentem, & in Theologiae moralis versatum, posse post dilectionem contrariae, & communis sententia discussionem, novam, & singularem sententiam contra omnes probabilem practicabilem, & juxta illam consilium praebere. Aliis nonnullis, potest, opiniones modo antiquæ, nova fudent, ut ejus inventores graviter in earum evulgatione percaescant, donec aliorum consensus accedit; quod dicit non potest, neccesse enim est aliquo lineare in opinionem incidisse. Nec mitum, quod opiniones novas non raro prodeant ab aliis Doctribus non excogitatae; ut sit M. Bannez 1.2. cap. 2. art. 5. dub. 4. §. ad argum. (Ad primum, quod ea exauditu Doctorum. Respondet, quod in aliis moralibus obscuris, & difficillimis decidenda, non mirum est, si aliqui viri docti se ferant aliquam novam ratio, ut opinetur contra communem sententiam, merito, & non temerari, & ita modo sunt introductæ plurime opiniones contrarie aliis, quae solebant esse communes.)

4. Probatur secundo. Quia doctrina moralis, etiab omnibus Doctribus unanimi contentum dicit, non sunt evidentes (huc suis defensionibus quandoque tales apparent) plerumque rati probabiliore tantum sunt; que tamen ut induxit supponuntur propter rerum invidentiam, & intellectus imbecillitatem. Ergo vir doctus in Theologia Scholastica, & morali maximè versatus, non deinde hanc cognoscere poterit, & contraria sententia probabilitatem ostendere. Principio, quia si ait Glossa in cap. ad nostram, de conscientia, interdum revelatur numeri, quod major necit & iniqui. C. jet. 2. 2. quæst. 41. art. 4. §. ad primum, (male cum humano ingenio aetum esset, si nolire possemus, ad quod Aristoteles dixit.) Et bene quidem, nam scripsit Quintilianus lib. 10. institutiones Oratoris cap. 20.) Pigris etiungenti contentum esse his, que ab aliis inventa sunt. Quid futurum erat temporibus illis qui sine exemplo fuerunt? Denique probat M. Japanes Martinez de Prado, qui probabilius opinionem intrinseca, nulla pure humana Doctorum auctoritate tolli potest, eo quod vel professe habitationem probabilem, vel texum, ex quo probabilitas inferatur, ideoque dum nullum contra ut in dictum: (Nec evidens, inquit, adducatur ratio, quae convincat esse falsam, semper manet probabilem. Sapere autem contingit, opinioni ab uno solo Doctore asserta omnia haec convenire. Non ergo etiunde probabilitas negari illi debet. Ideo hanc rationem sententiam communem esse credo Doctorum. Quod sequuntur Vazquez 1.2. diff. 6. cap. 2. M. Joann. S. Thom. 1.2. diff. 1.8. art. 3. §. si vero Mag. Serra mag. art. 6. lib. 4. §. si quara. Mag. Joann. Martina de Pra-do tom. 1. quæst. moral. cap. 1. quæst. 2. §. 3. & plures apud illum,

Ques.

QVÆSTIO IV.

Utrum ad probabilitatem extrinsecam opinionis, sufficiat auctoritas unius gravis Doctoris?

S. PRIMUS.

Referuntur Doctores affirmantes.

Si opinio singularis procedat in casu ab aliis auctoritate, sed ex ratione, ex principiis Theologie moralis, respondendum sit, conveniunt Doctores, unus viri docti, & in Theologia morali versati, auctoratem sufficere, ad conciliandum sive opinionem eam probabilitatem, qua alii in praxi possint, quia tanti viri auctoritas non est fundamentum levis momenti; nec prudenter iudicati posse, opinionem illam accuratè examinatam non fuisse, & argumentis, quæ contra illam fieri possunt, Doctorem illum, non satisfactum. Imo addunt Vazquez ubi *suprà disp. 62. cap. 4. num. 8.* Thom. Sanchez *lib. 1. num. cap. 9. & 10. num. 6.* & plures alii imprudenter facturum vitum doctum, qui alterius opinionem improbabilem statim judicaret, eò quod libi videatur rationem al quam contra illam habere evidenter, & insolubilem. Nam quisque prudens sui argumenti fallaciam jure timere potest, & alios facili negocio solutionem præstutus sibi fuisse, ut non raro contingit: ideoque superbiae ponus, vel ignorantiae, firmitatem illam proprii judicii, quæ rationis evidenter vertere debet.

II. Difficultas ergo, & sanè gravissima, solùm est, an quando unus Doctoris opinio, in re morali, est contra omnes, qui illum præcesserunt, fiat nihilominus ex illius auctoritate sufficieret probabilis, ut alii in praxi amplectantur? Affirmant quatuor super viginti Doctores, quos citatos sequitur Veritatem. 1. *quest. mor. tract. 2. singularium quest. 5. inter quos Sylvester, Angel. Navar. Vazquez, Sanchez, Villalobos, Clavis Regia, Molfesius, Pasqualius, Rolandus, & alii. Quibus addit M. Setra t. 2. quest. 19. art. 6. fol. milii 365.* Ubi sic. (Quamvis unus solus fiscalis opinionis auctor, si tamen sapiens maximè cognitus, & probatus sit, sufficit ad illam probabilem efficiendam, nisi alias constaret ab omnibus improbari.) Et sequuntur M. Joannes Nider in *consolatorio timorata conscientia* edito Roma anno 1604. part. 3. capit. 11. §. tertio patet, *in fine ibi.* (Item dicit idem *Wilielmus*, quod frater simplex, vel quilibet homo cum salute potest sequi in confusione, quamcumque opinionem voluerit, dummodo alicius magni Doctoris opinionem sequatur.) & M. Hacinthus Donatus *tom. 4. additionum ad præ. var. ref. tract. 12. quest. 37. ibi.* (Ex quibus collige auctoritatem unus Doctoris prius, probi, & docti, qui rem ex professo discussit, posse efficere unam opinionem probabilem, ex quo eius auctoritas non est levis, sed alicius ponderis, propter rationabilem fundamentum, cui innititur.) Quod probat cum *Sylvestro*, *Verbo opinio. num. 2. quest. 2. in fine, ex l. 1. c. de veteri juri encl.* Ubi dicitur. (Sed nec

ex multitudine auctorum, quid melius, & æquius est, judicato, cum possit unus, & forte deterioris sententia multos in aliqua parte superare,) & faciet, inquit, D. Thom. quodlib. 3. art. 10. Ubi ait. (posse quenquam amplecti opinionem, quam à suo magistro, docto scilicet, pio, & probo, audire, in his, quæ ad mores pertinent.) Quibus adhæret Mag. Acacius de *Vslaco Episcopus Oreolensis tom. 2. resol. mor. verb. opinio. resol. 316. ibi* (Muchos Doctores absolute mente, y sin excepcion ninguna defenden, que solo un doctor que aya impreso, es bastante para hazer opinion probable, contal, que la opinion no esté abrogada por alguna ley. ó Canon, ni tenga algun error, ni notada por los Superiores, a cuyo cargo esta, ni el Doctor padezca alguna nota en el buen nombre, y oyficiente lo mismo con *Sylvester* y otros.)

3. Sunt etiam pro hac sententia plures alii, Thom. Hutt. *tom. 1. resol. mor. tract. 4. cap. 8. resol. 8. num. 1018. ibi.* (Unus auctoris classici auctoritas sufficere ad efficiendam opinionem probabilem, in praxi sequendam, ut tenent ferentes, & num. 911. (Unus Doctor classicus sufficere ad constitutam opinionem probabilem, ut tenent Sanchez, Valdellus, Vazquez, Montelinos, Martinez, Curiel, Artauxo, & innumeris, quos citat, & sequitur Pasqualius, *deci. 360.* qui cum multis ex citatis, & aliis, quos ipse adducit, per hoc esse verum, etiam si communiter contrarium sentiatur, si tamen unus Doctor firmare aliquam ratione nitarit. Unde Castro Palao dicit, *hoc nemini dubium debere esse.*) sic ibi, & iterum, *tom. 2. tr. 10. cap. 3. num. 33.* Bonacina *tom. 2. tractat. 2. disp. 2. de peccatis, quest. 4. p. 9. ibi.* (Ad efficiendam opinionem probabilem non requiritur multitudo Doctorum, sed suffici auctoritas unius Doctoris validè periti, & bonæ conscientie, modò non constitutam opinionem continuere errorem, aut abolitam, & antiquatam suam.) Sic ille. Cui adjungit Solorzano *de Iure Indiarum, tom. 2. lib. 3. cap. 1. in fine.* Ubi sic (Is qui opinionem probabilem sequitur, securus est in conscientia: & probabilis opinio dicitur, quæ unius, vel alterius docti & gravis via auctoritate innititur.) Sic ille, tredecim authores ibi referens, & plures, *tom. 1. lib. 3. cap. 2. num. 38.*

4. Sed quid si de mandato Sanctæ Inquisitionis expuncta sit? Respondet Caramuel in *Theolog. fundam. part. 1. fol. 17. in Epistol. dedicatoria ad Innocentium X.* (Scio communis Theologorum iudiciorum, has inhibitiones habere tantum vim opinionis probabilis, aut probabilioris, ut plurimum.) & 2 part. *Theol. fundam. fol. 5. num. 12.* (Quando liber, inquit, vel tentativa interdicitur, non afferitur esse improbabilis; sed iusta manere in gradu probabilitatis, in qua anteā erat, ob bonum publicum, vel privatum, nec dictari, nec defendi præcipitur.) Et audacius 1. part. *Theol. fund. num. 182. & 259. & 285.* Totis viribus suā contendit (Quod non datur in mundo visibili auctoritas condemnandi opiniones probabiles.) verum ejusmodi positiones non bene audiunt apud Theologos. Et contra ultimam acriter inturgit ex doctrinae Dominicanorum familia M. Joannes Martinez de Prado in *Academia Complutensi Primarius.* D. Thomæ Cathedræ dignissimus Moderator, *tom. 2. Theol. mor. cap. 33. in appendice contra Caramuel, quest. 2. & 3. num. 22.* Ubi distinguens probabilitatem intrinsecam, ab extrinseca, quæ ex auctoritate docentis desumitur, Caramuelis positionem de prima probabilitate verissimam putat, de secunda vero falso.

man, Verba ejus sunt. (Si ergo opinio sit intrinsecè probabilis, sicut nulla humana autoritate fieri potest, quod bonum sit malum, & quod lux sit tenebra: ita nec fieri potest, quod probabile sit improbabile. Quando autem probabilitas est extrinseca, & apparet, quamvis per accidens deservire possit, ut operantes, & errantes invincibiliter excusentur a peccato; tamen per se loquendo, ad Papam primarij, & authoritatē, & ad Dominos Cardinales, & supremos fidei iudices, pertinet declarare, quid tenetū ad fidei & mortui integratorem, & quid operandum. Et hac via videmus innumeras propositiones antiquitatis existimat probabilis, hodie declaratas improbabiles.) H. Eténus Mij. Prado. Verum cum opino intrinsecè probabilis (ut potè firma ratione inixa) possit adhuc in se esse falsa, videat Martinez, quomodo potestam id declarandi neget Pontificis in his, quæ ad mores pertinent. Quapropter censeo contrariam sententiam omnino veram esse, & apud Theologos communiter receptam; & hanc sustinere non posse; quia condere leges, declarantes, quid sit iustum, pertinet ad potestatem collatam Petro, & ejus successoribus, Matth. 16. & 18. Luca 22. Ioann. 21. cap. inno dicit 21. cap. ita Dominus, dicit 19. cap. omnes, dicit 22. extravag. unam sanctam, de majori, & obedienti. cap. solita. cod. iii. cap. cum adveniant, cap. quodcumque 14. quæst. 1. cap. ad Apostolicā de re iudicat. in 5. cap. novit. de iudic. capit. per venerabilem. Qui filii sunt legitimi. Vide Navar. dicit. cap. novit. notab. 6. in principio, num. 11.

5. Ex quibus fit, non esse audiendum Cajetanum, tom. 2. opus. tract. 6. cap. 2. ubi sententia Caramuelis fundamenta jecit; sic enim inquit, (Summi Pontificis iudicio promissa est omnis veritas de necessitatibus ad salutem fidicium, & non omnis veritas naturaliter scibilis, aut moralis. Et infra:) Et propter hæc, sicut in his, quæ sunt fidei, Summi Pontificis auctoritas omnibus praest rationibus; ita in his scibilibus supradictam pium, quam quemcumque alium judicet, ratio naturali lumine rorata, locum obtinet; contraria quam sola authoris naturæ authoritas statuere, aut decidere aliquid potest. Hæc Cajetanus. Quem omnes reprehendunt. Videatur M. Ambrofius Catharinius in Annotationibus lib. 6. fol. 56v. ubi adductus Cajetani verbis, illam carpe, dicens: * Quo in loco permisso errat. * Sed contra Catharinius non vixim pro Cajetano militat Vincentius Bironius 2. p. contra Amadeum pag. 17. dicens: * Quid verius hoc asserto Cajetani, quid inquinus censura Catharini, quam refert, & sequitur Amadeus. * Sed quodquid sit de censura Catharini: defendere Pontificem posse errare in his, quæ ad mores pertinent, gravi nota dignum censeo, cum pluribus, quos retero in opuscul. pro iustis, tractat. de Baptismo. Nec enim Deus Ecclesia sua sufficienter prævidit, nisi veritas moralis iudicium illi reliquist. Et sane hoc facetur ipse Baronius 1. p. disp. 2. sect. 4. fol. 141. * Qui quis negaret hanc propositionem (licetum est, & pium colere, & credere immaculatam Conceptionem Deiparæ) de heresi vehementer esset suspectus, quod dubitaret de certa fide, minitum de Ecclesiæ autoritate, emergentia circè religionem dubia derimendi. * Curidem non diceret illo, quæ Ecclesiæ autoritatem deneget dirimendi dubia emergentia, circè actus ad alias virtutes morales pertinentes? Consequentiam desidero.

(:†:)

S. II.

Singularis aliorum sententia.

6. His alii non contenti adducent, opinionem unius Doctoris contra communem, sicut quæ autoritate, fieri sufficienter probabile, ut quod, etiam doctus, possit licet, & tuta conscientia punit illam operari, etiam si à principiis intrinsecè falsam & improbabilem existimet. Ita docent Angelus Maria Verricelli in quæst. mor. tom. 1. tract. 2. quæst. 1. ubi sic: * Puto, posse me operari secundum opinionem unius gravis recentioris contra communem, & contra propriam opinionem, quamvis iudicem, etesse falsam secundum principia intrinsecæ. * Reliquis in decisionib. decis. 23. num. 2. Atticij 1. tom. 1. disp. 24. sect. 3. num. 10. & Tenerus 1. disp. 1. de actibus humanis. quæst. 4. dñb. 3. num. 34. & sequentibus. Probat, quia vir doctus potest tanquam iudicium gerere, & proprium iudicium iudicium videtur submittere. Ergo, & illius opinionem amplecti. Secundò, quia potest sibi formare iudicium, quod illa opinio probabilis sit, etiam si probabilis non videatur; sufficiens enim ad hoc motum est authoritas Doctoris, quem credere non debet, quia ratione motum; alias enim authoritas non operatur. Tertiò, nam quandoquid opiniione laetatur, aut quatuor Doctores, potest secundum illam operari, licet ipse à principiis intrinsecis falsam & improbabilem existimet, ut tenet Vazquez, Lessius & Joannes Sanchez, quos citatos sequitur Verricelli tom. 1. qq. mor. trad. 6. fol. 14. n. 92. Ergo probabilem extrinsecæ sufficiens ad recte operandum, aut potest cum iudicio speculativo de improbabilitate, & falsitate opinionis à principiis intrinsecis falsam considerare. Et propter hanc sententiam, ut etiam iudicaverunt: ita M. Sotius in 4. disp. 18. quæst. 1. art. 5. dñb. 5. §. Vnde ad argumentum, ubi citat: * Quoniam de cordis existimet, opinionem (scilicet potest) esse falsam, non tam in inde existimare debet, sibi non in cere ipsum absolvere, sicutidem propter probabilitatem excusat illæ culpa. * Quoniam ex eadem ordine sequuntur M. Mercurius, & de contubebus cap. 15. Mag. Candidus, & alii quos citatos sequuntur Machado tom. 1. in discussione pratico, de probabilitate opinionum art. 6. & 7. Quibus adde Bonacianum, & alios quos sequuntur Bolius p. 1. cit. 1. §. 22. num. 207. Joannes Sancti Iustinus selecti disp. 41. num. 7. & 8. & disp. 44. num. 35. §. Qualiter autem. Quamvis enim Doctoris de opinione potest, & loquuntur, quod non ab uno tantum Doctore, sed ab aliquibus probatae authoritatis defenduntur; convenienter omnes omnes licere, imo & debere confundantur, quia opinionem alienam operari, quamvis à principiis intrinsecis falsam & improbabilem existimet. Quod à fortiori dicerentur, licet non tantum auctoritatis, ut probabilitas, si tam in tanta auctoritatis, ut probabilitas, efficere possit, ut de opinione quam superior doctus, & prudens in praetendo sequitur, docet Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 6. num. 33. Cui iudicium obedit coram, contra propriam opinionem: de iis in generali, dicit Thomas Hurtado tom. 1. trad. 4. cap. 8. refut. num. 875.

87. ibi. * Si opinionem pœnitentis alii sequuntur, vel si pœnitens est vir valde doctus: potest confessarius per media extrinseca, assentiri opinioni pœnitentis, quamvis ipse per media intrinseca judicet improbabilem, & non potest deponere judicium practicum, quo judicat esse improbabilem. * Hæc Hurtado ex Clericorum Minorum doctissimo caru.

S. III.

Auctoris judicium.

Auctoritas unius tantum Doctoris, regulariter loquendo, non est sufficiens motivum, ut eius opinio singularis contra omnes Doctores, censetur probabilis, ita ut eam contra propriam, quam verâ omnes estimant, utra conscientia sequatur. Ratio est, quia unius auctoritas levis momenti fundamentum censeri debet, comparatione auctoritatis plurium Doctorum contraria solidis fundamentis tacentium, quibus mithi non constat ab uno illo Doctori satisfactum. Hoc argumentum majoris ponderis erit, si per se unicus Doctoris rationibus, quibus ad suâ contra omnes opinionem ducens fuit, judicet vir doctus prius momenti esse, & à principiis intrinsecis improbabilem bene docent. Vazquez. 2. disp. 62. n. 17. & Thom. Sanch. lib. 1. sum. c. 9. Ratio est, quia auctoritas docens ceterum est fundamentum prudens assentientis opinionis contra omnes Doctores, quatenus quisque viri docti non potuisse moveri ad singulariam opinionem, absq; ratione magni momenti, quæ alii etiam postea expeditibus, talis videatur. Sed qui, ratione perpenla, à principiis intrinsecis falsam, & improbabilem adhuc censet, nec ab aliis approbatam novit, planè judicat nullius momenti ratione fuisse ducum: ergo sola illius auctoritas non est sufficiens motivum. Ad probabilitatem extrinsecam illi conciliandam.

9. Urgitur, quia licet plures ex antiquis opinionibus aliquam defensaverint; si tamen postea eorum perpenla, & intrinsecis fundamentis, omnes moderni tanquam fallaces & improbabiles rejecerint; nemo, qui taliter senserit, potest ariquatum illam opinionem amplexari. Si ergo nec plurimi Doctoris auctoritas sufficit efficiere existimetur probabilem opinionem, quam perpenla illius fundamentis, à principiis intrinsecis suis, & improbabilem quis censet; & plurimi etiam auctoritas nullius ponderis est, quando momenta abesse nesciunt, qui fieri potest, quod unius Doctoris auctoritas ad probabilitatem extrinsecam sufficiat. Ideo, ita & bene cum Vazquez, Thoma Sanchez, Garcia, & aliis, tradit Mag. Joan. Martinez de Prado tom. 1. quæst. 10.

Si vero fundamenta, quibus ille Doctor ad eam opinionem ducens fuit, examinare quis non possit, alter discurrendu videtur; si enim tantæ auctoritatis auctoritas docto ab eo habeatur, ut prudenter censeri nequeat, opinionem singularis contra omnes tenuisse, quoniam omnibus contraria, & communis sententia fundamentis accurate perpenla, probabilitate sufficiens, & ratione de novo exegitata, vel antiqua novis confirmationibus corroborata soliditat; ejus auctoritas, ne principium extrinsecum, sufficienter movere potest, ut hæc prudenter quisque; maximè illiteratus, illi præflet, fibi quisadeat opinionem illam gravia aliquo fundamento innuit, & idem esse ita probabilem, ut possit licet juxta eam operari. Idq; præcipue locum habere potest, quando Doctor ille ab omnibus estimatur tanti ingenii, tantæq; doctrina, prudenter, & probatissim; ut merito judicaretur, ejus auctoritas equivalere auctoritati pœnitentie: ut bene docent Angelus Bosisi tom. 1. tract. de conscientia, punto 1. §. 19. n. 174.

& Breserus de conscientia, lib. 3. c. 3. n. 31: Nam in tali casu ex illius auctoritate potest prudenter deluci, non debile habuisse fundamentum ad sentiendum & mitra communem. In dō addo, tanta auctoritatis posse esse Doctorem, ut quisque prudenter suadere sibi queat, postquam ejus etiam fundamenta perpendet, non illa percalluisse, dum levius ponderis censuit. Qui propter, ut in dō & cum respectu illius se gerere poterit, & illius judicio se submittere, indeq; alienam opinionem contra propriam amplecti: quia etiæ à principiis intrinsecis improbabilem censet, potest ramei judicio alieno tanti Doctoris, potius quam proprio fidere, ejusque sententia ex in se probabile habere, sepè enim videmus alios recentiores damnare ut falsas aliorum opinions, quæ de novo contra communem prodierunt, quas ramei potesta al i scriptores doctissimis communis calculo receperunt. Hæc conclusio non dissentiet P. Bardir. de conscientia, discept. 4. c. 5. n. 4. Ubi ait: Si Parochus opinionem illam docens sit vir doctus, & prudens, & affirmet illam ex professo ponderasse, potest alius vir, etiam doctus si de illi præstare abliq; alio examine, nam talis vir auctoritas valde juvat ad studiandum illius opinionis probabilitatem: etiæ obligationem ad examinationam opinionem imponeremus, vel ad alios viri peritos consulendos; nil auctoritatem docens etiam opinionem deferremus: quod non videtur conscientiam, cum opinio illa non leve habeat fundamentum in doctrina, hominis prudentis, & non parum in scientiis versati.

11. Rudes autem & illiterati, qui per se rationum momenta expendere non possunt, si invincibiliter ignorantem opinionem, quam vir doctus sequendâ censuit, singularis esse, & contra omnes Doctores, certissimum est, hinc posse juxta illa operari, quia sufficiens quisque diligentiam præstit ad noctis am veritatis adquirendâ, dum virum doctum, & in re morali non parum versatum consuluit, cuius proinde judicio prudenter stare potest. Alioquin in oppidis, ubi unus Parochus est, nullus posset juxta illius consilia operari, sed hoc illuc peregrinari teneretur, viri doctos inquirentes, ut sic noloceret, an alii etiam opimo Parochi probabilem haberetur: quod rationi consentaneum non est. Hæc conclusio videtur Sylvestri verb. Opinio. q. 1. Ubi sententia eorum, qui clement, excusat à peccato sequentem opinionem, cuius Magister, admittit in his, in quibus potest esse ignorantia invincibilis, id est, in quibus ipse ignorans est, & aliorum tantum consilio & iudicio duci debet, ut bene explicat P. Vazquez cum sequutus disp. 62. citata, cap. 8. n. 42. cum Henrico, & M. Contrado, quos ibi reterit. Ad hō, idem dicendum, id est vir doctus illiterato manifestaret, singularis, quam illi consilium, opinionem esse contra omnes Doctores, quillam præcesserunt. Sic docent Azor, Villalobos, Torres, Lorca, Joannes Sanchez, & alii, quos citatos sequitur Verricelli tom. 1. r. 2. qu. 5. n. 6. & alii. Quod à fortiori tenere debent quorunque assentunt, discipulum posse tuta conscientia amplecti opinionem sui Magistri prob. & docti, nil inquirendo de probabilitate opinionis. Panorm. Mol. Scat. Cagnoli. Neviz. Azor. Villalobos, Bresserius, & alii, quos citatos sequitur P. qualigus de c. 18. & antecilios D. Thomas quodlib. 3. art. 10. Quibus dilectione non potest P. Vazquez ubi supra, ut constat ex ratione, qua Conclusionem probat. * Nam si quisque doctus, & probus (inquit) potest sequi opinionem suam relata auctiorum opinionem, cur etiam non poterit juxta eam operari illiteratus, qui doctrinam illius; & mortibus merito fidere debet? Etenim quicunque illiteratus recte advertit, Doctorem illum esse probum;

& tu-

& tuta conscientia sequi eam opinionem in operando, & in praebendo alii consilium; ergo etiam ipse illiteratus colligere potest inde singulare judicium, quo credit sibi etiam licere, quod judicat licitum esse probo, & docto viro.*

12. Nec deterrere debet operantem opinionis notitas, quando auctoritas docentis, & rationis pondus in illam, contra communem ferunt: prudenter enim potest credere, alios etiam doctos si mos eidem opinioni subscripturos, ut novis etiam alii non raro contigunt. Quod bene ponderat M. Gallego tract. de conf. probabili, dub. 21.* Noster, inquit, Angelicus Doctor multa scripsit, & docuit contra alios, qui ante ipsum scripserunt, & tamen ejus opiniones statim, ac ab ipsis traditae sunt, ex istimata sunt probabiles: tunc propter maximam ejus auctoritatem apud omnes Theologos; tunc, quia non levibus, sed rationabilibus fundamentis ductus est ad sic opinandum. * Quem, etiam opinionibus Doctorum magnae auctoritatis, eventum sperare debemus, nec statim improbabilitatis notam illis inure: hoc enim utilitati communis non leve praesudicium pararet. Cui consulens Angelicus Praeceptor opus. 19. sic scribit: Utilitas communis non solum debet procurari, ut sit quocumque modo, sed ut sit optimo modo, quo fieri potest. Quantum autem Doctores magis multiplicantur, tanto utilitas communis, qua ex doctrina provenit, magis crescit, quia uni manifestatur, quod alteri nondum notum est. Propter quod dicitur Sapient. 6. *Multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum.**

13. Non ergo opinio improbanda, quod ab antiquis non fuerit tradita: ut bene adverrit Villalobostom. 1. sum. tract. 1. diffic. 4. n. 17. * No solo ferneua la opinion se debe reprobar, que Santo Thomas, y otros Doctores graves dixeront muchas cosas, y buenas contra vexezes de antiguos. * Cu facit Caravuel in Apolog. Epist. 4. n. 163. fol. 95. Angelici praceptor: doctrina, inquit, ant. qua est, nova fuit, an deo debuit rejicii: audatur. S. Antoninus 3. p. Histor. tit. 23. cap. 7. §. 5. Qui tantum abest, ut esse novam neget, ut potius illam ab ipso fuisse novitate comendet. * Cujus vestigis infestans Vincentius Baronius in opere contra Amaudam disp. 1. fol. 19. discipulos D. Thomae commendat ob novas opiniones, quas ex ejus doctrinæ fonte scaturientes quotidie hauriunt: * D. Thomæ, inquit, doctrina solidæ est, & quæ plus pateat introrsus. Qui præcessere Interpretes Cajetanus, & alii, quasi foliosis metallicis opifices, venas auri aperuerunt, non exhausterunt. Supradiculorum captum esse Magistri mentem probant, quæ ex illa nova quotidie eruuntur, superioribus ignota & occulta. * Non ergo opinio, si nova, expungenda. Quia ut scripsit Tacitus Dialogo de Oratore 9. *Vitio malignitatis humanae, vetera semper in laude, præsentia in fastidio sunt.* Quod luculentus Hieronymus Epistola 108. *Queritur ingenium probari, quasi vinum ab antiquitate.*

14. Ex quibus deduces, recentiorum opiniones, et si contra Doctores antiquos, non idem spennendas, sed ratione petius, quam antiquitate appendendas. Nam ut jure notavit M. Arauxo in Decis. Moral. disput. 9. *æ Stata Civili, afferit. 3. num. 14.* * Quandoq; contingit in practicis, & moralibus, sicut in speculativis, opinionem minus communem, & paucorum Neothericorum, esse probabilem, propterea quod efficacioribus fultiat rationibus, quam opinionem communem & a pluribus Doctribus etiam antiquis, communiter receptam, & probatam, eò quod isti

non ita accurate inconvenientia, aut argumenta in contrarium perpendunt, sicut juniores, cum experientia ducti, tum frequentia disputationum exercitati. * Sic ibi. Quos sequitur Pasqualigus, addens, certis paribus probabilem contendam opinionem recentiorum, quando concurrit eum opinione verum. * Quia dum concurrit (inquit) auctoritas recentiorum, & recentiorum, debet presumi, quod auctoritas recentiorum funderit in melioratione, quacentiores scientia veterum & ea expeditam, & scientia semper magis indes crescit: Venerantur non habebant tantam notitiam, quantum habent recentiores, & ideo auctoritas recentiori preferenda est. * Sic Pasqualigus decision. 364. Ex quibus inter, eum, qui nequit ponderare fundatam opinionem veterum, & recentiorum, debet ratione auctoritas censere probabilem illam, quæ est recentior. Verum id absolute non approbo, quia ut ait Sylvester verb. *Opinio n. 2.* si ad auctoritatem attendamus, concurrentibus antiquis & modernis, antiquis superponendi. * Quia temporis diuturnitas videtur quam auctoritatem atralisse. * Et longè majoris est antiquorum, quam recentiorum, bendit ait P. Bairin, de conscientia decip. 4. cap. 6. n. 7. Unde nisi apparent nova aliqua ratio, sive ex lege, sive ex decreto, si realinde orta, quæ veteres latuerunt, eorum sententia prærenda est. Nec facile credendum unius Doctoris opinionem, ni maxima auctoritatis sit, exinde probabilitatem sibi conciliare, quando concursum etiam antiquorum militat.

S. IV.

Corollaria.

15. Ex dictis colliges primum, falsam & improbabilem esse sententiam afferentum, opinionem typis datam ab aliquo junio, & moderno, eo ipso debere censeri probabilem, dum non constet ab Ecclesia fuisse rejectam. Ratio est aperta. Primo, quare recte stare potest auctoritem libri esse Doctoris ignudu, non a doctrina, junio, & moderno, non probum & prudentem, sed audacem, & vano glorie cupidum, & cupis lucri gratia scribentem. Non ergo opinio in ejus libro reperta statim probabilis consideranda, licet à Sede Apostolica rejecta non fuerit. Secundo, quia, ut supra diximus, majoris auctoritatis sunt auctores, quos antiquitas commendavit, quam recentiores, & tamen opinio in aliquo ex antiquis libris inventa, non idem à lector probabilis fuisse censeri debet, ut eam tuta conscientia sequi possit, dum diligentiam non adhibuerit ad scendum, in antiquis, & ab omnibus recentioribus, ut improbabiles, & falsa rejecta: ex aliis nova lege, quam illi ignorarunt, aut ex aliqua Ecclesiæ declaratione, vel Pontificio decreto postea damnata. Idem ergo opinione Doctoris moderni judicium ferendum est, quia forsitan hæc ignoravit, aut levi fundamento, & solo innovandi pruritus ductus, eam opinionem eis dedit, quam revisore librorum permittere non debuissent: quos ego aliquando à lethali non exercitem, vel quia onus approbandi suscipiunt, cui lectoris agnoscunt, vel quia libros ne pralibatos quidem approbat.

16. Hactenque quotidie experimur, opiniones plures ab antiquis, & modernis traditas, & typis distinctas, jure fuisse ab Ecclesia damnatas, quorum plures adduxi in opus. pro Jesuitis, nullivero suffragamus, iungens, nec probabilitatem ullam adstruens, sed quæstionem facili pro Jesuitarum vindicis invenimus, ut in-

ut imposturas apérirem, & à laxorum nota innoxios, auctoribus suis opinionibus restitutis, demonstrarem. Quantum ad viginti, quæ in præfato opusœ ex variis Doctoribus, justæ defensionis causa, fideliter exceptæ referuntur, ut minimum, ut scandalosæ, inter alias, dannavit S.P. Alexand. VII. anno 1665, & 1656. & ferè omnes ipse reprobaveram in edit. Matis anno 1664. Quarum syllabum feci in libello supplici ad Eminentissimos S.R. Ecclesiæ Cardinales. Inter dannatas ait enim die 24. Septembris anno 1665, vigilia septima est, quam in præfanti rejicimus. * Si liber sit alienus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem. Sic ibi. * Non ergo sufficit, quod opinio in libro moderni reperiatur, nec quod ab Ecclesia dannata non fuerit, ut probabilis censeatur. Ecclesia enim Dei (ut nos premonuit Augustinus tom. 2. Epist. 119. cap. 19. in fine) * inter multam paleam, multaque zizania confusa multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam non approbat. *

17. Colliges secundò, quanta diligentia, & quo exame debeant fideles in rebus dubiis, Theologos doctos inquirere, quorum consilii tunc acquiscere possunt. Sunt enim plerique, qui non virtus doctos, & probos; sed magistros pruientes auribus querant. Ex doctis vero communiter habitis, licet cuique etiam docto plures consulere, donec excusantem ab obligatione inveniat: ut docet Illust. & Rever. M. Fr. Petrus de Tapia Archiep. Hispal. in sua Catena moralib. 1. quæst. 8. artic. 14. n. 5. & 6. Thom. Sanchez lib. 1. Decalogi cap. 9. n. 24. Zumel, Castro Palao, Valdelus, Breslerus, & alii, quos sequitur Pasqualius, dec. 32. n. 4. Verricelli, tom. 1. quæst. mor. træt. 2. qu. 39. M. Candidus, & alii quos citatos sequitur Machado tom. 1. dist. pract. art. 7. n. 9. Quia unicuique licet et suo iure uti, per licitum, & honestum medium, quale est varius Doctores consulere, sicut & variavolumina volvere, ad favorabilem opinionem inveniendam. Hoc enim recta intentione fieri posse indagandi veritatem, & firmo animo nil mali faciendo, dubium non est. Advertere tamen oportet, quod casu quo duo, vel tres, vel plures viri doctissimi nullum pronuntiaverint matrimonium, aut faciendam esse restitucionem; ut horum sententia, ab alio quam unius docto revocetur, necesse est, ut pœnitens, vel consulens voce, aut scripto ei referat rationes, auctoritates, & fundamenta illorum, ut hinc ea consideret, & argumenta dissolvat; alia non erit tutus in conscientia, ut bene tradit Verricelli *suprà*, quia facile potest iste decipi, si contraria fundamenta ignorat, cum tot viri docti contrarium docuerint.

§ V.

Qui Doctores consulendi?

18. Sicutem inquiras; quinam ex Doctribus consulendi? Respondet Magister Victoria in *Relect. de Indis insulanis prop. 1. fol. mihi 291.* In rebus dubiis, quilibet tenetur consultare illos, ad quos spectat hoc docere, alia non est tutus in conscientia, si veilla dubia sit in felicitate, sive illicita. (& num. 3.) Si post consultationem in re dubia, definitum sit à lapientibus, illud esse licitum, qui sequitur sententiam illorum est tutus, etiam si alias sit illud. *Qui autem sint hi sapientes?* Quando res non sunt examinande per leges humanas, sed per Divinas? Responde. * Hoc determinatio non spectat ad Jurisconsultos, vel saltem non ad solos illos, quia Juristæ non

sunt satis periti, ut per se possint ejusmodi quæstiones definire. *

16. Jam ex Theologis, qui consulendi Respondebat Verricelli *supr. quæst. 39. §. dico 3.* Debere consultum Theologum doctum, in quo sit æqualitas, aut major doctrina in Theologia morali: * Addidi, inquit, doctum in Theologia morali, nam scio frequentissimè evenire, ut magni nominis concionator magnæ doctrinæ reputetur, & sine difficultate ad eum, tanquam doctum in confessarium recuratur, tamen ille in re morali, ac calibus conscientiae minimè versatus, sit revera in doctus; unde sæculares falsiuntur, putantes se doctissimum habere confessarium. *

17. Respondet Breslerus lib. 3. de conscientia, cap. 3. Nec virum doctum in sola Theologia Scholastica sufficere. * Constat enim multis insigni ingenio & Doctrina in Theologia Scholastica, parum in Morali, ac calibus versatos. * Quem sequitur Pat. Birdi de conscientia, dist. 4. cap. 4. num. 5. * Non est satis, inquit, perfectè Scholasticam, & Speculativam Theologiam callere, si agatur de rebus ad moralem Theologiam specantibus: frequenter enim agnoscimus nonnullos in speculativa peritos, jejunos tamen esse de conscientia calibus. * Quos sequitur Fr. Franciscus Bonæ Spei in *Apologem. reporto dub. 9. refut. 2. fol. 142.*

18. Et omnium optimè illustrissim. Archiepiscop. Hispal. Mag. T. Quid ubi *suprà* quæst. 8. art. 21. num. 7. ubi ad Reges & Principes pro bono Regni, & conscientia regimine hanc monitumculam dirigit. * Princeps in querendis consiliis, & formandis, seu faciendis consultationibus pro securitate sua conscientia; prudentem, atque cautissimam debet adhibere diligentiam, maximè in eligendis Doctribus, seu consultoribus, &c. In consulendis igitur Doctribus ad formandam conscientiam, & assequendam opinionem practicè probabilem, hæc observare debet. Primum, querere Doctores pro materiis tractandis. Non enim omnes Doctores callent res, que aguntur. Si enim soli speculationi metaphysica dumtaxat sunt dediti, aut soli prædicationi incumbunt, quamvis in his ministeriis sint in populo, aut curia famosi, non sufficiunt ad res Moralis Theologica, aut regimini expedendas. Secundum debet attendere in consultorū timorem Dei, qui placet ipsi, non hominibus querat. Hinc tertio caveat consultores ambitiosos, qui honores auncipantur, & ambitiunt à Regibus, quibus propterea in opinionibus nimium placet desiderant, eorum gratiam, & favorem auncipantes. * Sic doctissimus vir.

19. Ex quibus inferes: quantum Regibus, & Principibus in consultationibus cavendum a Theologis, Episcopatus, & Dignitates ambientibus. Quibus proinde in memoriam revocare libet revelationem Sancti. Brigittæ tap. 48. Nigritum tuis Reges apparuile in conspectu Domini ad judicium vocatos; ut autemque ex illis ad inferni pœnas damnatum excusatione in de suis peccatis allegare dicentem, se viros doctos, & literatos Consiliarios, & confessarium consuluisse. Cui responsum est, nullatenus esse validam, aut proficiam excusationem, quia tam illi Consiliarii, quam confessarii, erant passione affecti, ut potè a Regem unibus, & dignitatibus subornati. Quæ planè confirmant, quæ de qualitatibus in Doctore tequistis, ad suam contra omnes opinionem probabilem efficiendam, superius diximus.

(:†:)

Q.U.E.

QVÆSTIO V.

*Utrum sit obligatio eligendi tutiorem
opinionem, etiam si minus pro-
babilem?*

1. **Q**uod sit obligatio, totis viribus contentum nonnulli recentiores. Quorum mentem, ut accuratius proponam, aliqua praemittere oportet. Primo, quotiescumq; Doctores dissident, an aliquid operari sit licitum nec ne opinio, quæ negat esse licitum, tutior dicitur: quia illi adhærentes, cum ab operatione abstineant, nulli discrimini operandi contra legem, adhuc materialiter, se committunt; ideoque omnes opiniones pro legis obligatione secutores dici solent. E contra vero, quæ pro libertate voluntatis, vel pro commendo, sive privato, sive communi, pugnant, affirmantes actum esse licitum, minus tutu dicuntur, quia earum usus periculam materialis peccati anexum importat: forsitan enim aetatis illae coram Deo ipsa prohibitus est, licet nobis ignotum. Praemitto, 2. ex dictis quest. 1. opinionem ab intrinseco probabiliore dici, quæ majoribus à ratione fundamentis nitor, quod cum in indivisibili non consistat, & dispar sit ingeniorum conditio, non est facile diffinire, quænam probabilius, quæ paris, aut minoris probabilitatis sit? Theologa suas probabiliores judicant, & his contrarias Scotistæ. Et inter opinions quæcumque, quæ apud autores melioris notæ probabiles communiter habentur, nulla est, quam illius patroni probabiliorem non censeant. Quapropter illiterati omnes, qui opinionem momenta non à ratione, sed ab auctoritate extrinseca emendant, eam opinionem sibi probabiliorem habere solent, quam à confessario, seu Theologo consultis acceperunt. Literatis vero, & in Theologia moralis parum veritatis alter contingit, nam cum ratione, & fundamentis nitantur, ea probabilius apparabit, quam ipsi fundamentis persensis, rationi magis conformem judicaverint.

2. Prefati igitur recentiores toti sunt in suadendo: quotiescumque varietas sit opinionum inter Doctores, omnes teneri sub præcepto tutiorem opinionem eligere, etiam si alia minus probabile, & minus ratione conformem judicent. Et quod magis, hoc fuit. Ivi Thoma placitum eruere tentant, ex *Quodlibet* articulo 13. Ubi S. Doctor sic scribit: * Quando sive opinio est contrariae eodem, oportet alteram esse veram, alteram esse falsam: aut ergo ille, qui facit contra opinionem Magistrorum (ut potè habendo plures præbendas) facit contra veram opinionem. Et sic cum faciat contra legem Dei, non excusatitur a peccato, quamvis non faciat contra conscientiam. Hec D. Thomas. Quibus expressè damnare videtur non amplectentes opinionem tutiorem pro lege, nempè affirmantem illicitum esse plures habere præbendas, quamvis opinio contraria, & probabilius pro commendo, & libertate, licitum esse propugnet; inq; & plurius probabilius videatur. Quoniam (ut constat ex D. Thomæ verbis) idem sentire videtur, licet duas præbendas retinens certitudinem habeat, id est licitum, si tamen ex contraria opinione pro lege, dubium aliquid ei suboratur. * Aut non habet (inquit) opinionem, sed certitudinem (quod sibi licet habere plures præbendas). Sed tamen in quindam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, & sic, si manente tali dubitate, plures præbendas habet, periculose committit, & procul-

dubio peccat, ut potè magis amans beneficium, portale, quam propriam salutem.*

3. Ex quibus Rev. P. fr. Julius Mercurius Cremonensis, Ordinis Prædicatorum, in *Ratiocinio Moral Theologiae*, p. 2. artic. 21. Sic optimè deducit: * Non et hoc extu non solum non licere, secundum D. Thomas, sequi minus probabilem a affirmantem actum esse licitum, in concursu probabilitatis oppoñere; sed etiam peccatum esse sequi magis probabilem, alioquin actum esse licitum, in concursu minor probabilis negantis, quando ex illa minor probabilitate non ostendit, quia medium probabilem per quod modo urgat. Deducitur evidenter, quia si secundum D. Thomam peccat, qui sequitur lentitatem, de qua habet certitudinem, quando ex opposita invenitur in dubietatem; tantò magis peccabit sequendo probabilem, etiam si majorem probabilitatem habet, dummodo ob oppositam aliquo modo probabilem, in aliquam dubitatem inducatur. * Si Mercurius, quod ex verbis D. Thomæ, ut soiant, evidenter dicit.

4. Ideò eandem sententiam, quo ab eis principiter controversum, defendit novissimus Vincens Baronius ex eodem Prædicatorum Ordine, ex familia Tolosana in lib. *supræ citato*, contra *Amadæum* c. 1. In quo liberalissimo cornu injurias, probas, & calumnias diffundit. In hoc igitur libello plurimæ in locis, obligationem eligendi tutiorem quamvis probabilem apertissimè docet. Quoniam ergo fert illum fuisse Dominicanum, qui ab hac sententia dissenserit, & si quem offendit, ut degeneret a D. Thomæ & tristitia Thomistam denegat. Vide lib. fol. 15. Ubi sic ait: * A Sancto Doctore, in cuius verbi auctoritate Dominicani, hoc dogma inconciliabile habent: Quod agitur contra legem, semper alienum, nec excusari per hoc, quod sit secundum conscientiam, quacumq; probabilitate munificamque certitudinem moralem nunquam sit evaluta, quod si reclamabunt Doctores graves, & contra dubitationum momenta. * Et fol. 55. ait: Neminem magis sanctissimo Præceptore abhoruisse à ficens opinionem probabilitum contra legem, quodquidem nullum illarum, tripli falsam, diffidens inter se Doctribus, patitur in peccati excusationem trahi, quacumque probabilitate, & ignorantia. Vide etiam illum, fol. 98. Ubi idem sic: * Credimus est sancti Doctoris sententia, falsam, & adversem legi opinionem (nempè ipsa, & coram Deo) nunquam excusare a peccato, si Doctores dissident. * Et item Amadæum carpens, fol. 141. * Nos, inquit, ex D. Thomæ certissima regula nullam opinionem quamvis probabilem censemus turam, si falsa (nempè ipsa) nec deit unus, aut alter gravis Theologus, qui reclamat. Amadæo tutam facit problemum opinionem falsam, legi adversam, unius Doctoris alii reclamantibus: apud D. Thomam, nequidem mille, si unius adit, qui pro lege pugnet: ergo milibus cum Amadæo commune. * Et his non contentus, de obligatione eligendi tutiorem nos admonet, hoc verbis, fol. 355. * Necessarium est ad delectum opinionum moralium, ut tutioribus, etiam minus probabilibus adhæreamus, quod careant omni periculo peccati. * Et fol. 375. * Opinio pro libertate præcepsit. * Opinio pro libertate præcepsit falsi communis, peccati etiam singulariter periculum adiunctum habet, quo adversa pro lege omnino caret, & hoc nomine est anteponere probabilitum, ut omnes ex consilio concedunt, nos etiam ex præcepto necessarium contendimus. * Omisso plura.

5. Itaque secundum præfatos Thomistas, juxta D. Thomam, & ejus legittimam scholam, dissidentibus Doctibus, opinio tutor ex necessitate præcepti amplectenda est, & contraria, eti si probabilius, nequit ab aliis, læthali ad præsum reduci, et quod forsitan, ipsa (sicut nobis ignotum) falsa, & legi Dei contraria si rideo periculum peccati, quo opinio contraria caret, necessariò adjunctum habeat. Hæc est horum recentiorum sententia, quam non solum ad Tho. sed ad omnibus anti quis accepta blaterant, & oppositam hoc tempore cùm omnem negant obligationem amplexendi opinionem tutori, tanquam novam, & morum corruptiis viam aperientem reprobant.

S. I.

Iudicium Auctoris.

6. Hanc ego opinionem libenter amplectetur, nisi quæ illi recentiores in communis Republica Christianæ bonum, ego in totalem animarum perniciè vergerem judicarem. Ex illa enim horenda corollaria evidenter, & inevitabiliter deducuntur, quibus totam Republicam Christianam turbari necesse est. Primo, in quacumq; materia morali, varietas sit opinio, nulli D. Thomæ opinio, eti si probabilius, alienens aliquæ actum est, & cito poterit tuta conscientia ad præsum deduci, quia cùm pro lege sit opinio contraria, hæc tutor est, atq; adeo, eti si inausprobabile, ex necessitate præcepti anteponenda; unde cum ferè nulla sit, in moralib; D. Thomæ opinio (extra materiam rationi naturali demonstratam, ait Sacra Scriptura, vel decreto Pontifici firmatam) in qua omnes Theologi convenient, sed hinc in variis contradictoriis oppositas frequenter abeant, quatum alteram veram, alteram falsam esse, necesse est, ut planus in opinionibus D. Thomi in re morali nullam libertatem avenerit, ut pote minus tutam contraria pro lege posse ad præsum deservire, sed omnes sub læthali fugiendas, quia eas amplexari adjunctum habet sinigilare peccati mortalis periculum.

7. Secundo sequitur, quascumq; opiniones favorabiles asserentes aliquem actum esse licitum (eti si hoc convenient D. Thom. & Scotus) inutiles prorsus esse ad præsum, & neminem posse illas tuta amplexari, si conscientia unius, vel alterius gravis Doctoris pro lege militet. Quia nec mille quidem Doctores (ait Baronius supra) faciunt probabilem, & tutam opinionem faciunt libertatis si unus dicit, qui pro lege pugnet. Atq; adeo illa major probabilitas, quam D. Thom. & Scottus simul, eorumq; discipuli suis opinionibus concordarunt, non practica dicenda erit, sed speculativa: quia opinio practica probabilem, id est, juxta quā operari possimus, ea tantum est, juxta D. Thom. (ut his recentioribus expositum) quæ tutor, licet minus probabilis, vel quæ ita communis apud Doctores est, ut pro contraria nullus gravis Theologus militet, alias cum ex ista in aliam dubitationem inducere possit, sit (ut ex D. Thomæ contentit Julius Mertonius supra) nemo, licet certitudinem de veritatem opinionis habeat, poterit juxta illam operari, nam periculo peccandi se committeret.

8. Tertio sequitur, D. Thom. ferè ab omnibus suis discipulis passim datur. Quia ferè omnes docent, licet minus amplecti opinionem probabilem minus tutam, & plures minus eti si probabilem, quorum longum syllabum dabo infra. Quos proinde fatendum est, aut D. Thomæ mentem non asseruntos, quæ his recentioribus assulserit, aut contra præstutum ipsius doctrinam sequenda juramentum defecisse.

9. Quartio sequeretur D. Thom. graviter deliquerit,

se secundo opiniones probabiliores minus tutas, & eas discipulis tradendo, relictis tutoribus pro lege ab aliis magistris traditis, quia occasione fidelibus tribuit, tanti Doctoris auctoritate innixis, eas amplexandi, reliquæ tutores Scotti, aucteriorū Docto. eti si minus probabiles, pro lege certantes. Hoc enim à peccato eximi non potest, si vera sit regula, quam præfati recentiores S. Doctori affingunt, & quam ut in cōcussum apud Dominicanos dogma retineri, dicit Baronius suprà: quia ubi unus inquit, gravis Doctor adit, qui pro lege pugnat, nec mille possunt facere probabile, & tutam opinionem negantem. Et ex opinione pro lege, eti si minus probabili, non potest, ut ait Mercurius, nō oritur aliquia dubitatio, qua electione opinionis minus tutæ illicitam reddat. Quapropter fuos ipse cōmilitones, si exhortatur. *Caveant ergo Thomistæ, & obseruent, dubium ex diversitate opinionum secundum D. Thom. esse dubium practicum, quia quis operatur cum tali dubio peccat, dum cōmilitus se periculio. *Quod autem D. Thom. plures opiniones minus tutas (eti si probabiles) docuerit, & complexatus fuerit, constabit ex infra dicendis. Hoc argumentum urgent Fr. Luis de la Cruz in exposit. Bulla cruciata n. 8. Et Illustri. Episcopus Quicentensis. D. Alfonso de la Peña, & Montenegro, in itinerario auroeo pro Indorum Parochis lib. 5. tra. 4. ses. 20. nn. 4. fol. 558. dicens: opinionem obligantem ad electionem tutoris esse. *Contra tòz razón, y equidad, por condonar contra toda razón a tantos hombres doctos, y pios, que ordinariamente enseñan opiniones probables, aunque menos seguras, y a muchos Santos, y Doctores de la Iglesia, que muchas veces enseñan opiniones probables, las cuales no son las mas seguras. Este fundamento, a mi juicio es bastante para la prueba de nuestra conclusión. *Sic ille.

10. Quinto sequitur, mortaliiter peccasse omnes Summos Pontifices, qui in voto solenni castitatis cū Monachis professis dispensarunt, ut matrimonium contraherent. Alexand. III. Honor. II. Celestin. III. Clem. II. & alii. Sequela est manifesta, quia amplexati sunt opinionem minus tutam, relicta tutori pro legi naturali, & Divina, quam D. Thom. & plures discipulis sequuntur, atque adeo cum dubio practico, quod à peccato inexcusabiles reddit. Nec opinione probabile se protegere possunt, nam quod agitur cōtra legem, excusari non potest opinione, quacumque probabilitate munita, ut totis viribus contendit Baronius suprà. Sequitur similiter peccasse omnes Pontifices, qui in matrimonio rato, non consummato dispensarunt, Greg. VII. Martin. V. Eugen. IV. Paul. III. Greg. XIII. Pius IV. Pius V. & alii quos adducit Caramuel in Apologemate, de probabilitate, epist. 4. resol. 11. cum amplexati fuerint opinionem minus tutam, (inimo secundum Sotum in 4. dist. 47. quæst. 1. art. 4. vers.) His tamen nullam probabilitatis effigiem representant, relicta tutori, & probabiliori Scotti, Bonaventura, & aliorum gravium Doctorum, pro legi naturali, & Divina pugnantum. Sequelas has concedere, temerarium censem Doctores. Legas quæso Basilius Legionensem de martr. lib. 9. cap. 3. num. 1. Ubif; sic: * Illud tamen statuimus primum: quod ad præsum attinet, tutæ conscientia Pontifices dispensare potuisse, &c. Ut enim tutæ conscientia faciant, sufficit probabile Doctorum opinio, quam haecenus non damnavit Ecclesia, quæ assertit, dissolvi posse. Est autem validè temerarium assertere illos Summos Pontifices in eo evidenter errasse, ut docet Gregor. de Valentia 4. tom. dis. 10. quæst. 1. punct. 7. *

11. Sexto sequeretur: graviter delinquisse Patres Concilii Lateran. & gravius Leonem X. qui * Sacro approbante Concilio declaravit, esse licitos montes pietatis, in quibus a singulis mutuariis aliquid ultra fortem exigatur, pro eorumdem montium indemnitate, ob solas ministeriorum impensas, absq; lucro dictorum montium. * Sequela est manifesta; quia amplexatus est opinionem minus tutam, relata tutoori pro lege naturali, quam turbatur Cajetanus tom. 2. opus. trac. 6. absoluto anno 1496. (ut ipse ad finem operis notat) & quia mordicus post concilium defendit Sotus de juss. lib. 6. qu. 1. art. 2. & sequitur Baronius ipse, ut infra videbimus. Dixi, quod sequeretur peccatae Patres Concilii, quia praefata declaratione proximam fidelibus occasionem peccandi obtulerunt, opinionem minus tutam eis proponendo: sicut de facto, juxta recitatores citatos, peccant omnes, qui auctoritate Concilii Lateran. in xi motibus pietatis cum coditione supra positiva erigunt, aut eis inserviunt, vel ad eorum conservationem cooperantur. Hi enim omnes contra opinionem Cajetani, & Sotii, & phisus Vincentii Baronii, pro lege naturali militante operantur, & per consequens, si eis notitia habuerint, nequivent periculo peccandi non se committere, cum quia cum dubio practico, ut ait Mercurius, cum quia nulla opinio probabilium re ipsa falsa, dissidentibus inter se Doctoribus, quacumque probabilitate, & ignorantia, in peccati excusationem trahi posset, ut ex D. Thoma, dicit Baronius, ubi supradic.

12. Septimodecim quod sequeretur, omnes Summas, & libros de rebus moralibus tractantes debere iussum pontificis ultricibus ignibus tradi, ut poterit occasio proxima peccandi obferentes. Quia via illa est in tota theologia Morali pro libertate opinio, quae non habeat contradictioni probabile, & tunc pro lege; cum autem omnes hanc teneantur, (ut supponatur) ex praecepto sequi, & altera benignam, et si probabiliter fugere, nullumq; excusationem a peccato, ex eo quod probabile, immo, & probabiliter opinionem pro libertate factus fuerit, praetendere queat, nulla ex benignis opinionib; poterit absque peccato ad proximam deduci. Unde libri omnes quibus continentur, nisi ad illa queandas fidelium conscientias, in animarum perniciem, inutiles profluerunt. Quia occurrente dubio circa legem, omnes etiam illiterati natura lumine ducti securiorum partem agnoscunt: aliarum vero opinionum, faventium libertati, notitiam habere, & auctoritate gravium Doctorum munitas invenire, pernitosum valde est, & eò magis, quo Doctores majore auctoritate polleant, quia tanto majori fide ad proximam eas reducent. Ideo que facilius capientur, & se in lethali sibi occulta precipites agent. Ut quid ergo hujusmodi opiniones, tam gravi animarum praedictio prela fatigat? ut quid paginas repletas nisi ad laqueos fidelibus iniiciendos, & ad homines, velut hamo, ad aeternum ignem capiendos? Quid ad haec Vincentius Baronius, si unus, vel alter Doctor, (ut ipse sibi inculcat) pro lege militans illicitum reddit ultius contrariae opinionis probabilioris pro libertate? Exhibeat quæso, vel unam libertati faventem, quæ contraria non impetratur?

S. II.

Baronii evasiones insufficientes demonstrantur.

13. Non nullas tentavit Baronius; ne uno hausto toro absurdum devoraret. Ad exempla opinionum minus tutarum, quas Summos Pontifices am-

plexatos fuisse, numero decimo ostendimus, relata 1. par. Theol. Moralis adversus laxiores probabilias, q; contra Caramuel, disp. 2. secl. 5. fol. 4. 8. & 350. Ad pronachio professo ad contrahendum matrimonium, ac nullam ex contraria opinionebus, quatuor alteras, mat, Pontificis posse dispensare, altera negat, non apparere: id est, adducto exemplo, nullatenus probari, ex facto Pontificum licetum esse amplecti opinionem minus tutam, relata tutoori, ne huius manuixas fuisse voti solemnis castitatis dispensatio, sed antiqua, & certissima juris regulari, nempe, dubia res est, & nulla pars tutu aperire, quia unde pericula impendent, eam partem eligendam, unde minus mali timeatur.

14. Sed contra manifeste: quia opinio tenua, Pontificis dispensare non posse, & quod inde dictum, nempe, non esse licitum Monacho professo ex dispensatione Pontificis, ad matrimonium trahere, non solum est probabilior in Schola Thomistica, sed in omnibus est tunc, ut poterit, quæ omne periculi materialis etiam peccati removet, quod non carceropino contraria concedens Pontifici potestatem dispensare, unde Monacho facultatem contrahendi, ob probabilitatem valoris dispensationis. Hujus enim opinione proxima inevitabile periculum subi facilius spicatur votum, & contra sextum Decalogi preceptum, ut re ipsa votum soleme in dispensabile sit, quod id Deo notum est: hoc igit periculum subire, tam Pontificis dispensationem concedendo, ratiocinatio rationis ad peccatum alienum, quam Monachus, illa utendo, ex terminis notum est: quia nequaquam accepta ad id contrahitur, nec id in dubio ab aliquo hucusque Theologo vocatum est nec Pontificis dispensasse dicuntur prætextu obligations, sed potest ex justa causa. Fatto ergo, & ab aliis fundamentis scriptus Baronius, nullam partem contradictionem apparere, quandoquidem opinio pro lege voti, & castitatis, nullo occurrente incompensabiliter pro, certissime tuta est.

15. Ad secundum exemplum de dispensatione in matrimonio rato, ut ad secundum: inuptis transiunt, respondet Baronius fol. 328. certius, ut est, Pontificis posse dissolvere matrimonium ratum, non contumatum; & consequenter, sic dispensari, ex causa, posse licite aliud inire. Quia a opinione moraliter certam, eti minus tutam, eligere licetum est. Lepida quidem dictum, sed gratis. Non inferior valde probabile esse opinionem afferentem, Pontificis posse dispensare, sed dissolvere matrimonium ratum, hoc vero moraliter certum esse, firmiter nego: nam contraria opinio pro lege, ut ait Sanchez de Matt. lib. 2. disp. 14. n. 1. * Probabilissima est, & illam tenemus communiter Theol. Pro qua ex Thomisticis refert Peldanu, Victoria, Petrus de Soto, Martinus, Scholom, de Ledesma, Tabienus, & alios: & quod Baronium jugulari adeo veram putavit M. Dominicus de Soto lib. 7. de Iust. qu. 2. art. 5. vers. Et licet propter & in 4. disp. 27. q. 1. art. 4. vers. His tamen non obstante, quælibet probabiliter speciem habere dixit opinionem alteram, quam certam Baronius jaecavit. * Reversus inquit, opinio haec, quamvis aliquibus sustentabilis appareat, mihi tamen, salva semper Ecclesia causa, nullam probabiliter effigiem praestat. Cuicunque sonat M. Petrus de Ledesma de Matt. lib. 2. art. 2. dub. 1. dicens: esse improbabilem. Et Pontificis nequit quam posse matrimonium ratum dissolvere, expresse tenet cum Scoto omnes Scripturæ & ampleri alii Doctores, tam ex Theologis, quam ex iuris

petitis, apud Sanchez sup̄a. Quæ si animadvertisset Baronius, non effutissit, oppotuisse certum, cum dubio ad summum sit, etiam juxta sui instituti autores. Quos cum aliis sequitur Leander à Sacram. ro. 2.11.9. diff. 5. q. 7. Debet ergo Neothericus iste, vel in vius fateri. Summos Pontifices opinioni minus tutas adhæsisse, & in praxi amplexatos fuisse, non ratione certitudinis, sed probabilitatis, & ex hoc capite excusando à peccato, dum matrimonii rati dissolutione concederunt, sicut & illos, qui ex probabili opinione pro libertate, ad secundas nuptias transferunt.

16. Est præterea validum argumentum ad hominē contra Baronium: quia ut ipse tradit ubi supr̄a fol. 383. cum Mercurio: quādiū dissident opiniones Docto- rum de re, licita sit, aut contra legem? numquā pos- tum quis esse certo conscientis, se n̄ mali agere, quia ex dissidio Doctorum suboritur aliquia suspicio, & for- mido erroris, ratione cuius pericula peccandi se cō- mutat; ac proinde dissidentibus Doctorib⁹ (inquit) exemplar inquit à peccato prætextu opinione probabili ergo neq; potuerū Pontifices, quos hæc Docto- rum dissensio latere nō potuit, sicut neq; alii, qui ex opinione probabili valoris dispensatio ad secun- dum matrimonium transferunt: nullus enim potuit esse certo conscientis, se n̄ mali agere: ergo vel tene- tur Baronius, palinodiam decantans fateri, opinionē probabili dissidentibus Doctorib⁹ sufficere ad excludandū a peccato sequentes minus tutam; aut irreverenter pronunciare, Pontifices dissolventes matrimonium ratum, peccasse mortaliter, non minus, quam dispensatione tantum probabili utentes.

S. III.

Exemplis alii Baronius convincitur.

17. Ad alia fundamenta, quibus ostenditur D. Thomæ auctoritatem elevari, ejusque opinio- nes pro libertate ad securitatem conscientia insufficiens esse, si Scotus, vel alius gravis Docto- clamet, solutionem veritatis, & factō repugnante Baronius paravit. Jactat enim, D. Thom. nullam opinio- nem minus tutam relata tūtori probabili, sequuntur fuisse. Nulloque exemplo (inquit, part. contra Caramuelum diff. 2. fol. 6. §. ult. fol. 40r.) probari potest, hoc unquam ad D. Thomam factum; nam ex omnibus Sancti Doctoris scriptis, auctor in Theologicis versatissimus (nemp̄ P. Ferrerius) nulla referre potuit, prater duo, de dilata confessione, & de unitate derelictionis omnium peccatorum: at verò demon- stravimus, minimè fuisse securas intra probabilitatis fides, sed inde extrafīsse vi argumentorum, & in ordi- nē superiore exēsse. * Quod est, dicere, D. Thomam nullam opinionem minus tutam, seu pro- libertate, sequuntur fuisse, nisi mortaliter certam, cu- jus proinde contraria pro lege non sit probabilis, li- citorum.

18. Cæterum, plures opiniones minus tutas; qua- rum contraria tūtiores pro lege probabiles sint, D. Thomam defensarum, tradit M. Joannes Martinez de Prado tom. I. Quæst. Moral. cap. 1. de conscient. quæst. 4. s. ex D. Antonino 1. part. tit. 3. cap. 10. §. 10. * Et exem- plū (inquit Prado) innumerā possent proponi, ut as- sertit D. Antoninus. Quibus probetur, D. Thomam sequuntur fuisse, opiniones, quas probabiliores judi- cavit, relictū tūtorib⁹, probabilius. Quæstio facta est, dēoque Baronium exemplorum colluvie obrue- te, & apertæ falsitatis convincere, facile erit.

Part II.

19. Primum sit. Plures Theologi tūtentur, pecca- tum esse mortale alloqui, vel salutare excommuni- catos, in casib⁹ non concessis; quos sequitur Sanctus Raymundus lib. 3. Sum. §. 40. & ibi M. Joannes de Friburgo ejus commentator litt. C. Cæterum Sanctus Thomas in 4. diff. 18. quæst. 2. art. 4. quæst. 3. contra- riā opinionem minus tutam defendit. * Aliis probabilius (inquit) videtur, quod non semper peccat mortaliter, sed solum quando in criminē sibi partici- pat, vel in contemptu Ecclesie.

20. Secundum. Quāplures gravissimi Theologi defendunt, eum, qui confitetur absque dolore suffi- cienti ad remissionem mortaliū, quæ clavibus subiicit, teneri iterare confessionem; nec satis facere, fictionem, seu defēctū doloris confitendo: ut videre est apud Leandrum tom. 1. tract. 5. diff. 7. quæst. 23. & tamē sententiam contrariam minus tutam am- plecitit D. Thomas in 4. diff. 17. quæst. 3. art. 4. quæst. 1. in corpore. Ubi sic: * Confessio etiam potest esse in eo, quin non est contritus, & quamvis tunc non per- cipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictio- ne percipere incipiet: unde non tenetur iterare confes- sionem, qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictiōnem suam confiteri. *

21. Tertium. Opinio probabilis inter Doctores afferit, eum, qui peccat, alia non peccaturus, ex confi- dentia misericordia Dei de remissione obtinenda, teneri hanc circūstantiam confidentiæ in confes- sione explicare. Sic D. Bonavent. apud. Navarr. cap. 6. n. 3. Cordub. in Sum. quæst. 22. & alii: & tamen contrariam opinionem minus tutam sequitur D. Thomas 2. 2. quæst. 21. art. 2. ad 3. dicens: * Peccare sub spe ve- niae quandoque percienda, cum proposito absti- nendi à peccato, & p̄niten- tia de peccato, hoc peccatum diminuit, quia per hoc videtur habere volun- tamē minus firmatam ad peccandum. * Quod pro- inde in confessione explicari non debet.

22. Quartum. Plures Thomistæ, Sylvester, Sotus, & alii, quos sequitur Ludovicus Lopez quæst. 1. art. 2. dub. 2. pag. 1064. probabiliter afferunt. Circumstantiam ingratitudinis peccantis post remissionem peccatorum, esse speciale peccatum in confessione ex- plicandum: & tamen contrariam sententiam sequi- tur D. Thomas 2. 2. quæst. 107. & in secundo scripto super librum sententiarum diff. 22. art. 2. * Ingratitudo (inquit) non trahit in aliud genus specialis peccati, idē nec confitenda.

23. Quintum. Probabilissima est opinio ad struens obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, quam ex Thomis sequuntur plures, ut viderelicet apud Dianam tom. 1. tract. 7. de circum- stantia aggrauatibus, ref. 1. & par. 3. tract. 4. ref. 67. quos referemus infra tract. 5. de Pœnit. diff. 3. quæst. 1. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam tradit exp̄s D. Tho. in 4. sentent. diff. 16. quæst. 3. art. 2. quæst. 1. s. ib. * Quidam dicunt, omnes circumstantias, qua aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, necessarium esse confitenda, nisi circumstantia, qua ad aliud peccati genus trahunt, & hoc probabilius est. Sicuti. Et iterum diff. 22. quæst. 1. art. 4. & opus 12. quæst. 6. & alibi.

24. Sextum. Satis probabilis, & communis est op- opinio afferens, p̄niten- tiam, neq; exlicentia confes- sari possit in junctū sibi p̄niten- tiam per aliū imple- re: quam tenent M. Nugus 3. part. qu. 14 art. 2. Vazq. de Pœnit. quæst. 94. art. 2. dub. 4. M. Martinus de Ledesma 2. part. 4. quæst. 14. art. 4. Et tamen contrariam minus tutam defendit D. Thomas in 4. diff. 20. quæst. 1.

P. 2.

art.

art. 2. ad 3. quest. dicens: * Non est permittendū, quod aliquis pro alio pénitentiam faciat, nisi defectus aliquis appareat in pénitente, vel corporalis, per quē sit impotens ad sustinendum, vel spiritualis, per quem non sit promptus ad portandum.*

25. Septimum. Sententia inter Doctores valde probabilis est, non licere confessario, etiā de licentia expressa pénitentis, revelare peccata sibi confessa: quā tenent Scotus *disp. 21. quest. 2.* & plures apud *Navarr. cap. Sacerdos n. 154.* quos sequitur *Ludovicus quest. 7. art. 2. dub. 2. concil. 1. pag. 484.* Et tamen contraria sententiam minus tutam sequitur *D. Thomas in 4. disp. 21. quest. 3. art. 3. in corpore. dicens:* * Potest pénitens facere, ut illud, quod Sacerdos sciebat ut Deus, sciat etiam ut homo: quod si facit, dum eum licentia ad dicendum & ideo, si dicat, non frangit sigillum confessionis: tamen debet cavere scandalum dicendo, ne fracto sigilli prædicti reputetur.

26. Octavum. Valde probabilis, & fere communis est sententia afferens, non licere confessario uti scientia & confessionis ad faciendum, vel omittendum aliquid, quod non est facturus, vel omisurus, ut vide relicit apud *Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 16.* & apud *Dianam 3. part. tra. 4. resol. 76.* Nihilominus sententiam oppositam minus tutam sequitur *D. Thomas in 4. disp. 21. quest. 3. art. 1. quest. 1. ad 4. dicens:* * Ex multis aliis causis aliquis redditur indignus ad prolationis officium, quam ex peccato, sicut ex def. & scientia, vel ex tatis, vel alicuius hujusmodi, & ideo qui contradicit, nec suspicione de crimen facit, nec confessionem revelat.* Et iterum *quodl. 3. quest. 6. art. 13.* * Alia occasione accepta posset subditum sibi confessum ab administratione removere.*

27. Nonum. Plures & graves Theologi probabili ter docent, laicū Baptizantem in casu necessitatis in peccato mortali, & excommunicatione peccare mortaliter, & similiter Sacerdotem, etiā sine solemnitate: quos sequitur *Yazquez 3. part. disp. 136. cap. 3.* Et tamen contraria sententiam minus tutam amplectitur *D. Thomas in 4. disp. 24. quest. 1. art. 3. quest. 5. ad 4. ibi:* * Quando cumque exhibet se, si aliquid quocumque, ut ministerium Ecclesie, mortaliter peccat (nempe si in peccato mortali existat) secus autem esset, si in aliqua necessitate aliquid sacrum contigeret, vel exqueretur in illo casu, in quo etiam laicus licet; sicut si baptizaret in articulo necessitatis. * Et iterum *3. part. quest. 6. 4. art. 6. ad 3.*

28. Decimum. Gravissimi Theologi tacent, adulatum, qui baptizatur, teneri habere contritionem peccatorum mortalium antea commissorum. Ita *Navarrus cap. 1. n. 37.* & *cap. 11. n. 7.* *Victoria quest. 23.* *M. Baltanas in Margarita confessorum, sol. 33.* & *M. Sotus destruptione Sacerdotum lectione 4. de Baptismo.* & plures apud *Dianam 3. part. tract. 4. resol. 13.* Et tamen contraria sententiam minus tutam defendit *D. Thomas in 4. disp. 6. quest. 1. quest. 1. ad 5. dicens:* * Ad hoc, quod homo preparat se ad gratiam in Baptismo percipendam, præexistit fides, sed non charitas, quia sufficit attrito praecedens, et si non sit contrito.*

29. Undecimum. Subtilis Doctor *Scotus disp. 7. quest. 2.* *Petrus de Soto lect. 2. de Sacram. Confirmationis,* & plures alii probabili ter aferunt, baptizatos, ex præcepto divino, teneri hoc Sacramentum recipere. Nihilominus contraria sententiam tuerit *D. Thomas 3. part. qu. 72. art. 8. ad 4.* Nam, sceluso contempsu, non recipiunt a peccato mortali excusat, ibi: * Hugo de *Sainte Victore* dicit, omnino periculatum esse, si ab hac vita sine confirmatione migrare contingeret: non quia damaaretur, nisi forte propter contempsu,

sed quia detrimentum perfectionis patetur. 30. Duodecimum. Doctissimum orum opinio est, peccatum mortale esse, accipere Eucharistiam post pollutionem voluntariam intra eandem diem, et ipsa precedingente confessione. Sic *Navarr. de Panit. disp. 1. cap. 3. n. 8.* & alii. Contraria tamē sententiam minus tutam sequitur *D. Thom. 3. p. quest. 80. art. 7. in corpore.* * Ex necessitate (inquit) impedit hominem ab hujus Sacramenti perceptione, volum peccatum mortale. * Quo per confessionem ablatos, ex quadam in congruia, non ex necessitate, impedit ablati. Sic ibi ad secundum, & ad quartum.

31. Decimum tertium exemplum isti. *Sacerdos divites non posse licet stipendium pro Mittissimis, pere, tradunt probabiliiter *Sylvester* verb. *Symma. p. 3.* & *Graffius lib. 11. Decisione aurea. 1. 96.* & alii ipsi *Suarez* *disp. 86. sect. 3.* Nihilominus contraria sententiam minus tutam defendit *D. Thomas quodl. 6. art. 10. ibi:* * Reddere debet, est actus iustitiae, & deo ad hoc, quod alicui reddatur, quod ei debet, ne refert, utrum sit dives, vel pauper. Naturaliter autem dicitur, ut illi, qui pro populo in spiritualibus obulant, a populo stipendia sua sustentatione accipiant.*

32. Decimum quartum. Promissione metu iugnam factam homini matrimonio futili obligari ad contrahendum, tradunt *Martini de Ledeni* *2. art. 4. quest. 18. art. 1. dub. 13.* *Molinat* *2. de Iug. disp. 16.* & alii, quos refert *Thomas Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 3. n. 4.* dicens, esse sat probabile. Nihilominus contraria sententia minus tutam defendit *D. Thomas 2. 2. quest. 88. art. 1. in corpore. ibi:* * Obligat homo se homini ad aliquid per modum promissione, &c. Sed promissio, que ab homine fit, homini non potest fieri, nisi per verba, vel quæcumque exteriora ligata. Deo autem potest fieri promissio per solam invenit cogitationem.*

33. Decimum quintum. Probabilis sententia est, eum, qui post matrimonium bona fide contrahit, incipit dubitare de obitu prioris conjugis, ex causa probabili, non posse reddere. Quia magis est periculum in reddendo, est enim incontinentia contrahit, & contra prioris matrimonii justitiam, quam in non reddendo, in quo solum est in justitia periculum) sic *M. Petrus de Soto lect. 2. de Matrim.* *Altiliodoteus, Adrian. Medina, & alii, apud Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 41. n. 43.* Et tamen contraria minus tutam amplectitur *D. Thom. in 4. disp. 38. in fine, in expi. littera, ubi sic:* * Si autem postea oratur dubitatio aliqua de vita prioris viri ex aliqua causa. Si canit illa facit (tantum) probabile dubitationem, debet reddere.* Quem sequuntur *Thomista, & alii communiter* quos citatos laudat *Sanchez* *supr. n. 45.*

34. Decimum sextum. Virginis deforantem, seu matrimonii promissione, teneri saltum deforare non solum, & de nuptiis provideret, etiam si notabiliter dignior sit, & indicia hicti confitens praebent, docent gravissim. Doctores apud *Sanchez de Matrim. 1. disp. 10. n. 18.* Et tamen contraria sententiam euenit *D. Thom. in 4. disp. 28. qu. 1. art. 2. ad 4. ubi sic:* * Sufficit, si ei de nuptiis provideret: & ad hoc etiam non tenetur, ut quidam dicunt, si sponsus sit melius conditionis, aut aliquod signum evidens fraudus fuerit, quia præsumi probabilitate potest, quod sponsus non fuerit decepta, sed decipi seinxerit.*

35. Decimum septimum. Peccatum esse mortale, consummare matrimonium, antequam recipiente, *ad dictiones Ecclesie, affirmat D. Antonin. 3. art. 1a.*

cap. 16. in fine. Paludanus, Tabiena, & alii, apud Sanchez lib. 3. de Matri. disp. 12. n. 2. Et tamen contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thom. in 4. sentent. disp. 28. quæst. 1. art. 2. ad 3. ibi: * Si sponsa sponsum admittat, excusat à peccato. *

36. **Decimumus tñrum.** Probabilis opinio est. Prelatum non posse secum dispensare in lege ieiunii imposita superiore, licet cum subditis possit. Quam tenet Paludan. Manuel Rodriguez, Azor, Miranda, & alii, quos referit Leander à Sacram. tom. 1. in quinq. cap. Ecclæs. tract. 5. disp. 10. quæst. 25. Et tamen contrariam sententiam minus tutam defendit D.

Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 8. in corpore, dicens: Religionis factum unum Episcopum secum posse dispensare in ieiunis ex præcepto regulæ observandis, modo, quo * etiam Prelati Religionis in talibus secū dispensant. * 37. **Decimumnonum.** In gravi necessitate proximæ necessitatem elargiendi elemosynam de statum, docent valde probabiliter Sotus, Cano, Victoria, & alii, quos citatos sequit: Bannez 1. 2. 3. art. 2. dub. 4. Nihilominus contrariā sententiam minus tutam sequitur D. Thom. 2. 2. quæst. 32. art. 5. ad 3. Ibi, ultra evidenter, & urgenter necessitatem proximi, requirit ad obligationem gravem elargiendi elemosynā, quod quis * habeat superflua, que secundum statum prætentem non sunt sibi necessaria, prout probabiliter aitiam potest. * Et iterum 3. 6. loquens de bonis necessariis ad statum propriæ personæ: De hujusmodi ergo elemosynam dare, est bonum, & non cadit sub præcepto, sed consilio. *

38. **Vigilissimum denique; exemplum sit.** Gravissimi Theologi docent, quælibet teneri extremè indigentia dare elemosynam ex bonis simpliciter necessariis ad conseruationem sui status, sine quibus omnino amitteretur quod esse certum, dicit Trullens lib. 1. in Deleg. 4. 5. dub. 8. n. 5. & ut probabilius sequuntur: Azor, Villalobos, Thomas Sanchez, Suarez, Vazquez, & plures apud Leandrum tom. 6. tra. 5. disp. 2. quæst. 17. Et tamen contrariam sententiam minus tutam tenet D. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 6. ibi: * De hujusmodi enim elemosynam dare, est bonum, & non cadit sub præcepto, sed sub consilio. In ordinatum autem esset, si aliquis tantum sibi de bonis propriis substraheret, ut aliis largiretur, quod de residuo non posset vitia transigere convenienter secundum proprium statum, & negotia occurrentia. Nullus enim inconveniens est vivere debet. * Quæ D. Thom. verba excludere obligacionem, subveniendi extremè indigentia ex bonis necessariis ad decentiam status, modo superioris dicit, tradit. M. Prado tom. 1. Theolog. Moral. cap. 13. quæst. 3. n. 30. & plures Theologi, quos referam infra tract. 7. quæst. 3. 5. Quorum exposicio firmatur verbis subsequentibus ejusdem Angelici præceptoris: * Quando occurrit (inquit) extrema necessitas alij cuius privatæ personæ, &c. Laudabiliter prætermittet aliquis id, quod ad decentiam sui status pertinere videatur, ut majori necessitati subveniret. * Quibus præceptum excludere, discipuli exponunt, & consequenter D. Thom. minus tutam opinionem amplexatum fuisse. Quid plura? Alij parco, ne letitoribus fastidium pariam: nam ut D. Antoninus, & M. Prado adnotarunt ubi supra, innumeræ exempla possent proponi, quibus demonstratur, D. Thomam non tutiores opiniones, sed sibi probabiliores, eti minus tutas, ubique amplexatum fuisse. Quid ad hæc Baronius?

39. Respondebit forsan pro omnibus, quod probabilius ubi supra, nullam, scilicet, opinionem tutiorem à D. Thom. defertam, probabilem esse: quia minus tutas, quibus adhæsit, vi argumentorum in superiori.

Part II.

rem certitudinis ordinem evexit. Cui solutioni insistet 2. p. Manud. contra Amadaum Guimenium disp. 1. sect. 1. fol. 39. cum in quandam subtilis Scoti opinionem tuitiorem pro lege, contra minustutam D. Thomæ pro libertate incidisset; respondet, ex opinione Scoti pro lege non oriri grave dubium, sed scrupulum deponendum, & contra illum operandum. * Scrupulus: (inquit) esset, si ex opinione Scoti dubitaret. * Quia una solutione nos edocet, solas D. Thomæ sententias minus tutas licere nobis amplecti, deponendo scrupulos; quia hanc tantum, & non vera dubitatio, quæ ab operando retrahat, ex Scoti, aut aliorum gravium Doctorum opinionem tuitiori pro lege, suboriri possunt. Lepidè quidem dicitur! Sed quid, si Scotista de suis opinionibus idem dixerint? Licitum scilicet esse, Scoti opiniones contra D. Thomam, eti minus tutas amplecti, & dubium ex opinione D. Thomæ pro lege subiungit, non grave, sed scrupulum tantum reputandum? Quid, si de aliis etiam opinionibus benignis alii scriptores graves, & docti idem pronunciant? Si concedas oleum, & operam perdidisti: si niges, ostendas queso, cur solius D. Thomæ opiniones minus tutæ hoc privilegio gaudent? Omisso in consequentiam Baronii redarguere, cum aperie afferat ubi supra: * Nec mille Autores sufficiunt, ad tutam efficiendam opinionem faventem libertati, si unus adhuc qui proleget pugnet. * Ergo nec D. Thomas, nec Scotus, nec uniterque, simili sufficiet, si Doctor alter sit, qui reclamet. Est evidens consequitio; quia ut ait Julius Mercurius supra art. 7. fol. 87. * Motivum probabile contra aliquam sententiam semper causat dubium grave, & formale (scilicet prædictum.) Ergo quoque intellectus stat in tali dispositione, semper est dubius. * Semper igitur erit peccatum lethale dissidentibus Doctoribus, opinionem D. Thomam, aut Scoti libertati faventem, eti probabiliorum amplexari, nullus Thomista, nullus Scotista concederet.

S. IV.

Corollaria.

40. **Ex diuersis evidenter deducitur, aut omnia absurdum.** Surda superius adducta, uno haustu ab his Neothericis devoranda, aut D. Thom. immutare prorsus, esse ab impostura obligationis eligendi tuitiorem opinionem. Insuper absq; illo procul fundamento Baronium jactasse, apud D. Thomam, & Dominicanos dogma inconcussum esse ex præcepto eligendam tuitiorem opinionem. Nam quod D. Thomam id falso adscribatur, ostensum est supra: quod autem alii Thomistis, res adeo per se nota est, ut probatio non egat. Testes advoco omnes viros doctos, & processu præstante ex omnibus in re morali voluminibus conflatum, in quibus ferè nulla inventur opinio probabilitate, que uniuersus, vel plures ex Dominicanis patrinos non venetur. Et in terminis, non esse obligacionem eligendi tuitiorem opinionem, tradunt Mag. Victoria, cuius verba dedi supra, quæst. 4. n. 18. D. Antoninus, Sylvest. Albert. Magnus, Joannes Nider. Wilhelmus Thomas Villar. Bannez. Candidus, Medina, Gregor. Martinez. Petrus de Ledesma, Ludovic. Lopez Marcus Serra. Joannes Martinez de Prado. Barnabas Gallego. Acacius de Velasco. Sotus. Tapia. Texeda, & alii, quorum verba dabo infra.

41. Et quod mirabilius Baronius ipse pluribus in locis refert, à Theologis antiquis, & recentioribus Thomistis, id ipsum fuisse traditum. Vide illum 1. p.

P. 3

Manud.

Manud. contra Adamatum Guimenium disp. 4. sed. 1. § 1. fol. 345. ubi sic scribit. * Certum est D. Antonum illos laudasse (nempē Sanctum Leonem, Albertum Magnum, & Thom.) & fuisse interpretatum, juxta propriam sententiam, quæ omniōd̄ damnat delectum opinionis ministrata, nisi adversa probabilitate vincat, & eam fuisse mentem omnium antiquorum Theologorum, & recentiorum Thomistarum, Alvarez, Lopez, Greg. Joannis Martinez, & Baptista fūse probavimus. * En amicelētor, ipso Baronio testante, non est apud Dominicanos inconcūsum dogma ex p̄cepto eligendam tūtiōrem opinionem: potest enim minus tua eligi, si probabilitate vincat. Quod & ipse Baronius, licet sibi contraria palinodiam decantans in toto suo opere, intendisse, fatetur fol. 330. dicens: * Standum contendimus pro lege, quādū majori, aut pari probabilitate pollet contra commōdum, & libertatem. * Non ergo quamdiu minori. Igitur saltem quiescere opiniones minus tutas pro libertate, probabiliōres quisque censeat, licet poterit eas amplecti, relictis tūtiōribus pro lege.

42. Inficiāti nequit̄ Baroniū, quia & minus tutas ipse mē amplēt̄, quando probabiliōres pūrāt̄. Hinc 1. part. Theolog. Mōrālis contra Caramuelum disp. 2. sed. 4. negat divitibus obligationem redimendi captivos, apud Turcas redēptionē maximē egentes, cum tamen tūtiō sit contraria op̄inio p̄ lege charitatis, quam tenent Cajetanus, Major, Azor, Filliūcius, Villalobos, & alii, quos sequitur Leander à Sacram. tom. 6. tract. 5. disp. 2. quest. 20. Infupr. 2. part. Manud. contra Adamatum disp. 1. sed. 1. fol. 95. relicta tūtiōri quadam opinionē Sancti Raymundi, sui instituti gravissimi Doctoris, contrariam minus tutam cum D. Antonino amplēt̄, dicens: * Congressum verō sola voluptatis causa inter conjugatos, licet Sanctus Raymundus dāinet peccati mortaliōs, verior tamen, & tuta D. Antonini sententia est, si nō p̄termittatur, quod ad generationem conferat, veniale esse tantum peccatum.

43. O Baronil. Quo jure tuas opiniones contra legem pro libertate tutas vocitare audeas, cū te ipsa falso esse possint, & à sancto Doctore, in cuius verba jurant Dominicanī, hoc dogma (ut afferis) in cōsūlūm habēat; quod agitur cōtra legem semper esse malum, * nec excusari per hoc, quod sit secundūm conscientiam, quacumque probabilitate munita? * Nolo tamē tuis opinionibus, et si minus tutis, securitatem negare. Fatoe, tutas esse, & à peccato excusare. Sed quād̄, deles, quād̄ tibi non cōstāns postea scribis fol. 141. * Nos (inquis) x D. Tho. certissima regula nullā opinionē quantulibet probabilem cēfērūs ut tam, si falsa sit (nempē ipia, & contra legem) nec desit unus, aut alter gravis Theologus, qui reclamet. * Deles etiam rogo, quod scribis fol. 375. opinionē tūtiōrem anteponendā probabiliōri minus tutā. * Quod nos (inquis) ex p̄cepto necessarium contendimus. * Hāc enim non coherent: cum doctrina, quam verbis, & exemplis nuper nos edocuisti, dum licitā, & tutā merito concessisti electionē opinionis minus tutā probabiliōris contraria pro lege.

44. Māgat ergo Baroniū in posterūm stabilitūm ex tua, & tui instituti Doctōrum sententia, licitum esse utrī opinionē minus tutā ad gradū certitudinis non evertā, sed intra fines, probabilitatis contenta, dum probabiliōr sit contraria tūtiōri pro lege. Quo elevantur omnia fundamenta, quā contra electionē opinionis minus tutā, paris, vel minoris probabilitatis contraria pro lege cōficiāti; cum falsa quandoq; probabiliōra sint veris. Et apertissimē falsitatis convin-

cuntur omnia ex tuis scriptis fidēliter excerpta, supra n. 4. quibus obligatiōē adstricere tentāti, cōgendi opinōē tūtiōē, etiam minus, probabilitati peccati excusationē mē trahi posse, quācumque probabiliōr, & ignorātiā, & ne quidem mīle Authoritatē, pro lege pugnet, necessariumque esse ad delētūm opinionē moralium, ut tūtiōribus, etiam minus probabiliōr, aliter, quod careant omnino periculō peccati. Quo omni modo jure quidem retractas, dum verbis tūp̄ dī, & exemplo adhibito, liberam faciliētatem faciliētatiōis minus tutas, si probabiliōrā sint, cōtrariis pro lege.

45. Ex dictis evidenter constā, mīla omnino fidēlii Baronii, ut inconcūsum ex D. Thomā apud iūstitūtū Authorēs, dogma jactat̄, ex p̄cepto eligendā tūtiōrem opinionē pro lege. Necesse, ut Religiosus hāc protul̄s ēt, si lūrātūm cōfūsionē memoriū esset. Illis enim hūjus fāctūm lūrātūm p̄fessorib⁹ in jungit̄, ut in cōsūlūm p̄fandis opinōēib⁹ austeris cāvēā, quāles, ut ex terminis p̄t̄, illis tantum esse possint, quā pro lege probabiliōr militāt̄, pugnantib⁹ aūs probabiliōr, ut ex probabiliōr pro libertate. Quārum cōfūsionē obseruant̄ Dominicanī Scriptores in p̄fogōrum operū religiosē p̄mittunt. M. Barthes Gallego. * In eligendis (inquit) opinōēib⁹ item apud me illud, quod in Glosa prologi nostrām cōfūsionē adnotatum est. Ibi iigit̄ rex. 3. sed. 1. reba: Cum Ordo nōst̄ sp̄cialiter p̄p̄adicationē, & annūrū salutē, &c. Si cōhabetur: Declārām, quād̄ tuas fāctūs cip̄p̄, quā salutē impēdient̄ animārū, & aūmeritābus primis sic habēt̄: Tertiū est nōmīa austeritātē, & opinōēib⁹: terrentur enim homīes ex hūcā, ut salutē propria negligant. Quācōpter relaxat̄ op̄gātūm fieri potest̄ rigiditas, & austeritas in cōfūsione, & beneplācito trādāndā sunt. Hāc tēnus nostrī cōfūsionēbus. Cū iigit̄ hoc à tot, religiosissimis, nisi nō Ordinis declarat̄, & decretū fūerit: ego illis auctorēdō nō rigidus, & austerus in eligendis opinōēib⁹, & aūmeritātē, sed benigniores, probabiles inter Thomistā, & lios Doctōres amplectāt̄. Judicanda ergo est benignitas, & opinōē illa, quā conscientiā solvit, quā ea que cōfūsionē ligat. * Hucūq; Gallego. Etāc illū M. Barthes Gallegus in Arimilla, cōfūsione constitutionē tenet, genio, n. 5. fol. mībi 911. * Opinio, (inquit) quā solvit, p̄t̄ sequenda est, quād̄ ea, quā ligat.

46. Quo sequuntur M. Serra 2.2. tom. 1. in q̄d̄ lūdōrē, ibi. Benigniores opinionēs, aut amplectāt̄, aut earū probabilitatē non rēfūcio, plūrībus cōfūsionēbus, sed omnībus viā Domini faciliētēm dēcōstro. * Et M. Joan. Martinez de Prado in Universitā Complutēnse, Primariū olim Sacrae Theologiae auctorē, tom. 1. qu. Mōrālis. Praemio: * Cum p̄mōrāt̄ parte (inquit) aliquid convincens, quā pars hīc iūtas, affert̄, curab̄t̄, curab̄t̄ benigniores amplectāt̄, vel eūm probabilitatēm indicare: cum ordo nōst̄ p̄fectorū ob animarū salutē ab initio nōcōfūsitus, & animarū salutē impēdīt̄, (ut meritorū in Glosa cōfūsionēbus) nīmīa austeritātē in cōfūsione, & opinōēib⁹. * Sīstas quo lo p̄fectorū auctorē, ut expēndas quid cū his cōfūsionēbus, commune habēat Baroniū. Pōrēt̄ nē magis illē austeritas in cōfūsione, & opinōēib⁹, quād̄ strībūt̄ semper cōfūsione, & ex p̄cepto sequendā trādere, nullāmque relinquerēt̄ opinionē p̄fēctō p̄babilem fāvēt̄ libertati, si unus sit Doct̄or, q̄d̄ reclamet: Quid ad h̄c?

QUEST.

QVÆSTIO VI.

Virum sit obligatio eligendi tutiorem opinionem, si probabilior sit quam contraria? Et quid si pars probabilitatis?

§. PRIMUS.

Opinio affirmativa refertur.

1. Ceterissimum est, diversum quid esse opinio-
nem esse probabiliorem, & esse tutiorem, ut
doceat communiter Theologi, quos sequuntur
Them. Sanchez tom. 1. Sum. lib. 1. cap. 9. num. 5. & Illu-
st. ac Rever. M. Tapia Archiepiscopus Hispano-
lis in Catena morali, q. 8. art. 11. §. 1. num. 1. M. Texeda
tom. 1. controv. Theologie moral. lib. 1. tract. 2. controv. 7.
num. 3. Quia non ab eodem principio opinionum
securitas, & probabilitas subordinantur; probabilitas
enim desumitur ex fundamentis probativis; se-
cundum verò ex remotione periculi: quo sit, ut sèpē
opinio minus probabilis sit magis secura, & è con-
tra, opinio minus secura sit magis probabilis, v.g.
opinio assertens teneri quem statim post peccatum
commisum confiteri, securior est, minus tamen
probabilis. Et contra opinio id negans probabi-
litas sit, sed minus tuta. Semel autem statuto, non
est obligacionem eligendi tutiorem opinionem, ut
doceat communiter Theologi, quia nullib[us] hoc præ-
ceptum, vel naturale, vel divinum, aut Ecclesiasticum
invenitur. Quod inquirimus est, an si opini-
o rutor pro lege militans sit etiam probabilior,
quam contraria pro libertate, sit ex necessitate præ-
cepti preferenda?

2. Prima, & communis antiquorum Theologo-
rum sententia, teste Baronio (cujus verba habes,
supr. num. 41.) partem affirmativam tuerit, ac pro-
inde graviter peccaturum, qui opinionem probabili-
tem faventem libertati sequatur, relicta rutori, &
sicut probabiliori pro lege. Ita Sylvestrus verb. opinio,
num. 1. in fine, & verb. dubium, q. 2. Conradus de contra-
dict. q. ult. D. Anton. 1. p. tit. 3. c. 10. reg. 4. Tabien,
Paludan, Angel. Almain, Gerson, Cordub. & alii,
quos referit Pater Salas 1. 2. tom. 1. tr. 8. dis. univ. sent. 5.
num. 26. & sent. 6. 1. Cajetan. Armilla, Sotus, &
ali quos citatos sequuntur M. Prado tom. 1. tr. 1. q. 3.
§. 2. num. 14. & M. Arauxo in decisionibus moralibus dis-
p. 9. de statu civili, affer. 3. num. 19.

3. Addunt alii, idem omnino dicendum, licet opini-
o rutor probabilior non sit, sed pars probabi-
litatis cum contraria pro libertate. Quod adeo fir-
mum apud Thomistam esse, jactat Baron. in opere con-
tra Amadum, dis. 1. sent. 1. fol. 48. & 49. ut nullum ex
eis fuisse, qui contrarium scriperit, confidenter
asserat. Thomistæ, inquit recentiores, nunquam
eo delapsi sunt, ut expressis verbis docuerint, opini-
onem pro libertate pars cum adversa pro lege proba-
bilioris, securam esse, seu practicè probabi-
lem, &c. Quod præter citatos quatuor, aut quinque
expressè docet Ludov. Lopez, &c. Quibus ad-
duo magni nominis Joann. Martinez de Prado,
& Arauxo, quos sibi adversari Amadæus non dissi-
tetur. Sic Baronius. Quæ non leví admiratione
scipti palegi, cum Amadæus Joann. Martinez de Prado

do expressè reluctantem, eius transcriptis verbis,
ibidem adduxerit, tract. de opinione probabili, proposit.

1. Et M. Arauxo non meminerit. Verum ut morem
ego amico geretem, utrumque consului, & Baro-
nium ut de more habet in suum caput, deceptum
apertissimè inveni. Igitur Arauxo in decisionib. moral.
dis. 9. citata de statu civil. affer. 3. num. 12. fol. mibi 428.
Sic scribit: * Pro hujus asserti declaratione, præno-
tare oportet. Primo, concordum, sive conflictum
duarum opinionum probabilitum possit contingere
dupliciter: nimis, aut quando amba sunt apud
sapientes, & in scholis æquè probabiles, plus mi-
nusvè: aut quando una apud eosdem notoriè, &
constanter est magis probabilis, quam altera. Et
quidem in primo eventu (attende) non tenemur
sequi magis unam, quam aliam, cuius ratio evidens
est apud omnes Doctores, quia tunc utraque opinio
æqua lance propendet: utraque pariter movet, &
inclinat intellectum, & utramque proponit intel-
lectus sub æquali probabilitate voluntati cum judicio
indifferent, cum autem judicium est indifferens, li-
berum, ac licitum est voluntati, quam libuerit sequi
partem, ergo tunc quamlibet harum opinionum in
præcepto liberè, ac licitè potest amplecti voluntas. * Quid
clarius?

4. Recolui etiam locum Mag. Joann. Martinez
de Prado tom. 1. quæst. mor. tract. 1. quæst. 4. §. 3. num. 12.
(ab Amadæo ibidem citatum) & idem propterea senti-
entiam invenio. Legas quæsto: * Dico tertio, inter
duas opiniones æquè probabiles, licet eligere minus
turam. Sequitur ex dictis q. 3. conclus. 1. Præterea pro-
barunt, nam qui inter opiniones æquè probabiles u-
nam eligit in practica, habet certitudinem moralem,
quod rectè operatur: quia inquisita veritate quan-
tum potuit, si in re erret, invincibiliter ignorat, & ac-
tus est formaliter bonus. Ergo in re, quamlibet ruto
sequi potest. * Et infra. * Non cadit sub præcepto,
quod vitemus mala materialiter, quia homini hoc est
impossibile, supposito, quod in multis habet igno-
rantiæ in vincibilem (nimis) quia post adhibitam
diligentiam, veritatem non invenit) ergo inter duas
opiniones æquè probabiles, quælibet etiam minus
tuta amplecti potest. Et hanc conclusionem tenent
Authores prima, & secundæ sententie questionis
præcedentes. Sed ex his, qui nobis cum ibi sentiunt,
tenent Mag. Soto, & Navarro. * Jam qui sunt Autho-
res illius primæ, & secundæ sententie, recolit quæst. 3.
præcedentem. Ubi sic: * Fuit, inquit, semper hæc con-
clusio communis, & in terminis, tenent S. Anton. Soto-
sum, & communiter Thomistæ, & interpres Div.
Thomæ. * Hæc Magist. Prado suprà. Objectioni au-
tem, quæ ex verbis Sylvestri, & sancti Antoni contra
superius dicta fieri poterat, responderet ipse Mag. Pra-
do quæst. 4. citata num. 14. * Sylvestrus exponi potest de
dubitante, ut patet conferendo cum his, quæ docet,
verb. opinio, quæst. 1. in fine, & attendendo intentum il-
lius. Manifestè etiam de dubitante ad neutram par-
tem determinato loquitur sanct. Anton. 3. part. titul.
14. capit. 19. §. 8. Unde non bene pro contraria parte
refertur. Ad illud, quod objicitur de periculo, bene
respondeat Baptista dub. 4. conclus. 7. num. 684. Quod
est periculum mali physici, non mali moralis. Et hoc
periculum potest subire homo sine ullo peccato,
quia idem periculum est, cum sequitur opinione
probabilioris (minus turam) quia cum non sit infal-
ibilis, potest in re esse falsa. * Hæc tenus Magist. Pra-
do. Quæ fideliter transcribere placuit, ut velex his
milector, Baronii fidem agnoscas, & aperiissimæ fal-
sitatis convictum dolgas.

Contrariæ sententiæ Auctores.

5. **S**ecunda sententia tenet, licitum esse amplecti opinionem minus tutam faventem libertati, non solum probabilem, aut à quæ probabilem, sed etiam minus probabilem contraria pro lege. Ita communiter Theologi, cum Mag. Bartholomæo de Medina, cuius sententia (ait Vasquez 1. 2. disputatione 62. capit. 4. num. 14.) Iam in scholis, & multæ antea communis fuit. Audiamus discipulos Div. Thomæ Mag. Thom. Villar in *Summ. controversiar. in 1. 2. Div Thomæ tractat. poster. de conscientia*, 4. part. §. 6. Inquirens. * Utrum ex duabus opinionibus, quis probabilem, probabiliori relicta, sequi possit? * Respondeat. * Partem affirmativam teneo cum Medina, Lorca, Martinez, Cornejo, Montesinos, & pluribus aliis. * Et infra. * dices; esse quidem recte ratione conforme, tamen quia opinio probabilior est conformior, & securior; etiam sequi obligamur. Contra, inquit Medina, quia nemo ad id, quod melius, & perfectius est obligatur. * Mag. Bartholomæus de Ledesma in *summario*, in editione Salmantinano anno 1585. *tract. de penitent. difficult. 14. conclus. 5.* * Hæc conclusio est contra Adrianum quest. 5. de confes. dub. 7. Ubi dicit, quod quis tenet sequi tutorem opinionem, & contrariam etiam probabilem omittere. Sed nihilominus nostra conclusio est verissima. Et probatur cum ex usu universalis omnium; tūm quia, si est probabilis, habet pro se graves Authores, urgentesque rationes. * Pro hac ipsa opinione non incongruē citari solet M. Soto lib. 6. de *justit. quest. 1. artic. 6. in fine*. Ubi abesse limitatione dicit: * Quando sunt opiniones probabiles inter graves Doctores, utramque sequaris, in tuto habes conscientiam. * Quia, ut patet, nullum constituit discrimen inter probabilem pro libertate, & probabiliorem pro lege. Quod expressius tradit in 4. *disput. 18. quæst. 2. artic. 5. ad. 5. Vnde ad argumentum.* Dicentes confessarium teneri absolvere penitentem sequentem opinionem probabilem, contra propriam ipsius confessarii opinionem probabiliorem, & tutiorem. Cujusrationem reddit: * Siquidem propter probabilitatem excusat ille à culpa. * Sic sentit Mag. Sotus loquens de penitente, qui vult perseverare in contractu, quem juxta probabilem opinionem doctorum probatæ authoritatis, licitum putat, contra allorum tamen opinionem probabiliorem, & tutiorem, ut potè pro lege pugnaret. Sentit ergo aperie opinionem probabilem faventem libertati excusare operantem à peccato. quamvis minus tuta sit quam contraria, & licet probabilitate vincatur.

6. Hac Sotij autoritate oppressus Baronius illam
obnubilare tentat, in opere contra Ainaeum disput.
1. sed. 1. §. 2. fol. 16. Dicens falso pro hac parte Sotum
ab Amadeo citari in 4. dis. 18. quæst. 2. artic. 5. * Quia
coloci tatum docer, licet adhærente opinioni pro-
babili, cum stat pro lege, &c. non quando pro com-
modo. * Sed quidem nil à veritate magis alienum
Baronius dicere potuit. Et ut clare innotescat: En
quæsitione, de qua ibi Mag. Soto. * An confessio-
rius teneatur absolvere pénitentem, qui non secum
consentit volens manere in contractu, quem contra
ipsius opinionem putat non esse usurarium. * En
Baroni, pénitens adhærente opinioni pro commodo
afferten contractum non esse illicitum. Econtra ve-
ro confessarius opinionem pro lege pugnantem sibi

probabiliorē amplectitur. Et tamen in hoc op-
tionum conflitu, afferente Contado confessori
ordinarium teneri penitentem absolvere, locus de-
legatus. Respondeat M. Soto nullum esse faciendum
discrimen: * Sed hoc solūm, inquit, distinguendū
an opinio penitentis sit probabilis inter du-
thores probatæ authoritatis necne? Si opinio illa
est probabilis, tunc Sacerdos, sive ordinarius, fore
delegatus tenetur eum absolvere. * Subiectum in-
frā id esse verum: * Quamvis Sacerdos exprimit
opinionem esse falsam, siquidem propter probabili-
tatem excusat ille à peccato. * Ita ergo indubitate
Mag. Soto sentire opinionem probabilem pro
commodo, seul libertate excusat à peccato, quin
vis contraria pro lege, non solūm turio, sed & pro-
babilius sit: ac proinde penitentem, qui in sua
opinioni probabili pro commodo nolit à committit
desistere, absolvendum esse. Cuta petiſſimā oppo-
nitur Vincentius Baronius, ubi supra, dum cetera
opinionem probabilem pro libertate non excusat
peccato. Quod non solūm est contra Mag. Soto ubi
supra, & in aliis locis, ubi plures sententiae minus
securas amplectit, sed contra communem (suffici-
tium) Autorum sententiam, ut ex rendit magis
constabit.

7. Eandem sequitur Mag. Acat'us de Velasco Episcopus Oriolensis tom. 2. verb. *Opinio prodicta ratione*. 316. num. 7. ibi. * Digo lo primero. Lame comur, y recibida opinion de los Doctores, se licito, y seguro en conciencia, seguir la opinion probable, aunque sea dexandola la mas probable. Lípimera parte se prueba, porque en siendo opinion probable, es conforme a razon, &c. La segundaprueba se prueba, porque no ay obligacion de hacer siempre lo mejor, &c. Ademas, que si no fuera facilita, y segura el seguir la opinion probable, dexando la mas probable, y mas segura, fundindose peccarian los Doctores, y Maestros, que enempon opiniones probables por la parte menos segura; porque daban ocasion para pecar a los que un dia, Y es muy ageno de equidad, y de razon, condenar esta parte a tantos varones doctos, y pios, que sennaron opiniones probables, dexando las mas probables, y seguras. Pruebense tambien, porque vemos, que los Santos Pontifices, en la sancion de la Iglesia, que no estan determinadas, y fundadas debajo de opinion de Doctores, siguen las opiniones probables, y no siempre las mas probables, y mas seguras, &c. Y aunque parece, que Cattano niega esta opinion, quando dice, *in summa ratio*. *Opinio. In operandis, nisi utrumque partem elegerendo, non licet opinionem cuiusque sumere. Per rion* en realidad de verdad (attende Baron) no habia Cayetano este lugar de opinion probable, sino de qualquiera opinion, aunque no sea probable, lo qual es manifesto, &c. De Sylvestro dizen tambien algunos, que tuuo la opinion contraria; pero le engañaron. * Sic Illustrissim. Pat. Mag. Acat'us addens num. 10. *in fine*, plures, & graves Doctores pro hac sententia militare, pro qua in margini citatos refert Magist. Bannez 2. 2. *question. 10. art. 1. Mag. Candidus disq. 3. art. 20. dub. 1. M. Medinian 1. qul. 19. art. 6. M. Ledesma in sum. tom. 2. tr. 8. cap. 22. *ad quos sequuntur M. Joann. Nder ubi sibi* *op. part. 1. cap. 11. 8. 3. Ubi inquit hanc sententiam* * *pareat ex aetiquis satistam Theologis, quam juris peritie, & ueritatis modernorum Theologorum functione*, * & M. Baptista, apud M. Prado tom. 1. cap. 1. *de conscientia*, q. 4. num. 10. *ut constat ex fundamento**

is, quibus nititur, quæ, ut notat ipse M. Prado, non tantum probant licere eligere minus tutam probabilem, sed quamcumque probabilem.

8. Idem prorsus docet Mag. Barnabas Gallego, ex eodem instituto, in tractat. de conscientia, edito Matriti anno 1648. ubi de cons. probabili, dub. 1. ibi: * Inquirimus in praesenti, utrum sit licitum relecta opinione probabili, & magis tutam, sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam? In hac igitur re est prima sententia, quæ dicit non esse licitum, &c. Secunda sententia, quæ est longe probabilius, mihi magis placet; (& pro nostra resolutione habenda est) docet licitum esse sequi in præxi opinionem minus probabilem, & minus tutam, dummodo sit practicè probabilis, relecta probabilius, & tutius, &c. Hæcigitur secunda sententia communior est inter Thomistas. Eam docent Bartholomæus de Medina 1. 2. q. 19. art. 6. dubio ante penultimum. Dominicus Bannez 2. 2. quæst. 10. art. 1. corollario penultimum. Petrus de Ledesma in summa, tom. 2. tract. 8. cap. 22. dis. 2. circa undecimam conclusionem. Gregorius Martinez 1. 2. quæst. 19. art. 6. dub. 6. Didacus Alvarez 1. 2. quæst. 19. dis. 80. Ludovicus Lopez 1. part. instruct. cap. 110. & 187. Vincenius Candidus tom. 1. disq. 3. art. 20. Petrus de Lorca 1. 2. tract. 1. disq. 39. memb. 2. Ludovicus Montesinos 1. 2. disq. 29. quæst. 5. §. 3. Petrus Comeyo tom. 1. tract. 8. disq. 1. dub. 6. Petrus de Aragon, 2. 2. quæst. 63. art. 4. dubio penultimum. Eriti Michael Salón controversial. 2. conc. 4. Joannes Malderus Episcopus 1. 2. quæst. 19. art. 5. disq. 68. Marcus Serra 1. 2. quæst. 19. art. 6. dub. 4. Qui etiam conatur explicare Cajetanum, & Sylvestrum primam sententiam non docuisse. Hanc sententiam communiorum inter Thomistas sequuntur alii plures Authores. Hi sunt Suarez, Valentia, Vascu, Azor. Thomas Sanchez, Joannes Sanchez, Diana, Sais, Nicolaus Vandelius, Petrus de Navarra, Layman, Sayro, Granado, Filius Bassæus, Navarrus, Becanus, Lessius, Henriquez, Reginaldus, Ludovicus dela Cruz, Basilius Ponce, Villalobos, Ludovicus de Torres, Joannes de Lugo, Sanctarellus, Nicolaus Garcia, Barbossa, Portel, Machado, Tannerus, Castro Palao, Franciscus de Lugo, & alii. * Hæc tenus Mag. Barnabas Gallego ubi supra, singulis suis citatis locis, quæ brevitas causa omitti.

9. His adde alios ex eodem ordine viros celebratos. Illustrissimum P. Mag. Petrum de Tapia Archiepiscopum Hispalensem in doctissima sua Catena Moralis, lib. 1. quæst. 8. art. 12. Ubi ait. * Opinio etiam minus probabilis, dum tamen sit probabilis practicè, potest eligi tuta conscientia, relecta probabili, & tucta: ita Medina, Bannez, Ledesma, & illi plures. * Et Mag. Franciscum Lopez de Texeda tom. 1. controv. Theologia Moralis, lib. 1. tract. 2. controv. 7. num. 9. ibi: * Quando utraque pars est secunda, & tuta, ut contigit, quando utraque pars est probabilis, bene potest sequi opinio probabilis; probabili, & tectoriori omisla; cum ruta, & secura sit: alia enim probabili non esset. * Quod iterum firmat controv. 9. dicens. * Opinio probabilis quodcumque malitia periculum, quod fortassis in ipsa re repertur, afferit, & tollit. * Idem sentiunt alii, quos refert Mag. Joannes Martinez de Prado ubi sup. cap. 1. quæst. 3. §. 2. Qui licet hanc opinionem non sequatur, inquit tamen esse communissimam. Et non parum faverit, §. 3. dum asserta sèpè in præxili licere sequi opinionem minus probabilem, nec se reperte Authores, qui hanc conclusionem explices negent. * Probatur, inquit, ratione Cajetani,

quia sepiissimè sufficienti adhibita diligenter, latet non solum homines plebeios, sed etiam hemines doctos, quæ sit opinio probabilius: Et sèpè falsa quo ad rem ipsam, quoad nos sunt probabiliora veris. * Sic Prado. Quem cum latere non possit, opinionem quam viri docti probabiliorem censem, minus probabilem alii Doctribus viderunt, & econtra: Et ignorare nequeat, indoctis aliud non esse fundamentalium ad judicium majoris probabilitatis opinionis ferendum, quam Doctorum pluralitatem, quos numero, & qualitatis pondere metiri, est moraliter impossibile, videtur manifestum, tam docto, quam indocto sufficere ad securitatem conscientiæ, quamcumque maluerint el gere opinionem, ex his quæ inter Doctores probatae auctoritatis probabiles habentur. Si quidem quacumque electa, semper verificatur, probabiliorem sibi, vel alii Doctribus eligere. Quemlibet autem posse operari juxta aliorum opinionem, propria relecta, commune est apud Theologos.

10. Eu Barons, quor, quantique Doctores ex familia Dominicana propugnant, & expressis verbis doceant, opinionem pro libertate, non solum parvis, sed etiam minoris, cum adverba prolege, probabilitatis, securam esse, & practicè probabilem. En quor quanti quæ tuum illud inconcussum dogma aperit concutiant.

S. III.

Authoris judicium.

11. **C**um Doctribus secundæ sententiae pronuntiatio, licitum esse, opinionem minus tutam, minusque probabilem eligere, relecta tuctiori, & probabilius. Communem hanc sententiam, nullum ex fundamentis contraria deserere cogit. Immo cum communis anti quorum Theologorum, & Thomistarum teneat, licitum esse, opinionem probabiliorem, et si minus tutam eligere, eorum vestigiis insistens, hanc ego amplector, quia probabiliorem judico. Quod proinde, qui senserint, tuta conscientia, juxta communem Theologorum sententiam, amplecti poterunt, & à peccati periculo imunes erunt.

12. Quod autem à principiis extrinsecis nostra hæc sententia probabilius sit, nemo in dubium vertere potest, ut ex numero, & qualitate Doctorum, quos pro ea concessi, evidenter evincitur. Quibus adde Fr. Franciscum Bonæspei Ordinis F. Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo in Apologemate reverto contra Caramuelum pro doctrina Domini Prophæti Fagnani ad caput. * Ne innitari, * dub. 7. num. 287. & 298. Fr. Patricium Spoter ex Ordine Minorum in Tyrocinio Theologia Moral. cap. 3. assert. 8. §. 2. num. 42. & a lios ex variis familiis Authores, quos recenset Vincenius Baroni in opere contra Amadeum disq. 1. sect. 1. §. 5. fol. 49. nempe Ludovicum Beja, Læzana, Urbani, Petrum à Sancto Josepho, Maletum, Pelbarum, Hauceur, Caspenter, Gesualdum, Leandrum à Sacram. Hieronymum Garcia, Aversam, Pasqualigum, Marcum Vidal, Spinulam, Merulam, Guarzinum, & Januarium: & esse communem Doctorum omnes fatentur. Et docet novissimè Illust. D. D. Alphonsus de Monte negro Episcopus Quitenensis, in Itenerario aureo para Parochos de Indios lib. 1. tr. 4. sect. 20. ubi ait. * Nuestra conclusion es cierta, y muy comun, tienenla muchissimos Authores, que ab extinseco

trinseco la hazen mas probable, y tambien lo es ab intrinseco. * Ergo hoc uno fundamento ductus unusquisque poterit opinionem minus tutam, minusque probabilem circa honestatem operationis, dissidentibus Doctoribus eligere. Formo sic argumentum, licitum est juxta communem Doctorum consensum, opinionem probabilem pro libertate, et si minus tutam eligere, sed quando Doctores dissident, probabilior opinio afferit, licitam esse, quam malueris, partis electionem, ergo.

13. Confirmatur, quia nullum argumentum contra reflexam hanc demonstrationem fieri potest, quod ex quo non militet contra Doctores directe afferentes, non esse obligationem eligendi tutorem opinionem, si contraria pro libertate probabilior sit: ex quo enim in uno, ac in altero casu exponitur operans pericolo faciendi contra legem: aliud autem non est in amplectenda communi opinione delicto delectum minus tutae, minusque probabilis, relata tuiori probabili: ergo sicut in primo casu periculum solum est mali physici, non moralis, & ideo opinio probabilior de honestate actus elicendi excusat operantem a malitia formalis, & a peccato, ita similiter excusabit probabilior opinio reflexa de licita electione minus tutae, minusque probabilis, relata tuiori.

14. Secundò probatur, quia judicium de honestate actus elicendi nequit à principiis intrinsecis probabilior esse omnibus operantibus, sed his tantum, qui in re moralis non parum veri, opinionum fundamenta excusent, & rationibus undique perspiciens, maturo consilio partem præferendam disseruent: rarissimi autem sunt, qui hoc judicium formare possint; ergo viros tantum doctissimos in re moralis lex illa eligendi probabilem opinionem ligare poterit, & hi tantum licet nequibus penitentes in confessione favorablem opinionem juvare, & consulentes benigna opinione reficere; sed tenebuntur, juxta quam, ipsi probabilem censeant, consilium præbere, aut si de majore probabilitate dubitent, differre, usque ad sufficientem adhibitam diligentiam. Quo quidem onere, alli confessari & Theologi minus docti, quibus id moraliter præiopia doctrinæ, vel librorum, impossibile sit, non gravabuntur, sed dum primum penitentem, aut quemvis alium consulentes audierint, absque mora poterunt illi respondere, & opinionem aliena pro libertate consolari, quam ab aliis Doctoribus, aliis etiam reclamantibus, probabilem censerter neverint. Nec ipsis majorem diligentiam adhiberi incumbet, ad probabilitatem opinionis in dagandam: quia neque à principiis intrinsecis; cum eorum vim non penetrant, neque ad extrinsecis, cum hæc ex Auctorum numero, & qualitate pendeat, quos ad lancerum appendere nemo potest: imo & quandoque pauci pluribus prævalens debeat. Unde quæcumque opinio pro libertate ab Auctoriis probata auctioris defensata, jure poterit ab indoctis probabilior, aut saltem ex quo probabilis judicari, quia minor probabilitas eis constare non potest. Jam, si hæc ita se habent: Vñ Doctoribus, quos strictissima hæc obligatio solum tenebit. Felices indocti, qui quam maluerint viam arripuerint, ad salutis terminum pervenient. Quis non videat, hæc irrationalia esse? Ideo huic opinioni non assentior, de qua merito M. Bartholomæus de Medina 1. 2. quest. 19. art. 6. quest. 6. dixit: * Hac sententia cruciat animos timoratos, * & P. Thomas Sanchez lib. 1. Sum. cap. 9. num. 14. * Intolerabile onus, & multis scrupulis expositum es-

set, si opiniones probabiliorem investigare teneamus. * Maximè cum non raro, quæ magis appetit, falsa sint; ut dixit Aristoteles, unde Ciceron apparere, percipi, satisfacere, & movere, argumentum, opiniones probabiliorem discernet? *

15. Tertiò probatur, quia in dubio melius est conditio possidentis: Quæ regula non solum in materia justitiae, sed in aliis etiam locum habet: ratione possessions libertatis, licitum si prædicti deponebunt dubium speculativum, & contrarium approbari, ut docent gravissimi Theologoi, quos citat Thomas Sanchez lib. 1. de Martr. 1. 1. lib. 2. disp. 4. num. 32. Suarez, Henriquez, Joannes Sotius, Villalobos, Santarellus, & ali penitentior, quot citatos sequitur Diana 4. part. tract. 3. ref. 1. & cum Soto, Sylvestro, M. B. p. ita, M. Gallego, & alii triginta, apud illum, defendit M. Prado 1. quest. 9. §. 1. num. 3. & §. 2. num. 10. Et meminimus ut lepide scripti Caramuel in Apologem ep. 1. num. 82. fol. 36. * Plus inter se differunt mons. auct. quæ uno grano preponderant, quam opiniones plus & minus probabiles: illas autem nemo nudi possit, nemo ad ilam cogita, ita neque in interno. Cui facit regul. 1. de Reg. 1. in 6. Ubi dicitur: Cum sunt paria iura obiecta, favendum est potius, quam aucti: Possessor autem (inquit Prado) semper est reus, quia ipsi caput lat, sed ab ipso postulatur auct: ergo dum non incerta obligatio, favendum est poss. s. libertatis. Secundò, quia tota ratio, quare id valeat in materia justitiae, non est ex aliquo peculiari tali materia, sed ex communis ratione dubi invincibilis, quod semper excusat, in quantum, scilicet, invincibiliter ignoratur malitia retinendi rem alienam, & obligatio eam restituendi, quæ tamen ignorantia eadem est, etiam in materia aliarum virtutum; sed opiniones contrariae circa honestatem auct. verè genti dūbium, vel proprium negativum, nempe fictionem auctus, quando intellectus neutri para dilectum præstat, vel positivum, ut quando omni determinata assentit cum formidine majori, vel minori veritatis partis contrariae, (ut eruditè probat minus Fagnanus in cap. Neimaru, num. 14.) ergo in dubio præcepti (quod semper manet pecuniam), dum non fertur judicium moraliter certum, licet quis poterit prædictè depone dubium, & operari ratione possessions sua libertatis, qui per præceptum dubium supervenient spoliari non debet, sicut nec bona fide possident, in materia officiæ re possessa privandus propter dubium subiectum, quod sit aliena. Nam dum id certe non constituit, valet possesso cum iudicio probabili, quod dispensatio. Ergo dum certo moraliter non constat demissio auctus, & allundetur iudicium probabile de eius honestate, operari licet ratione possessions libertatis.

16. Quapropter Sanchez lib. 2. de matrim. 1. 1. num. 36. ex Henriquez, & aliis ait: quod dubium est, an impositum sit præceptum naturale, divinum, vel humanum, dealiquat, & non obligatur dubi-

... Quia donec constet de præcepto, possidet voluntatis libertas. * Quod tenet etiam Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 40. scđt. 5. num. 15. Sà verb. dubium num. 2. Et plures alii; quia ante hoc dubium bona fide possidebat libertas; & dubium supervenientis, quod solita dili gentia vinci nequit, non tollit bonam fidem, ut probant Covarr. Regula posse ffor. 2. part. §. 7. num. 4. & Sarmiento 2. select. cap. 10. num. 5. cum aliis, quo referunt. Quo principio ab obligatione voti excludant dubitanteum de emissione, Mag. Sotus lib. 7. de iust. quæst. 3. art. 2. docum. 2. Medinalib. 1. sum. cap. 14. §. 7. Ludovicus Lopez 1. part. instruc. cap. 45. §. dubit. de voto, & plures alii. Ergo si in consequenter loquantur, dubitanteum etiam de existentia præcepti, excusare debent ab obligatione.

17. Urgentius premo ex M. Soto in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. §. iud. vero. Ubi probat, conjugata dubitanteum de valore matrimonii posse, post adhibitam diligentiam, debitum petere, ratione possessionis sua libertatis. * Quod si arguas (inquit) illa facit contra dubium, ergo peccatum. Respondebat ad antecedenteum, dubium esse duplex, scilicet speculativum, & practicum. Et quidem agere contra dubium speculativum non est peccatum, sed agere contra practicum. Dubitata autem illa speculativa, an ille sit falso, sed non indè sequitur, quod dubitetur, reddendum esse debitum, aut petendum, quod est dubium practicum, immo per possessionem sit certa, quod utrumque potest. * Ergo licet speculativa quod dubitetur, propter Doctorum dissidium, sit necesse præceptum prohibens aliquam operationem; non sequitur, quod practicè dubitetur licet sibi operari, quia per possessionem sua libertatis sit certus, quod potest. Unde pro hac sententia stare debent omnes, qui cum Soto sentiunt, M. Martinus de Ledesma, & M. Ludovicus Lopez, & alii, quorum sententiam probabilem judicant M. Victoria, Cano, Penna, Gallo, Bannez, Henriquez, Ma nuel Rodriguez, & alii apud Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 41. Qui disp. 44. num. 2. & 4. rectè admoneat, possessionem prævaleat contra dubium, non solum quando negativum est, nempè suspensivum actus, sed etiam quando positivum, scilicet, quando habet assensum opinativum utriusque partis, quo consent, esse probabile, matrimonium esse validum, & esse probabile, validum non esse, quia cum contradicitoria non sint, rectè compatiuntur in eodem intellectu. Imò idem dicendum putat, licet probabilis judicet, matrimonium esse invalidum, quod predixerat disp. 42. num. 8. & sequitur cum Petro, & Martino de Ledesma, & cum Joanne Sanchez, & Villalobos, Verricelli tom. 1. q. mor. tract. 2. quæst. 25. num. 3.

18. Non melatet Baronum 1. p. contra Caramuelum, disp. 2. scđt. 5. art. 3. sol. 317. & 324. totis nixibus contendere, & intrepide affirmare, regulam illam juris: in dubio melior est conditio posidentis, apud iuris civilis Authors, & Sacrorum Canonum inter pretes, valere tantum in foro judiciali, non autem in foro conscientie. Verum ut clarè constet, quām falso, & sine fundamento id scripsit: Illi oppono eisdem instituti Authors virum doctissimum M. Joannem Martinez de Prado contrarium afferentem ex communis Doctorum tom. 1. quæst. moral. cap. 1. quæst. 9. num. 3. ubi sic. * Dico tamen primo, etiam in foro conscientie in dubiis melior est conditio posidentis. Ita expresse Soto in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. §. ad huiusmodi, & relect. de secreto, memb. 3. quæst. 2. §. & quamvis, Sylvester verb. prescriptio, 1. quæst. 3. &

Authores communiter: viginti quinque refert, & late sequitur M. Baptista, disputatione 209. dub. 4. conclus. 1. & triginta Doctores refert, & sequitur Gallego de conscientia dubia, dub. 79. * Hæc Prado, quæ Baro nium obmutare compellent.

19. Quarto aliter probatur, quia opiniones contrariae, etiam in equali probabilitatis, verè generant dubium de honestate actus, sitne contractus licitus, necne? Ut tradit Aristotleles 1. Topicor. cap. 9. in princip. * Sunt autem (inquit) problemata, de quibus contraria sunt syllogismi: dubitationem enim habent, utrum sic se habeant, an non, eo quod de utrisque sunt rationes suæfisiles. * Et rem dubiam astimari, secundum ius Canonicum, quando utrinque sunt opiniones probabiles, pluribus juris capitulo probat Dominus Fagnanus vir sanè doctissimus in cap. Ne iniurias, num. 148. & 149. Sed dubium, quod facta diligentia vinci non potest, ignorantiam invincibilem constituit; ergo qui post sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem de existentia præcepti naturalis, vel divini, vel humani, dubius adhuc manet, nequit in operando delinquere, quia ignorantiam invincibilem excusare à peccato, fide sanctum est. Quod autem eam generet ejusmodi dubium, si post factam diligentiam vinci non possit, constat ex D. Thoma 2. sentent. dist. 22. quæst. 2. art. 2. Ubi ait: * Si talis sit ignorantia, cuinullo modo admisceatur ratio culpe, ex eo, quod ignorantia est, sic excusat in toto, sicut ignorantia invincibilis, & ignorantia particularis, adhibita tamen debita diligentia. * Quem sequitur M. Sylvester verb. Ignorantia, quæstio 4. ibi: * Si sit ignorantia talis, quæ sit involuntaria, &c. omnino à peccato excusat ex D. Thoma 1. 2. quæst. 77. art. 3. * Involuntariam autem ex D. Thoma dicit &c, quæ studio insuperabilis est: * Nulla (inquit) ignorantia invincibilis, id est, studio insuperabilis, est peccatum, quia non est voluntaria, nec imputatur ad negligentiam, si quis nesciat, quod scire non potest. * Sic etiam M. Prado tom. 1. Theol. Moral. cap. 2. q. 12. §. 2. num. 5. ibi: * Probat S. Thomas 1. 2. q. 76. art. 2. quia ignorantia invincibilis dicitur; quia studio superari non potest, &c. D. Thom. sequuntur Sylvester, & omnes Thomistæ. * Et proximius ad nostram conclusionem tom. de Panit. q. 3. de con trit. dub. 3. num. 23. cum M. Petro de Soto. * Probabile, inquit, judicium cum bona fide, & diligentia debita, faciunt ignorantiam facti, vel juris, vel utriusque, esse invincibilem. * Quibus consentit M. Hyacinthus Donatus ex eodem Ordine Pre dicatorum in Addit. ad practicam tom. 4. tract. 7. quæst. 70. Ubi ignorantiam invincibilem appellat, si cum præcesserit cogitatio de re opinabili, & adhibita fuerit omnis diligentia ad inquirendam veritatem, non fuit inventa. * Sic ille ex Thoma Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 41. num. 46. cum pluribus ex hoc principio defendantibus, conjugem post matrimonium bona fide contractum dubitatem de eius valore, posse post adhibitam diligentiam, veritatem non asequebitur, debitum petere. * Quia invincibilis (inquit Sanchez) ignorantia est, quæ sufficiente adhibita diligentia, vinci non potest. * Quod tenet apud illum alii Doctores: & ex prel. M. Sotus lib. 4. de Iust. quæst. 5. art. ultimo ad finem, & in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. vers. Imò vero, & dist. 27. quæst. unica, art. 5. ad finem, vers. Dum vero conjugatus. Ubi rationem reddit, quia post adhibitam diligentiam ad indagandam veritatem: Jam est in bona fide: nam tunc vanum est, habere positivæ allen-

assensum virum illum non esse tuum. * Ergo similiter, qui post adhibitam diligentiam de existentia pracepti, de illo dubitat, in bona etiam erit fide postulationis sua libertatis, & vanum illi erit, habere assensum circa existentiam pracepti prohibentis, sed liberè, & licet, quem forte habuerit, depone poterit, & opposito adhædere. Et ita in terminis tradit novissimè ex Ordine Minorum Fr. Patricius Soter in *Tyrcinio Theolog. Moral. cap. 4. num. 72.* * Lex (inquit) invincibiliter ignorata, & non sufficiens proposita, & intimata, non obligat, secundum omnes, atquidem est delege, post sufficientem inquisitionem dubitare, ac eam ignorare: Ergo in dubio juris non est obligatio ad tutiorem partem. * Sic ille. Quod pluribus probat Valdellus in *Theolog. Moral. lib. 4. disp. 8. num. 7. & 8. & disp. 9. num. 1.* Cum Suarez de censuris disp. 40. *sest. 5. num. 15.* Henrquez lib. 8. de *Eucarist. cap. 48. num. 3.* & Sanchez lib. 1. in *Decalog. cap. 10. numero 32.*

20. Ex hoc capite, sequentes opinionem probabilem excusat à peccato M. Bartholomaeus de Ledesma in *Sum. tract. de Panit. ubi de Confes. diff. 4. §. Tertia conclusio.* ibi: * Aliquando propter ignorantiam invincibilem, quam quis habet, sequi potest opinionem, qua tamen, re vera, est contra ius naturale, & divinum: nam quodcumque sunt duæ opiniones contradictoræ de eodem, alteram veram, alteram falsam. *Ce oportet: quia tunc non liquido constat, qui ejusmodi opinionem sequitur, excusat propter ignorantiam illum.* * Et M. Prado *tom. 2. Theolog. Moral. cap. 33. in appendice contra Caramuelum, §. 3. num. 22.* ait, probabilitatem extrinsecam deseruire posse: * ut operantes, & errantes invincibiliter excusat à peccato. * Et *tom. 1. cap. 1. quest. 4. §. 3. num. 12.* excusat à peccato amplectentem opinionem minus tutam aquæ probabilem contraria: * Nam in *practica* (inquit) habet certitudinem moralē, quod recte operetur, quia quæsita veritate quantum potuit, si in re erret, invincibiliter ignorat. * Et sequentem etiam minus probabilem ex eodem principio eximit M. Martin. de Ledesma in *2. 4. quest. 8. art. 4. fol. 68.* in *editione Comibrensi anno 1560.* Ubi sic: * Ideo dico prius, quod probabile est, sed parum, quod solum circumstantia mutantes speciem sunt confitenda, quia hoc communiter dicunt Theologi, ut S. Thomas, Bonaventura, & alii: & Ideo, vel hoc est verum, vel qui hanc sequuntur opinionem, excusat ignorantiam invincibili. * Sic ille (quem minor opinionem Div. Thomæ parum probabilem dixisse.) Quibus contentit M. Arauxo in *Decisib. Moral. tract. de statu Civili, disp. 9. assert. 3. num. 16. & assert. 4. num. 22.* Ubi ex Sylvester ex hoc capite excusat sequentem opinionem probabilem minus tutam. * Quia operatur (inquit) & procedit bona fide, hoc est, juxta prudentem melioram estimationem; ac proinde ignorantiam invincibilem, & justam patitur, per quam ab omni culpa excusat. * Idem autem contingit operanti ex opinione probabili, quia ignorantiam invincibilem non constituit major probabilitas, sed dubium, quod post adhibitam diligentiam, veritate non assequitur, remanet. Et ita fatetur ipse M. Arauxo supra assert. 3. num. 16.: * Per accidens, & ratione ignorantiam invincibilis, & justæ, posset excusat à peccato sequens opinionem minus probabilem, relictæ probabilior, ut bene Sylvester, *

21. Objicit Baronius *t. p. contra Carib. sest. 1. art. 3. §. 2. fol. 155.* ignorantiam invincibilem tolli, aut resolvi in ignorantiam vincibilem, catione dubii, vel opinionis probabilis pro lege, ut colligitur ex Paulo ad Rom. *cap. 1. Ubi inexcusables pronuntiat antiquos Philosophos, quid cum Deum cognovissent ex creaturis, ut Deum minimè coluerint: Philosophi autem cognitum tantum probabilem de unitate Dei, & eius existentia habuerunt. Respondeo, fallam superponere Baronium: habuerunt enim, ut evidenter, aut moraliter certainam notitiam Dei, ut prudenter de eius existentia dubitate nequeant. Quod satis expressit Paulus, inquit: * Invisibilia enim ipsis à creatura mundi, per ea, que facta sunt, intellecti, conspicuntur: semper quoque eius virtus, & divinitas, in auct. inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias eggerunt. * Qua ponderans Sanctus Bernadus *tom. 1. in Cantica: sic inquit: * Cum autem de eo, quem non vides, cætera vides, scis in dubio existere, quem oportet inquirere, ut impinguentem non fraudet gratia, ignorantia negligenter non excusat. Verum hoc videndi genit. omni uteriatione invisibilia Dei per ea, quæsta sunt intellecta conspicere. * Ideo nullam nationem ita rudem, & heberem tuisse, ut libet ignorantiam invincibili unitus Dei, eruditè probat. Solorcanus *tom. 1. de Iure Indian. lib. 2. cap. 13. s. num. 70.* ubi plures Auctores congerit.**

22. Rogabis: quanta esse debet diligentia ad veritatem comparandam adhibenda, per quam invincibilis redditur ignorantia. Difficulter hinc attigit P. Thomas Sanchez *lib. 1. Sum. cap. 16. num. 36.* & cum Vasquez, & alii arbitrio boni vivi quendam dicit. Sed quidem, si Doctores diligentes probatae auctoritatis sint, idque vir ducuntur, vel inductus a peritio Theologo, vel Porro intelligat; sufficiens haec diligentia certe debet: quia dubium, ex diffidio Doctorum, vicerere, impossibile moraliter judicare potest. Sed diligentiam frustra adhibendam nemo tenet, ut bene in alio loco tradit *ipse Thomas Sanchez lib. de Matrib. disp. 41. numero 47.* Unde Fr. Francisco Bonæ Spei in *Apologemate retorico contra Caramuelum.* hanc fortè diligentiam cuiuslibet adhibere possit, censens, concludit, quemlibet possit ignorantiam invincibilem efficere: * Talem (inquit) ignorantiam esse in humana facultate possum, nemo est, qui dubitet. * Sic *dub. 7. num. 300.* Ad quam probationem utitur verbis Domini Fagnani ex *num. 212. negantibus:* * Esse suprà humanam facultatem habere moralē certitudinem de omnibus diligibus: * Quod Bonæ Spei sic intelligit: non est suprà humanam facultatem, veritatem inquit, qua non reperta, certitudinem quisque habet, possit licet, quam maluerit partem eligere: nam ut dicit *Etat M. Victoria in Relect. de Indis Insulans num. 33.* Ad ignorantiam invincibilem satis est, quod fecerint humanam diligentiam ad sciendum. * Hac autem fuit adhibetur, dum veritatem sciri non posse, ex Doctorum diffidio aperte constat. Quod videtur certe P. Salas *tom. 1. in 1. 2. q. 6. tr. 3. disp. 4. sest. 1. num. 3.* Et tradit aperte Verricelli *to. 1. q. 9. mor. tr. 8. q. 7. n. 1.* * Certum inquit, est, quod ignorantia iuris, in quo sunt opiniones hinc inde, excusat etiam jurisprudentiam à dolo, culpa, & pena: quia opinationes Doctorum faciunt

factum est dubium, & tantum quod est in culpa, quando articulus est indubius. Alexander cons. 19. namer. 11. vers. Non enim debet vol. 7. * Nec dubium speculativum, quod diversitas opinionum generat, potest obstat, ut ex dicendis magis constabit, dum de judeicio pratico certo, ratione possessionis libertatis, & ignorantiae invincibilis esformando, infra egerimus.

§. IV.

Objectio prima ex doctrina D. Thomæ de-
prompta, contra delectum opinionis
pro libertate.

Primum, & in hac materia principaliorem de-
sumunt adversarii ex celebri loco D. Thomæ
quodlib. 8. art. 13. Ubi hoc scribit: * Illud, quod
agit contra legem, semper est malum, nec excusa
in per hoc, quod est secundum conscientiam, &c.
Dicendum ergo est, quod quando sunt duas opinio-
nes contraria eodem, oportet esse alteram ver-
am, & alteram falsam. Aut ergo ille, qui facit con-
tra opinionem Magistrorum, ut potest habendo plu-
re probandas, facit contra legem Dei, non excusa-
tur peccato, quamvis non faciat contra conscientiam.
* Hæc D. Thomas: quæ si vera, ut sonant, va-
operantibus ex opinione probabili ori, in & mora-
liter certa, si secundum semper eligant, in qua nec
periculum mali physici posuit esse. Exponendum er-
go est; nam, ut ipse ait in fine articuli, * si ex con-
trariis opinionibus in nullam dubitationem induci-
tur, non committit sed discrimini, nec peccat: * Et
tameo evidenter inveniuntur est, contingere posse, quod
licet non dubitet, faciat re ipsa, contra veram opini-
onem, & sic contra legem Dei. Ergo stare potest,
quod faciat contra legem Dei, & tamen excusat
a peccato, nempè beneficio opinionis probabilis,
qua licet minus tuta dubium practicum excludat.
Explicit ergo debet D. Thomas de conscientia er-
ronea dubia, aut ignorantia invincibili laborante,
quando conscientiam non excusare, dicit. Et sic se-
xplicat Angelicus præceptor quodlib. 3. art. 10. di-
cens: * In his, quæ pertinent ad fidem, & bonos
mores, si sequatur opinionem erroream alicuius
Magistri, ignorantia non excusat. * Quando au-
tem id contingat, exprimit infra his verbis: * Qui
ergo assentit opinioni alicuius Magistri contra ma-
nusum scripturæ testimonium, sive contra id, quod
publicè tenetur secundum Ecclesiæ auctoritatem,
non potest ab erroris vito excusari. * Quid clarus?
Ergo si hec non concurrant, vel assentienti opinio-
ni alicuius Magistri non occurrit; nec sit illi ratio
ulla dubitandi studio, att diligentia superabilis, ex-
cusabitur à vito erroris. Unde M. Bartholomæus
Fumus in Armilla verb. Opinio, num. 1. * Si non appareat
(inquit) opinione esse contra bonos mores, neque
contra determinationem Ecclesiæ, neque contra sa-
craam Scripturam, & sequitur aliquis tales opiniones,
credens bene facere, & sine pertinacia, non peccat,
etiam si tales opiniones essent falsæ, in & hereticæ,
sed non manifestæ. Unde nunc multa sunt heretica
condemnata, quæ ante a fine peccato poterant tene-
re secundum D. Thomam 1. part. quæst. 3. artic. 6. quia
manifestus error non erat. * Hæc M. Fumus. Quibus
D. Thomas loca optimè conciliantur.

Part. II.

24. Et sic exponunt D. Thomam Thomistæ anti-
qui, & recentiores, ut videlicet apud Sylvestrum
verb. Opinio, quæst. 1. Ubi sic: * In spectantibus ad fi-
dem, aut mores S. Thomas dicit, quod tales non
excusantur in his, quæ sunt manifestæ, & clarè deter-
minata alicubi. Quo etiam modo (attende) se-
cundum Archiepiscopum intelligitur, cum dicit, quod in opinionibus, faciens contra verum, licet
non contra conscientiam, non excusat a peccato:
puta habendo plures probandas: quia facit contra
legem Dei. Alias (inquit) contradiceret sibi in eodem
libro, quod non est credendum. Et est verum,
quia in talibus non excusat ignorantia. Panormi-
tanus vero (qui afferit, excusat a peccato, qui
sequitur opinionem alicuius Doctoris, licet po-
ste a appareat, esse falsam) loquitur in obscuris,
& est vixum. * Hæc Sylvester cum D. Antonino,
quos sequuntur Magister Joannes Nider in con-
solatorio timorante conscientia, part. 3. cap. 11. Ubi
adductis verbis D. Thomæ ex Quodlib. 8. art. 13.
Quando sunt duas opiniones contraria, de eodem, &c. sic
ait: * Hæc verba D. Thomæ non possunt intelligi,
nisi de illis, ubi manifestè patet ex Scriptura, vel
Ecclesiæ determinatione, quod sit contra legem Dei,
& non de illis intelligit, ubi illud non appareat, sicut
seipsum declarare videtur quodlib. 3. art. 10. Alias
enim sibi contradiceret in eodem libro, quod non
oportet semper tuiorem opinionem eligere de ne-
cessitate salutis, sed sufficit utam eligere. * Et in-
fra §. Tertio patet in fine. * Idem item Wilhelm. in
materia de decimis, recitans duas opiniones, dicit:
quod illa prima opinio, scilicet, quod antiquas
decimas sine peccato in febris retinere possunt laici,
& quod ad hæredes transeant, benignior est, &
ideo magis amplectenda. Item reperi in libris ve-
teribus Ordinis nostri Prædicatorum responsa plu-
ra, quæ data esse dentur à Domino Alberto, quæ
idem sonant, &c. (Eccl. cap. 13. §. Quatuor patet.) Con-
cludendum est ex prædictis omnibus, quod proba-
bilis certitudine sufficit in Moralibus, ut non expo-
nat se quis periculu. * Haec tenus M. Joannes Ni-
der. Quibus, & mentem D. Thomæ exponit, & ab
obligatione eligendi tuiorem opinionem excusat.
Ergo secundum D. Thomam, quod agitur secun-
dum conscientiam probabilem peccatum non est,
quamvis alia, re ipsa contraria legem Dei sit. Nec a-
liud periculum incurrit, qui ex opinione probabili
operatur, ac qui ex probabili, aut sibi mortaliter
certa, minus tamen tutus; nam non constat ex superius
dictis, cum veritatem, dissidentibus Doctoribus,
adquirere non possit, ignorantiam ejus invincibil-
iter habet. Quam excusat a peccato, etiam si ju-
ris naturalis, vel divini sit, est per se notum, &
constat ex D. Thoma quodlib. 8. art. 15. Ubi ait: *
Error autem conscientia quandoque habet vim ab-
solvendi, seu excusandi, quando scilicet procedit
ex ignorantia ejus, quod quis scire tenetur, & potest:
* Hæc ibi, & in 2. sentent. dist. 22. quæst. 2. art. 1. in
corpor. §. Hæc ergo vixit, & de virtute, quæst. 17. artic. 3.
& 4. Cum ergo, dissidentibus Doctoribus error
conscientia procedat ex ignorantia ejus, quod quis
scire non potest, planè sequitur, hunc errorum excu-
sare a peccato: procedit enim ex ignorantia invincibil-
iter, id est, studio insuperabilis, ut explicat Sylvester
verbis.

verb. *ignorantia* quest. 4. Et ex D. Thom. & communis Thomistarum tradit Prado num. 19. citatus. Dicere autem, dari non posse ignorantiam invincibilem contra ius naturale, vel positivum, quod scire nostra referat, quandiu dissentunt inter se Doctores, omni profus caret fundamento: quia Doctorem dissidium solùm ingerit dubium speculativum de honestate actus, quod non tollit certitudinem iudicii practici, quod non est regula immediata operationis. *Judicium* autem moraliter certum, circa lictum hic & nunc, involvit ignorantiam invincibilem malitiae in operando: *Sicut in opinione Domini Fagnani, & Baronii, opinio, seu iudicium moraliter certum speculativum de honestate actus, seu de prohibitionis defectu, ignorantiam legis invincibilem continet, quæ forsan datur: à cuius transgressione ignorantia illa excusamur.*

25. Genuinam D. Thomæ expositionem, quam ex mente discipulorum celebri loco ex *Quodlib.* 8. art. 13. Nuper exhibui, acriter rejectam inventem à Vincentio Baronio, 2. part. *Manud. contra Amadæum Guimenium, disput. 1. scđ. 1. art. 2. §. 1. fol. 12. & 13.* Ubi D. Thomæ locum falsatum, & præter eius mentem explicatum expolstulat, sic inquiens: * Cūm mens D. Thomæ lex sit ejus schola: & totius familiae Dominicane, superiore disputatione demonstratum est, sanctum Doctorem ad eum tenacem esse opinionis, à lege stantis, ut adversam, si falsa sit, (nemp̄e ipsa, & coram Deo) n̄get, quantacumque probabilitate polleat à peccato excusare, &c. Locum D. Thomæ ex *Quodlib.* 8. art. 13. refert Amadæus tract. de opinion. probabili, numer. 6. &c. His fidem Guimenii appello: locum Divi Thomæ tacito exemplo, quod habet ab ignorantia rerum facti, omnino corruptum. * Et infra: * Hoc pro comperto, & confessu apud omnes ponit (nemp̄e D. Thomas) ad culpam non imputari quacumque ignorantiam, maximè rerum facti, quæ infinitæ sunt, sed carum tantum, quas scire referat, & possit, quales sunt juris naturalis omnes. * Hinc in Amadæum immisceris lectores concitat. * Ex uno (inquit) crimen disce omnia eruditus lector. An putis, Amadæum bona fide, & sincerè quidquam facturum, cūm ad eum illum Div. Thomæ locum, qui sit omnium controversiarum basis, & regula fallatur? * Hactenus in Amadæum Baronius, cuius fidem, jure, non injuria, appellare possemus, D. Thomæ locum ex *Quodlib.* 8. art. 13. sene & iterum recolui, & nullum in eo adducit sanctus Doctor exemplum ab ignorantia rerum facti. Omnes, qui legerint, in testes advoco. Addo, neque ad rem, quan ibi pertrahat, exemplum facere, quia quæstio est de varietate opinionum circa legem: *Vtrum qui habet plures probandas peccet?* Quapropter extra rem omnino erat exemplum ab ignorantia rerum facti, quod proinde nec D. Thomas adduxit, nec Amadæus tacuit. In quo ergo corruptum? In quo falsavit? Quorsum igitur totianum verborum strepitum, tot injuriarum, & calumniarum colluvias.

26. Sed Baronium excusatione non defraudo: forsan amanuensis incuria lapsus iste in concinnum ejus opus irrepit, sicut & alii passim, in quo s'incidit, imponent Amadeo opiniones omnes, quas ab aliis traditas refert. Immò & quandoque Authores, quos non adducit: ut viderelicit in syllabolo locorum, quæ in fronte sui libelli ab Amadæo corrupta, & falsata falsissime obtinuit, dicens: *Pag. 37. Antoninus truncatus, & præter e-*

ius mentem explicatus. Sicut Albertus Magnus Pag. 38. *Silvius. Pag. 40. Alvarez truncatus* Pag. 41. *Nunno extra mentem citatus. Pag. 44. & 45. Ildephonsus Truncatus: Pag. 47. Mansuz de Blanchis extra Thesum citatus, & ibidem dovincus Lopez truncatus, * Haec de probabilitate opinionum loca ab Amadæo falsata, & transcepit Baronius, & ab illius corceptis vindicata promittit, quem ego, ut ab hoc onerarerem, a consilere opus non habui; dolui verò apud illam frontem bri contra Amadæum, scripta inveniens, quæ ex uno crimen omnia didici. Non adverto hinc, ut debuisset, à pagina 11. sui operis ulque ad eum quagesimam, non contra Amadæum. Guimenum disputare, sed contra Stephanum de Campis, in questione facti instituta in suis in *Jaslemium* libro, in cùm pro se adduxisse D. Antoninum, Albertum Magnum, Sylvestrum, Alvarez, Nunno, Ildephonsum, Martinez, Paulum de Blanchis, & Ludovicum Lopez, omnes mala fide à Parte de Campis ad Baronius p'le contendit. Sicut: Quid inde contra Amadæum? Sed forsan ad horrem letocincentium, tot falsatum citationum cumulo, præter Doctores Baronius congregat, quasi nol fieret, causas falsa ei imposuisse, si Authores etiam impuneret. Hinc vellem Baronius p'le lectoris respondere, & ad alia, quæ contra Amadæum obiecta, videntur. In portu enim impiegisse, infelix præsumt est.*

27. Locum alium Div. Thomæ, refutat Amadæus ex *Quodlib.* 8. artic. 15. & nos addimus ubi supra in quo Angelicus Doctor error conscientia procedentem ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, dicit excusare à peccato facti, si ex ignorantia ejus, quod quis scire tenet, & potest. Quia doctrina est verissima, & pluribus in locis ab Angelico Doctore tradita. In hoc ergo capitulo decimo quinto, in exemplum ignorantia excessantis (quam invincibilem vocat alibi) adducuntur ignorantiam rerum facti, quia notior est, & probatissima: Ut * si quis (inquit) intendere accedat ad xorem suam & alia ei supponeretur, eo nescientia * exemplum autem ignorantia invincibilis, non excessantis à peccato (quia & ipsa propter negligitum peccatum est,) advocat ignorantiam rerum naturalium sublæthali prohibentis fornicationem. *Moraliter* (inquit) peccaret, licet crederet fornicationem simplicem esse peccatum veniale. * Et cum clare, & expressè alicubi determinatum, elementale, & secundum Ecclesiæ confutendum fidibus sufficienter propositum. Non tamen propter negat Angelicus Doctor, de apicibus juris naturalis immò & de fornicatione aliquando dari euam per se ignorantiam invincibilem, excusantem à peccato ut constat ex his, quæ habet 1. 2. queb. 100. art. 11. Ubi tria distinguens præceptorum moralium genera, tertio loco ait: * *Quædam vero sunt, quæmam non est ad eum cuilibet manifesta; sed solum lapidibus, & ipsa sunt præcepta moralia super dicto decalogi, tradita à Deo populo per Moylen, & Aman.* * In quorum exemplum adducit fornicationem, & usuram. Et quod mirabilius, ipsius Baronius 2. part. *Manud. disput. 4 scđ. 1. fol. 34. & sequenti.* Totus est in probando contra Wendorckum. * Dari posse ignorantiam invincibilem in remouimus juris naturalis simbrias, quales à decalogi sepositas, scriptura de ultiis tradit. * *Quod item contra eundem premit fol. 394. & sequenti.* Et

§ V.

Secunda objectio de conscientia dubia.

29. **N**il apud Theologos magis sanctum, quam mortaliter delinqueret operantem rem graviter prohibitam, cum conscientia dubia. Hanc igitur resulare, ex conflitu contrariarum opinionum probabilium circa honestatem actus, totis viribus, contendit D. Prosperus Fagnanus in capit. ne innitari, quem sequitur Vincentius Baronius in sua manuductione, 1. & 2. part. contra illustris. Caramuel. & Amadeus Guumeni, ex quo principio ad tuiorem semper opinionem eligendam hi recentiores nos continent adstringere. Igitur conscientiam dubiam ex contrariis opinionibus pullulare probant ex D. Thom. Quodlibet. 8. art. 13. supra citato, ubi de Clerico habente certitudinem, quod libiliceat plures habere præbendas, sic scribit. * Sitamen in quandam dubitationem inducit ex contrarietate opinionum, si manente tali dubietate, plures præbendas habet, periculose committit, & procul dubio peccat, ut potest magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. * Ex quibus concludi videtur, dubium, quod ex contrarietate opinionum procedit, practicum esse, & conscientiam dubiam constitutere: alias non esset, cur manente tali dubietate, nequiret operatio licita evadere. Sic discurreit Julius Mercorus in Basetotius Moral. Theologia, 2. part. art. 21. fol. 161. Ubi ex verbis D. Thom. nonnulla valde notanda deducit. Primum, certitudinem speculativam de honestate aetatis stare posse cum dubietate gravi, & practica de eodem objecto, ex diverso medio. Secundum ex contrarietate opinionum probabilium, quarum altera pro legi, altera pro libertate pugnat, non posse non ori dubium practicum efficiens illicitam electionem opinionis minus tute, eti probabilitatis pro libertate; atque adeo operantem cum dubio circa honestatem actus, quod ex hujusmodi contrarietate opinionum nascitur, operari ex conscientia dubia, & procul dubio peccare. Unde concludit, * Caveant ergo Thomisti, & obseruent, dubium ex diversitate opinionum, secundum S. Thom. esse dubium practicum, quia qui operatur cum tali dubio peccat, dum committit periculose. * Hac Julius Mercorus. Cui consentit Vincentius Baronius 1. part. Manuduct. disp. 2. sett. 6. fol. 383. dicens, neminem excusari a peccato contra legem, ex hoc, quod operatur secundum conscientiam, id est, secundum dictamen probabile, & opinativum. * Quandiu enim (inquit) dissident opiniones Doctorum de re, licita ne sit, aut contra legem, nonquam potest quis esse certus conscientis, se nil mali agere, quia ex dissidio Doctorum suboritur aliquis suspicio, & formido erroris. * Ac proinde cum conscientia dubia operabitur.

30. Ceterum quidquid sit de compatibilitate dubii practici cum certitudine de veritate objecti, quod non levem difficultatem alibi examinandum ingerit. Quod ex conflitu duarum opinionum, de quibus supra, non oriatur necessario dubium practicum, tradit expressè D. Thom. ibidem, * Aut ex contrariis (inquit) opinionibus in nullam dubitationem inducit, & sic non se committit discrimini, & non peccat. * Secundo, quod

Q. 2

quod

quod cum dubietate speculativa orta ex contrarie-
tate opinionum recte compatiatur certitudo prá-
ctica, qualis ea evadat operatio; est communis om-
nia et nitorum Theologorum, & recentiorum
Thomistarum sententia, quos referam infra, & §. 6.
Immo & ipsius Julii Mercurii, ubi supra assertent
dubietatem speculativam posse stare cum certitu-
dine práctica; non ergo necessaria illatione deduci-
tur conscientia dubia, ex conflictu contrariatum
opinionum; dubitatio enim ex illo procedens spe-
culativa est, non práctica.

31. Dices : dubium practicum necessariò subsequi ad speculativum. Respondeo, verum esse dubitancum speculativè rem aliquam esse licitam, debere per se loquendo dubitare etiam practicè, ut bene cum Thoma, Sanchez, Bresero, Francisco de Lugo, & aliis, tradit Pater Bardi de conscientia, disceptat. s. capit. 2. numer. 3. Quia ex dubio speculativo per feloquendo, oritur practicum, n. si circa constantia aliqua, vel motivum superaddatur ob que à judicio speculativi discordare possimus, censentes judicio moraliter certo posse contra dubium speculativum operari, ut in repræsentí propter rationes, & motiva supià exprella nobis contingit. Quamvis enim ex solo voluntatis imperio nequeat deponi dubium practicum, quod ex dubio speculativo per se oritur, sed nec esset debet esse causa aliquationabilis ; talem vero existimamus, ex communi Doctorum, duo illa principia universalia supra stabilita : aliud quod in dubio melior est conditio possidentis; aliud, quod ignorantia, quæ facta sufficienti diligentia vinci non potest, æquivaleat ignorantia invincibili. Quibus positis, prudenter, & absque errore judicat homo sibi licitum, & honestum esse operari. Quod judicium immediate dictum operationis est certum, & evidens, ut bendit Lessius de just. lib. 1. deprudent. dub. 1.

32. *Sensus ergo genuinus loci Div. Thomae est, eum, qui ex contrarietate opinionum in dubitationem practicam inducitur, (vel quia suspendit omnino assensum, neutri parti contradictionis illum probens, vel quia censens esse probabile peccate, & probabile etiam non peccare, non deposito primo iudicio, ut potest, in actum prodit, absque alio iudicio, certo superaddito) periculo se committere, & procul dubio peccare, quia operari absque illo assensu certo, de honestate actus, est illum velle, sive bonum, sive malum, & operari censendo probabiliter peccatum committi, et si probabiliter etiam oppositum iudicetur, ex quialet dicere: sive peccatum sit, sive non abstine nolo ab operando. Imprudenter ergo, & temere hoc iudicio operabitur, ut solidè probat D. Fagnanus in capit. ne innitariis num. 98. Secùs verò dicendum, si cum dubitate illa ex contrarietate opinionum suborta, coniungatur iudicium aliud, certum prædictum, circa licitum hic & nunc, ultimè applicans voluntatem ad operandum, quo intellectus certò moraliter iudicet non peccare, ut contingit subdito obedienti præcepto superioris, perseverante dubio de honestate rei præcepte: ut dubitanti de justitia belli. Juxta illud Augustini libr. 22. contra Faustum, cap. 73. * *Justus si forre, etiam sub rege homine sacrilegio militet, recte potest eo jubente, bellare, si quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel an si, certum non est.* * Sic exponunt D. Thom. communiter discipuli Mag. Bartholomeus de Leidema tract. de Panitent. ubi de confess. diffic. 14. * *Stante (inquit) dubio speculativo de aliquo sen-**

entia veritate, poterit nihilominus sic dubitante
practica, non tantum illa uti, verum, etiam certa
esse, quod illam sequendo bene faciat. ^{Mag.}
Joannes Martinez de Prado tom. 1. q. 9. tit. 1.
Moral. capit. 1. quæp. 4. §. 3. numer. 12. ⁴ Inter duas
opiniones, quæ probabiles, licet eligere minime
certam, nam qui unam eligit, habet certitudinem,
quod recte operetur. ⁴ Et iterum quæp. 8. numer. 4.
Certum est, quod dubium speculativum, da-
titudine operis non tollit, quod in prædicta litera
abique dubio operemur, ut patet in illa, quæ
quicunque opinione probabilem. ⁴ Illustriss. ac
Reverendiss. Mag. Didacus Alvarez, Archidia-
cop. Tracensis in 12. quæp. 19. artic. 6. digesto.
numer. 3. ad 4. Respondeatur sufficere, quod homo
se applicet ad operandum, per cognitionem cer-
tam practicæ, quæ habetur per opinionem practi-
cæ probabilem, nec est necessarium sequi regu-
lam certissimam. ⁴ Quapropter Mag. Ataux in
disciptionibus Moral. de statu civili, dist. 3. n. 16. q. 9.
16. assert. non obstare illam regulam juris in
certum est dimittendum, & certum tenendum, ex a-
pit. si quis de Penitent. ⁴ Quia iste (inquit) et
cuius certus moraliter, cum in moralibus sufficiat
certitudo ex probabilitus ora, secundum Philo-
sophum libr. 1. Ethicor. ⁴ Quibus facit Mag. Jo-
annes Nider ubi suprà, capit. 13. §. Quod respon-
tet, ubi ait: ⁴ Quod probabilis certitudo sufficiat
in moralibus, ut non exponat se quis pericul. ⁴
Nec obstat regulæ alia juris in dubiis inter præ-
dicta eligenda: quia ut ait Mag. Ataux digest. 3. n. 16.
assert. 1. numer. 9. ⁴ Non est in dubio, quod
probabilibus rationibus flectitur ad unam partem
potius, quam ad alteram. ⁴ Quod tenuit Sylvester verbo, confessio secundo, quæp. 2. Mag. Se-
tus in 4. dist. 27. quæp. 1. artic. 3. & alii communi-
ter ex Navarro in Man. capit. 27. numer. 28. ⁴ Ut
ait regulam illam juris procedere tandem in pri-
ori dubio, quale non est, cum sufficiente auctoritate,
aut ratione, altera pars creditur. Quantu-
m positionem dicit Mag. Prado capit. 1. quæp. 4. nu-
mer. 5. esse Sylvestri verb. opinio, quæp. 1. n. 1. p. 1.
Et iam communem omnium. ⁴ Quos sequuntur
Vetricelli tom. 1. quæp. Mor. tract. 1. quæp. 1.
num. 5.

33. Ut omittam regulam hanc, nec in dabo proprio, & stricto, nempe quando intellectus habet, nulli parti assensum praebens, locum habet extra casus determinatos in iure, ut capi ad *homicidium capi significatiu. 2. de homicidio, & capi, prius ad sponsalibus*. Arque adeo in aliis non esse de piceo, sed de consilio: *Sic Div. Antoninus, Syriac, Navarro, Henriquez, Malderus, Moura, Villachica, Mag. Candidus, Mag. Baptista, & alii apud Alfonsum Prado ubi supra, capit. 1. quast. 5. num. 9. & quas Bardi de conscientia cap. 3. dicit, 5. num. 2. & 3.*

34. Explicationem aliam nostris principiis valde congruentem, tradit M. Baptista dis. 109. tab. notab. 5. numer. 1081. cuius meminim M. Prado nisi sup. nempe regulam illam juris, in dubio tamen per est eligenda, non habere locum, quando refutatio possit. Cuius rationem reddit. ** Quia regula illa de regul. iur. in 6. In pari delito, vel causa patitur conditio posse dicitur, universaliter hoc. Unde possit non tenetur sequi tutiorem partem.* Ergo clam libidinentibus Doctribus circa honestatem a deo, & prohibitionem legis, voluntas stiam libertatem possit habeat, non tenetur tutiorem sequi partem. Sed etiam stat Baronius i. part. *Manduct. contra Caronem* ad alios

fol. 327. eodem momento, quo rationis compes, & dol capax est homo, ligatur lege divina prius, ne quocumque actu, aut peccato, & forte datur lex, de qua dubitat, illum adstringens, & Deus scit re ipsa ligatum: Ergo dubia, & forte nulla est possessio. Respondeo libertatis possessionem ad operationes leges non prohibitas certissimam esse, qua per legem dubiam nemo spoliatur; nec Deus scit, hominem legem non sufficienter propositaligari, sed potius oppositum: taliter autem se habet lex, sive naturalis, sive divina, sive humana, de qua dissidium est inter Doctores probos, & doctos, an obliget. Addit franciscus Bonae Spei, in lib. cuius titulus Noctua Belgica, fol. 8. num. 246. fol. 84. In casu dubia possessionis fundum pro libertate, quia in dubiis quod minimum est, sequitur, odiaque sunt refringenda, & favores amplian-
do, ubi sup. cap. 1. quest. 3. §. 1. num. 5. P. Lessius lib. 1. de just. dub. 1. & P. Suarez in 1. 2. disp. 12. sect. 3. num. 2. Ubi sic ait: * Dicendum primò, ut voluntas sit recta, necessarium esse, ut sequatur judicium conscientiae practicè certum de honestate objecti, & actionis: ita Doctores omnes, Div. Thom. Cajetan. Adrianus, Navarr. Corduba. Ratio omnium est illud Ecclesiast. 13. Qui amat periculum, peribit in illo. Ergo ut homo moraliter rectè operetur, oportet excludere omne dubium, & periculum malitiae: hoc autem non fit, nisi judicio certo, saltem practico. * Hæc Suarez, à quo non dissentire Doctores, qui pro contraria sententia referuntur, afferit Oviedo 1. 2. tract. 5. de conscient. controversial. 1. puncto 2. num. 11. illosque bene exponit Bardi de conscient. discept. 1. cap. 9. num. 7. Numirum, non requirere ad honestè operandum, judicium moraliter certum speculativum circa honestatem objectivam rerum. Quod verum esse, omnes Theologi convenient, si unum excipias Dominum Prosperum Fagnanum, cuius fundamenta eò tendunt, ut probent, necessarium esse judicium moraliter certum de honestate actus secundum se, excludens probabilem opinionem partis contraria.

S. VI.

De ultimo judicio ad licetè operandum
requisito.

35. **A** Verò judicium moraliter certum necessariò requiratur ad honestatem actus elicendi, in sufficiens judicium practicum probabile quo quis licet judicet, et si cum formidine partis contrariae contractum hic & nunc celebrare? Non convenient Doctores. Nonnulli hoc sufficere existimant. Ita M. Petrus de Ledefra de matrimon. quest. 45. art. 1. in fine, quem sequitur Illustris. Archiepiscopus Hispanus Petrus de Tapia in Catena Moral. lib. 1. quest. 8. art. 12. ubi ait: ad rectè operandum solum requiri, quod quis retineat dictamen. * Sibilicere eligere quam maluerit opinionem, quamvis hoc judicium non sit sine formidine. * Quod tradidit Antoninus Perez certamine 10. scholastic. cap. 2. dicens: Sufficere judicium opinativum cum formidine, sine illo judicium certo, ut homo rectè operetur: alias (inquit) nullus esset scrupulorum finis, nec terminus. * Et cum Gerolamo, Balsalio, Baldello, & alius tenet Verricelli tom. 1. quest. tract. 2. quest. 11. à nu. 2. & plures alii. Et sic exponit D. Thomam Quodlib. 8. art. 15. M. Medina 1. 2. q. 19. art. 6. cunctis. 1. dicens: Solum contendere cum, qui propter varietatem opinionum dubitas de probabilitate licet opinione, non posse illam sequi: secus qui de probabilitate non dubitas, licet cum formidine afferit objecto. Videatur Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 5. & Salas 1. 2. tom. 1. tract. 8. disp. unica sect. 4. & fol. 16. num. 14. ubi cum pluribus tradit, sufficere, quod probabilitur quis judicet, opinionem esse probabilem, & quod opinionem probabilem licet legi.

36. Verum contra sententia afferens, necessarium esse ad rectè operandum judicium practicum moraliter certum, est omnino tenenda. Hanc partem solidè probant omnia fundamenta, quæ congerit Dominus Fagnanus in cap. ne innitari, num. 98. Cuius verba refert, & sententiam, laudato auctore, sequitur Fr. Franciscus Bonae Spei in Apologemate reserto, dub. 7. num. 180. & resol. 9. n. 283. fol. 199. & fol. 107. à n. 263. Et ante illos Cajetan. tom. 1. opuse. tract. 51. respons. 3. dub. 7. Arrilagain 1. 2. disput. 12. fol. 2. subiect. 2. Granado in 1. 2. controver. 2. tract. 12. disp. 3. sect. 4. Bardi in 1. 2. controver. 2. tract. num. 5. Lessius de just. lib. 1. cap. 1. dub. 1. nu. 5. M. Pra-

Pars II.

Q. 3

& judi-

& judicet, licitum esse hic, & nunc operationem illum esse, vel contractum celebrare, &c. Fateri tenetur Fagnanus, hanc esse moralem certitudinem, quae sufficiat ad recte operandum. Non ergo opus est quod primum illud, & remotum judicium circumhonestatem auctus moraliter certum sit, & formidinem excludens; quandoquidem dubietas speculativa, & certitudo practica, (ut bene ex communis sententia tradunt Martinez, & Mercurius supra) in eodem objecto recte comparsuntur, quod Dominus Fagnanus inficiari non potest. Videatur Cajetanus loco supra citato; ubi pluribus id probat, ut ex illo refert P. Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 5. nn. 21. & 22. Subiectus pro hac sententia stare, eriam Navarrum in cap. si quis de Panitent. disp. 17. num. 61. 62. & 63. Quibus consentiunt Doctores omnes §. praeudenti citati. Et iterum Mag. Joannes Martinez de Prado rom. de Panitent. quæst 84. dub. 4. de peccatis dubiis, §. 6. in fine fol. 32. Qui habet (inquit) opinionem. * Format judicium certum practicè, quod hic, & nunc non peccat, sicut in omniciatu quo sequitur opinionem probabilem. Quia licet speculativè sit probabile, quod hoc facere est peccatum, in praxi est certum, quod prudenter eligitur; & tunc, quod est rectum solum probabilitè.

38. Ex quibus ducitur, omnia argumentata, & auctoritatum colluviem diligenter congregata, quibus probabilistas obruerè tentavit Fagnanus, solum militare contra unum, vel alterum recentiorum, qui judicium probabile practicum ultimo applicans voluntatem, exstimatorum sufficiat ad licitè operandum; non verò contra nostram, & communem Theologorum sententiam, qui solum concedimus, licitum esse amplecti opinionem probabilem, adjuncto probabilitati opinionis iudicio moraliter certo, delicto ejus usu sicutus minime, quantumvis opinio minus tua probabilior sit tertiore. Nullum contra hanc conclusionem Dominum Fagnanum argumentum adducere, collatis locis, & ad verbum ex scriptis, luculentem ostendit Fr. Francisco Bonae Spei Carmelitanus in Apologem. retorico, contra Caramuelum pro Domino Fagnano, (quod, ut verum fatear, in Fagnanum potius contortum censeo) nam uno verbo iudicis practici moraliter certi, opinioni probabilis adjuncti, omnia que Dominus Fagnanus contra licitum usum opinionum probabilem congesit, convelluntur, & inania prorsus ad scopum sui operis redduntur.

39. Et re bene inspecta, hoc uno, quod subiectio argumento, omnibus ab eo confessis satisfit. Judicium moraliter certum de honestate operis, hic & nunc eliciendi, est sufficiens ad licitè operandum, ut fateri ipse Dominus Fagnanus supra, & omnes Orthodoxi indubitate habent: sed iudicium de liceo usu opinionis probabilioris, aut etiam probabilis pro libertate, reli etiā tertiore pro lege, est iudicium moraliter certum. Ergo licitum est, præstatum iudicium, ut regulam immediatam, & proximam, secundum prudentiarum leges, ad operandum assumere, & illi se conformare. Respondebat forsitan D. Fagnanus, hoc iudicium non esse moraliter certum; sed non facile probabit, quia ut ipse docet ubi supra. * Sufficit, quod certitudo oriatur ex probabilibus, id est (inquit) que generatur ex probabilibus conjecturis, & argumentis, &c. Quia etsi argumenta hujusmodi, seorsim considerata, non concludat omnino, nec sint evidenter, sed tantum probabilia, tamen si simul jungantur, & sint multi ponderis, sunt apta nata generare talem certitudinem,

ut virtus apprehensiva cognoscat, vel apprehendat absque illa trepidatione remita se habeat. Antiqua causa sunt probabiles, sed effectus cellus resultans est omnino certus, & infallibilis. Sic illa. Hæc autem concurrent de facto in iudicio ultimo, & pratico de usu licto opinionis probabilis, aut etiam probabilis pro libertate, ratione dubiis motivi supra memoratis, professionis scilicet libertatis, & ignorantiae invincibilis veritate obstat. Et, quando Authores probant auctoritas eius honestatem actus dissident, est communis Doctrinæ sententia. Habent ergo omnes iudicium moraliter certum, quo, & ipsi diriguntur, & auctoritate possunt, omnino dam securitatem certitudine in opinionibus probabilibus secundum ostendentes.

40. Ex quibus sit, eodem omnino fundatum, quo D. Fagnanus probat, posse ex probabilius generari iudicium moraliter certum speculatorum de honestate actus, nos etiam probare, comparari post iudicium practicum moraliter certum, de utilitate opinionis probabilis. Nam, ut bene ait M. Joan. Martinez de Prado. * Hoc iudicium practicum non sequitur adæquatè, & formaliter opinionem speculatoria admittente formidinem circumhonestatem actus secundum se, sed sequitur ex certis suis regulis prudentia, quia ista non regulatim præsensit, quod in re est, sed quia adhibuit ad ignorantiam, quam potuit, & sic semper est vera prætexta, ut declarat M. Joann. à S. Thom. 1. 2. disp. 12. art. 3. §. 1. secundum probatur. Et hanc certitudinem ipsa sententia etiam rusticis habent, per quæ faciliter argumenta corrunt. * Haec est M. Prado cap. 1. quæst. 3. num. 7. Et ante illum Suarez 1. 2. disput. 1. fol. 3. num. 3. Quibus sit satis Vincentius Baronius, sive Manud. disp. 2. sect. 2. art. 3. §. 2. fol. 174. Certitudinem iudicij practici oppugnari, quasi adsequitur deductam ex sola opinioni speculatoria probabilitè, excludente formidinem circa honestatem actus. * Et illa (inquit) non potest deduci certa conclusio prædicta: quia repugnat manifestè certiori, valitudinem esse conclusioem quilibet præmissam, cum debilitatem sequi debeat. * Sic ibi, sed probat, quæ paulo ante, §. 1. in fine, fol. 172, scripta, docens: * Non potest negari, non licet subditum de recte militiam, quoniam ius belli sit dubium. Sed inquires, quid fieri potest, ut conclusio certior sit principio, cum quidquid habet necessitatem, certiorum à principio, unde oritur, mutuo recipiat. Enim Baronium eadem difficultate implicat, à qua se facile expedivit dicens: id verissimum est de progressu scientiarum, & a sensu speculatorum, jam monuimus, secus est de agendis, quorum prædictum ex prædicta completum est, & omnibus sententia statuit, quid pro tempore factum sit opus. * Sic Baronius, & bene quidem. Solutionem quodammodo retineat, & sicut cum iure belli speculatorie dubitata, & cum lege speculatorie dubia, conclusio certitudinem componet.

41. Ex quibus manifestum sit, quā longè factum Doctores, qui usum probabilitum opinionem secundunt, ab admittenda doctrina, quā illius imponebit D. Fagnanus in cap. ne immaturi, num. 173. Ibidem. * Hæc Theorica liberè proficitur, iustum electorati cum conscientia absolute dubia, contra manifestum Sacrorum Canonum testimonium, & conscientiam unanimem Theologorum, & Canonistarum sententiam. * Sed quidem in nullius Theologi intentem ille unquam venit: nullus enim probabilis est omnino, licet

licitum esse operari cum conscientia dubia; solum enim concedunt, licitum esse operari cum iudicio speculativo probabili, circa honestatem actus, quod nos etiam admittimus, dummodo illi adjungatur iudicium aliud practicum, moraliter certum, delicto usi opinionis probabilis, quod est dictamen conscientiae certar contradictriorie opposita conscientiae dubia, quia ut ait Prado ab^o supr. cap. 1. de conscient. quæst. 3. num. 6.* Hac certitudine adest cum probabilitate opinionis, quia certum est, quod stante formidine debonitate actus secundum le, in præs. possum illum exercere, Hanc sententiam tenent Navarr. & esse communem testatur Suarez, & pro ea undecim Authores refert. M. Baptista. *Sic ille, & ego.

§. VII.

Tertia objectio de æquali securitate opinionum.

42. **C**ontra superius dicta, objiciunt tertio nonnulli, si nostra sententia vera esset, sequeretur opiniones omnes probabiles pro libertate æquæ tutas fore, ac probabilitate pro lege. Quod non solam absurdum, sed incredibile proflus est. Hoc conscientiarum ex dictis, necessaria consequentie deduci videtur; quia si certum est, virtute prædicti iudicii practici, moraliter certi, nulli discrimini peccandi se comittere sequentem opinionem practicè probabilem pro libertate, reliqua probabilitori pro lege, nulla opinio tutor erit alia. Quia ubi nullum est periculum, æqua est securitas.

43. Concedunt plures, & gravissimi Doctores quendam si de imputabilitate peccati sermo sit, quia licet negari non possit, opinionem pro lege materialiter tuiorem esse; quod nec mali phisici periculum incurtere queat, qui illam sequatur; & quod tamen certum est, nullum morale vitari, sequendo contram probabilem pro libertate. Unde si de opinionibus, quoad imputabilitatem ad culpam loquiamur, ut tori Authores recensere debet sententia, quæ afferit, omnes opiniones probabiles esse æquæ tutas; quot defendant certissimum esse non peccare, qui sequitur opinionem probabilem, adjuncto iudicio moraliter certo de licto ejus utu.

44. Et in terminis ita tradit Joannes Sanchez in scilicet dis. 42. num. 12. ubi sic scribit. *Si enim nullum est peccatum sequi opinionem probabilem, ut tenent multi probatissimi, non erit magis tuncum unum sequi, quam alteram quoad imputabilitatem. Nam si quis non peccat, minus tutam sequendo, non minus tutæ, quam alius incedit quoad incurriendam culpam, quia non est dari magis, aut minus inter peccare & non peccare. *Et iterum dis. 44. num. 66. *Dum communiter inquietunt Doctores, inter opiniones probabiles dari unam securitatem, & tuiorem altera; non sic est intelligendum, quod majus periculum incidendi in culpam inveniri possit unam opinionem sectando, quam aliam, &c. Solù ergo in eo sensu, inquietunt Doctores, veld dicere tenentur, unam opinionem tuiorem esse alia, quod videlicet sequens unam contingat, non solù non incurriende culpam formaliter, verum nec materialiter peccati attingere: verb. grat. Dicat una opinio, hoc esse restitendum, & alia affirmet non esse restitendum, ille, qui juxta opinionem obligantem, restitucionem egerit, non solù non peccat formaliter, verum nec materialiter: cum dissidentia, nec etiam materialis inveniri nequeat in re-

stituendo. In non restituendo tamen, fortè posset reperiri dissidentia materialis, &c. Unde concludimus inter opiniones probabiles non dari unam tuiorem alia, quoad imputabilitatem.*

45. Angelus Maria Verricelli tom. 1. quæst. mor. tract. 2. quæst. 10. postquam statuit licitum esse amplecti in præs. opinionem probabilem, omnia pro probabilitati, *etiam probabilior est et tuior. *Ad secundum contra hanc conclusionem argumentum; sic ait, Respondetur, quod sequens opinionem probabilem, nulli se exponit periculo, &c. Unde reæ ait Joannes Sanchez in select. disp. 44. num. 66. quod inter duas probabiles opiniones, nulla datur opinio formaliter tuior, aut securior, quia cum securitas in eo sita sit, ut operans ex illa, nullo modo Deum offendat, quancumque opinionem probabilem sequens æquæ tuis est, quia nullo modo Deum offendit.*

46. Joannes Machado tom. 1. Discurso Práctico, art. 4. Entre opiniones probables; no ay mas certeza en el obrar, ni mayor riesgo de cometer culpa en elegir la menos cierta, siendo probable, &c. Porque ni la mayor probabilidad toca en certidumbre, ni la menor llega á declinar en duda, sino que ambas se quedan en una misma esfera de conciencia probable. De adonde se sigue claramente, que no està menos lexos de incurrir en culpa, el que sigue la una, quæla otra, &c. Demanera, que quando los Doctores contrarios enseñan, que unas opiniones son mas seguras, que otras, no es creible, que fué el sujeto de dizerlo del incurso, è imputabilidad de la culpa, sino solamente de lo material della. Que es dizer, que Pedro, que sigue la opinion mas probable, quele obliga á restituir, etá mas seguro, no solamente de cometer culpa formal, sino tambien material. Esta doctrina así entendida enseñan gravemente Thomas Sanchez, Doctor Sanchez y Vazquez. *Sic Machado, quem citatum sequitur novissime Illustris. D.D. Alphonsus de la Penna & Montenegro, Episcopus Quitenensis, in Itinerario para Parochos de Indios, lib. 5. tr. 4. sef. 20. num. 7. fol. 559. ibi: *Ello de ser mas segura, no se ha de entender en quanto á incurrir peccado, o imputabilidad de culpa, sino solo á lo material della.*

47. Caronuel in Commentarii. in regul. 8. Benedicti, disp. 6. de opinione probabili, n. 58 & 61. & in Theologia fundam. fundam. 11. de opinione probabili, n. 268. *Omnes opiniones probabiles sunt per se æquæ tutæ, & securæ, quia illa opinio est tutæ, & securæ in conscientia, quæ si juxta illam exactè opeteris, te liberabit à mortali, & veniali: at hoc æquæ præstabit quæcumque probabilis opinio, ergo quæcumque est æquæ tutæ, & securæ. *Quod intellige quoad imputabilitatem; nam ut ipse ait in Apologemate de opinione probabili, epist. 4. n. 134. fol. 74. Negari non potest unam esse alia tuiorem materialiter. *In materia, inquit Ieronimi, sicut multæ sunt opiniones benignæ, multæ etiam sunt dure, & severæ, Atque materialiter loquendo sunt tuiores.*

48. Pasquinius in decisionibus moralibus, dis. 359. de Opinione probabili. *Videntur, inquit, certè omnes admettere unam opinionem esse tuiorem altera, dum passim dicunt hanc, vel illam esse eligendam, utpote tuiorem, &c. Nihilominus ex probabilitibus opinionibus unam non esse tuiorem altera, docent Henri, quez in proemio sum. Sanchez lib. 1. in Decalogum, cap. 9. num. 14. Joannes Sanchez in selectis, disp. 44. num. 66. Castro Palao i. part. tr. act. i. disp. 2. punto 2. zu 3. Etidem videtur sentire Az. i. tom. 1. lib. 2. cap. 16. quæst. 2. circa finem. Unde æqualiter unusquisque sequens opinionem

nem probabilem potest esse securus. Fundamentum est, quia quod opinio sit tuta dicit, quod operans secundum ipsum certus sit, quod Deus non offendat, nec quantumvis sit certissima, potest aliquid amplius super hoc praestare. Hoc autem totum praestat quilibet opinio probabilis, quia operans secundum dictamen rectae rationis, & non operari secundum ipsum, non datur medium; ideo in hac certitudine non datur magis, & minus, & una opinio probabilis non reddit magis certum, quam alia, quod Deus non offendatur.*

49. Rever. P. Fr. Leander à Murcia in *Disquis. Mor.* in 1. 2. D. Thom. lib. 1. disp. unica, resol. 17. n. 6. * Si sermo sit de securitate, que securum reddit operantem à peccato, omnes opiniones probabiles, que versantur circa honestatem, vel turpitudinem aliquas auctus, vel opimantur, an sit licitus, vel illicitus, praceptus, vel non praceptus; sunt & quae tuta, & non est una tertia alia. Ita Doctores 1. sententiae, nempe Joannes Sancius *ubi suprà*. Quintana duenas tom. 2. singularium ad 3. Ecclesiæ praecipuum, tract. 8. singular. 8. n. 6. Caramuel *ubi suprà*. Diana 2. p. tract. 13. Franciscus de Lugo, Joseph, Rocaphul, & Escobar de Mendoza in *Theolog. Moral. lib. 2. sect. 1. cap. 2. n. 22. fol. 54.* * Sic ibi. Et iterum lib. 2. disp. 1. resol. 16 n. 10. * Omnes opiniones practicè probabiles sunt æqualiter secura quoad imputabilitatem & tuta non est securior altera.*

50. Hieronymus Garcia in *Sum. tract. 1. diff. 5. dub. 2 n. 7. ibi*: * De lo dicho colijo con ambos Sanchez, Vazquez, y Machado, que no estara menos lexos de incurrir en culpa el que sigue la una opinion, que la otra; demandera, que quando los Doctores ensenanza, que son unas opiniones mas seguras, que otras, no es creible fuese su intento dezirlo del incurso, è imputabilidad de la culpa, sino solamente de lo material della.*

52. Bernardus Strobachius Theologus Vinen-sis in *Notis adversus Vvendrochium editi Colone anno 1659. sect. 3. de probabilitate, §. 2. ibi*: * Dicendum mihi videtur, omnem opinionem verè probabilem certo tutam esse, &c. Ac proinde & quæ tutam, inquit cum esse tutam sit tantum peccatum, excludere, peccatum excludi non potest magis, vel minus, quod scilicet in indivisibili positum est. Hinc eo ipso, quod aliqua opinio non est tuta, non est verè probabilis, & viceversa.*

52. Fr. Franciscus Bonæ Spei Carmelitanus in *Apologetice retiro contra Caram. de ignorantia invincibili, dubio 7. num. 46.* * Physicè, inquit, & moraliter non datur opinio tuta tertia, ut infrā n. 208. & n. 333, videbimus. * Et num. 208 fol. 191. * Unde puto, inter sententias tutas non dari unam tertiorem altera, bene inger certas, & probabiles, unam certioram, & probabiliorem altera, quia hæc à motivis, illa à carentia omnis periculi peccandi talis dicitur. * Et num. 221. fol. 218. * Omnis opinio, quam licet sequi, est & quæ certa, certitudine, quod illam sequendo non peccemus. * Addit vero, & bene, in se ipsa nullam opinionem probabilem, habere certitudinem hanc moralem, sed ex alio iudicio adjuncto certificari intellectum de honestate actionis, & quod non sit peccatum illam elicere.

53. Et quod magis P. Franciscus Suarez de censuris, tom. 5. in 3. part. disp. 40. sect. 5. * Dices de hoc ipso esse opiniones, an sic in jure expresa irregularitas nec-

ne? Ergo saltem quando probabilior sententia est, mat esse expresa, id satis est, quia illa est patitur, que semper eligenda est, ut iura dicunt. Respondere negando consequiam, quia ipso quod contraria opinio est probabilis, sufficit ad aliquid practicum moraliter certum, & consequenter ad aliquid omne periculum, (attende) ac proinde potest altera pars propriè dici tuta; unde enim est omnino tuta. * Sic ibi, quod praedixerat 1. 2. disp. 12. sect. 6. n. 8. His verbis. * Quia tunc revera non est contraria pars tuta in ordine ad conscientiam, que ibi est aliquod dubium practicum, nec periculum. * Quo principio probat eximius Docto-rum esse amplecti opinionem probabilem negantem, & actionem aliquam esse prohibitam.

54. Ex quibus deduco, pro hac opinione refutare omnes, qui periculum peccandi excludunt usum opinionis probabilis. Illustris, ac Rever. M. de Cat. de Velasco tom. 2. resol. mor. verb. opin. resol. 1. num. 2. ibi: * En todas las materias, y en cualquier negocio, aunque sea de grande importancia, figura de opinion probable, aunque sea menos segura (nempe materialiter) se obra con toda seguridad de conscientia. * M. Texeda to. 1. controv. Theolog. moral lib. 1. tract. 2. controv. 9. * Opinio probabilis, quandoque malitia periculum, quod forfatis, in parte, reperitur, ab ea auctor, & tollit. * M. Padierna Theolog. mor. cap. 1. quest. 4. §. 3. num. 16. * Ad illas, quod obiciuntur de periculo, bene responder populi, quia est periculum mali placi, non periculum mali moralis, & hoc periculum potest subducere sine ullo peccato, quia idem periculum est, cum se excludit homo opinionem probabilem, quia non sit infallibilis, potest in re esse falla. * Thomas Hurtado tom. 2. resol. mor. tract. 12. num. 208. * Quod quoque habuit rationes verè probabiles, quod non esset mortale, manifestum est, quod non committit mortale. * M. Petrus de Lefesa de Panit. cap. 1. dub. 8. Postquam nonnullas sententias contrarias recedit, concludit: * Esta ultima sententia bien levé, que mas segura; pero todas ellas tienen su probabilidad, &c. y parece, que no ay peligro ninguno en seguir qualquiera de estas sentencias. * Quem loquendi modum observant Thom. Sanchez to. 1. Samm lib. 1. cap. 9. n. 14. * Quia sicut opinio probabilis, inquit, in facultatis est, quam absque deceptionis, & erroris periculo amplecti licet, ita in moralibus opinio probabilis est, quam absque peccandi periculo sequitur, &c. Nec sequens opinionem probabilem agit conscientiam, nec se exponit periculum peccandi sic formaliter, id est, ita ut illi peccatum imputetur. Sed materialiter, id est, admittend id, quod à parte rei peccatum est. * Et P. Vazquez 1. 2. disp. 6. cap. 5. n. 44. Ubicat: * Hominem sequentem opinionem probabilem, non se exponere periculo peccandi, ita ut formaliter ipsi imputetur, sed tantum periculum faciendi id, quod, in re, forsan prohibutum est. Quod quidem Doctores, licet expresa non afferant, omnem opiniones probabiles esse & quæ tutas, impli-ctim dicunt, dum omne periculum peccandi formali-ter ab earum prædicta excludunt. Quibus faciunt omnes, qui opinionis probabilioris, et si minus tute delectum concedunt, quem proinde omnis periculi peccandi expertem docent: ut videre licet apud M. Arauxo in *decis. moral. de statu civili* disp. 9. cap. 6. n. 4. * Nec tunc (inquit) Petrus manet communis aliam periculio exercendi ordinis sacrileg. * Nempe, quia etiam admisso, quod talis opinio in re sit falla,

coram Deo, & hominibus, liberatur per bonam fidem. *Quod ergo illi, de usu opinionis probabilioris, quoad imputabilitatem docent; id ipsum alii de præxi opinionis probabilis traduunt.

§. VIII.

Judicium Auctoris circa securitatem aequalis opinionum.

HÆC sententia, in sensu ab auctoriis citatis intento, est omnino certa, quam ultra rationem attaciam, hæc efficaciter probat. Opinio favens libertatem moraliter certa, circa honestatem auctus, quæ certa excusat à peccato, ac opinio pro legge, ut omnes Theologi concedunt (& nec Fagnanus, nec Baronius ipse negare possunt, cum ad tutiorem eligendam obligent, & tamen opinione pro libertate moraliter certa contenti sint). Sed quicunque sequitur opinionem probabilem pro libertate, habet ex aliis motivis (possessionis libertatis, & ignorantia invincibilis) opinionem moraliter certam, seu iudicium prædictum moraliter certum de honestate auctus, prout hic, & nunc, iuxta regulas prudenter exercendi; ergo quæcumque opinionem probabilem eligat pro libertate, quæ tunc quoad imputabilitatem operatur, ac si opinionem pro legge militantem eligeret.

Nihilominus licet hæc doctrina in hoc sensu verissima sit, non est ut voces magis, & minus tutæ opinionis non retineamus, quandoquidem alia à periculo, tam malis physici, quam moraliter removet, alia à periculo tantum malis moralis, quæ proinde minus tutæ materialiter jure dicitur. Nec est, qui dissentiat. Ut omittam quoad formale etiam posse, in aliquo vero sensu, unum alla tutiorem dici: quia, quando opinio materialiter est minus tutæ, dicitamen conscientia solum est moraliter certum, quod in ejus præxi non sit peccatum: quando vero materialiter etiam rutor est, est evidenter certum, quia lumine naturæ nostræ est, sequentem opinionem pro legge, omnia contraria pro libertate, non peccare: ergo in hæc legitimo sensu, opinio pro libertate minus tutæ formaliter dici potest. Cæterum licet dictamen prædictum dirigens operationes pro legge, magis certos, & securos nos reddat de licito usu opinionis, & de viendo peccato, quam dirigens operationes pro libertate; & in hoc sensu omnes opiniones non sunt æquæ tutæ; tamen quoad imputabilitatem, si reflexio, ut potest, fiat suprà esse certum moralis certitudinis iudicij prædicti, evidens omnino cuique erit, sequentem dictamen moraliter tantum certum, non peccata. Quapropter reflexione facta omnes sunt æquæ tutæ, & quæ securum reddunt operantem.

Quod sic facile probo. Deus non jubet impossibilias; sed de omnibus agibilibus habere dictamen phisicæ, vel metaphysicæ certum, est impossibile, ergo ad recte operandum id habere non jubet. Ergo solum exigit dictamen moraliter certum. Ergo qui ex ducit operatur, non peccat. Omnes istæ conscientias sunt evidentes, quia ex præmissis evidentiis deducuntur. Ergo evidens metaphysicæ est, operantem cum iudicio prædicto, solum moraliter certo de honestate auctus, non peccare. Neque hoc Dom. Fagnanus, neque ipse Baronius inficiari potest. Unde inferes, quod licet certitudo dictaminis prædicti quoad operationem pro legge, major sit, ut potè me-

phica, quam certitudo dictaminis dirigentis ad operandum pro libertate, ut potè moralis tantum, conclusio tamen illa ex præmissis certis, & evidentiis, ut suprà deducata, nem pè, quod peccatum æquæ evitet, qui sequitur dictamen prædictum cum moraliter tantum certum de honestate auctus, ac qui dictamen certum metaphysicæ, æquæ evidens est in utroque causa, & certitudinem metaphysicam continet: ideoque in hoc sensu omnes opiniones probabiles ratione iudicis adjunct, de quo suprà, æquæ tutæ sunt. Nec aliud intendunt hujus opinionis patroni.

SEx dictis patet responsio ad ea, qua Wendorchius in Notis ad Epistol. 5. Provinciam Montalti, contra nostram sententiam, concordit argumenta: *Spondent (inquit) casu iste probabilem opinionem etiam falsam (scilicet re ipsa, & coram Deo) sequentibus omnino modum securitatem. Magiscum promissum, &c. Quero igitur ex casu istis; hoc ipsum dogma an omnino certum sit, an vero tantum probabiliter verum; Gertum esse, si respondeant, pergam querere, unde nam istam, ut ita loquar, certitudinem repeatant? An ex scriptura? At multis Scripturæ locis impugnat hoc dogma. An ex patribus? Qui possent hoc dicere casu iste, qui nullum pro eo Patrium testimonium obtulerint, cum manifestè à D. Thomahoc commentum explosionem fuisse, antea patuerit? *Sic Wendorchius apud Franciscum Bonæ Speci dub. 7. num. 223. & 311. Sed h. s. jam satisfactum est: id enim divina confitit; invincibilem malitia ignorantiam excusare à peccato, & Deum impossibilita non jubere. Quæ dicit principia lumen etiam naturæ non illima lunt, & pluribus scripturæ, & patrum testimoniosis, contra Janenistam non paucis comprobata. Præterea nos sapere habere ignorantiam invincibilem malitia agibilium; vel evidens nobis est, vel invincibiliter iudicamus, ac proinde eodem prouerso modo res habet, ac si ignorantia illa vera invincibilis esset. Insuper evidens est, & ex definitione evidenti etiam consecutione deducitur, certitudinem tantum moralem de vitando peccato, quæ ex conjecturis, & probabilitibus fundamentis generatur, sufficere ad licitem operandum, & ita expresse factentur adversarii; in re autem præsentis plura ejusmodi concurrunt ad apprehensionem suavitatis talis iudicij, ut constat ex argumentis prolicito usu opinionis practicæ probabilis supra coniecturæ. Merito ergo omnino modum securitatem juxta illam operantibus spondemus, sicut omnes Theologi antiqui spondent omnibus, qui opinionem probabilem, esti minus tutam pro libertate amplectentur. Et sicut modo spondent Dom. Fagnanus, & Baronius, omnibus, qui opinionem moraliter certam, tamen utraq; re ipsa, & coram Deo falsi esse possit. Quibus non dissentire D. Thom. D. Antoni n. n. D. Albertum Magnum, D. Bonaventuram, & alios Ecclesiæ Patres, Pontifices, & Concilia, cum opiniones plures faventes libertati, relictis tutioribus pro legge, sequuntur fuerint, evidenterissimum est, & collatis locis suprà demonstratum.

§. IX.

§. IX.

Objectiones contra aequalem securitatem opinionum diluuntur.

9. Objecit. In physicis, qui distat à fovea per quatuor passus, remotior est à periculo incidenti, quām qui distat per duos, ergo in opinionibus magis distabat à periculo peccandi formaliter, qui sequendo opinionem pro lege restituit, quām qui adhērendo opinioni contrariæ pro libertate non restituit. Respondeo, concessò antecedenti, negando consequentiam; quia in physicis periculum materiale, & formale incidenti non distinguuntur, secus in moralibus, ubi materiale peccati à formalis distinguuntur. Sic & bene respondet Ilustissim. Episcopus Quitenis Montenegro in doctissimo suo itinerario supra citato lib. 5. tract. 4. resol. 20. numer. 9. fol. 559. *Está cercania (inquit) solo es de caer en culpa material, esto es, está mas cerca de lo phisico del pecado, no de lo formal, porque como se se regula por la conciencia que dice, v. g. se puede no restituir: tan lejos está de pecar formal, y maliciosamente, como el que sigue la opinion mas probable, que dice que restituya. *Quæ securior etiam est, nempe materialiter, ut supra explicui. Quod optimo exemplo ipse explicat dicens: *Como si Dios revelasse al que dista del río ocho pasos, y así mismo al que dista solos dos, que ninguno de los caerá en el; tan seguro estaría el uno como el otro, aunque phisicamente, mas cerca estaría el que dista dos pasos. *Hæc est genuina hujus argumenti solutio, non ea, quim adhabet Joannes Sanchez in select. dis. 44. numer. 66. dicens: Disparitatem esse. *Quod in Moralibus voluit Deus nullum periculum incidenti in culpam incurrire operantem juxta opinionem probabilem. *Sed non placet, quia non in promissionem Divinam, hæc immunitas à peccato reducenda: licet enim ex revelatis circa ignorantiam invincibilem, & circa præcepta ad possibilia tantum; per legitimam consequentiam hoc ducatur, ut vidimus: infertur tamen etiam evidenter ex eisdem principiis, prout lumine naturæ notis. Quæ moralis evidentiæ circa licitum hic & nunc à peccato prorsus excusat.

60. Objecit. 2. Baronius 1. part. contra Caramuelum, dis. 1. sect. 2. art. 3. §. 1. *Opinio tuta ea est, quia ab omni periculo salutis, & peccati est remota, atque plures opiniones, & ferè omnes, quæ stant pro libertate contra legem licet sibi contrariis probabiliores, vix unquam carent periculo peccati: Ergo tutæ non sunt. Respondeo, opinionem tutam esse, quia caret periculo peccati formalis, eti à periculo materialis peccati remota non sit: alias non solum ferè omnes, ut ait Baronius, sed nulla pro libertate opinio, eti moraliter certa, tutæ esset; quia omnes, eti moraliter certæ, possunt, re ipsa, & coram Deo, esse false; nam, ut ibidem Baronius bene inquit, *certissimum est Aristotelis dictum: falsum interdum magis peciem veri, quam ipsum verum habere. *Nulla ergo opinio, quæ stat pro libertate contra legem, caret periculo materialis peccati, quantumvis moraliter certa nobis appareat. Unde miror Fagianum, & Baronium, aliosque recentiores, qui totis nixibus hac tempestate ad hanc opinionem intrudendam conspirarunt, non animadvertisse, in-

stari evidenter posse, pluribus exemplis, quibus demonstratur opiniones, quas Div. Thomæ, Scotus, Cajetanus, & reliqui antiqui Theologæ sequuti sunt pro libertate, periculo mali peccati, seu materialis peccati carere non potuisse, & item certissimum est, innumeræ opiniones hinc generis admisisse, & quidem, ut probabilitatibus tantum. Quia ut ex eorum scriptis quicunque facilius experiri poterit, nullus eorum suas opiniones moraliter certas vocat, & raro posset, cum communiter pro lege probabilitatem non careant: fuisse ergo tutas esse licet moraliter certæ non sint. Nec ergo auderunt altius insinuare, nedit aliter pronuntiare. Quinimò addit Caramuel in 20. de probab. epist. 4. 28. Unum valde notandum nimis non solum esse verum opiniones probabilitates omnes esse: & tutas, sed inter probabilitates quæ benigniores, per accidens esse rurores, quæ fragilitati humanæ, facilius est benignam esse, ergo per accidens opinionem benignior & tuor. Conficit illud Sylvestri verb. Confess. 1. nam. 3. quippe. *Licit sicutius, v. g. statim habita opportunitate confiteri, quam differre, non tamem ruris est tenere, quod sic obligemur. Quia vix omnes habent maximis occasiones peccandi. Probat. 2. Quia ipso Baron. testante, dis. 2. contra Caramuel, sed. 1. art. 3. fol. 126. Tuta est fementia, quæ pro libertate negat necessitatem contritionis penitentia ex præcepto, aut mediæ efficacia needum est, qui in articulo mortis sola attritione ad summum accedit. Insuper tutæ est opifio, quæ pro libertate contra legem, negans, omnia pro peccatum lethali gratia, illius reum debet fuisse per contritionem, vel confessionem à peccato exurgere. Et tamen ejusmodi opiniones ruror non sunt ab omnibus pericula salutis, & peccatum materialis: si enim falsa coram Deo sint, qui solum attritione confessus decedat, dannabitur: & materialis peccatum, sicut & alias opiniones probabiles sequuntur, operando contra legem (sive peccatum existat) incurrit. Ergo ut opinio sit tutæ, non inquitur, quod ab omni periculo salutis, & peccati remota sit: hoc enim, nec moraliter certa co-ret.

61. Instat Baronius argumento, quod novum, validissimum, & demonstrationis vim habere, per. Et at loco supra citato fol. 26, *multo tuum est, & prorsus necessarium, è duabus opinionibus probabilitibus eam eligere, quæ nullum habet dubitandi locum, seu cui nulla subesse supponatur, illam esse rem, quam probat, & hoc sit evidenter, atque quoties una opinio probabiliter pro lege, altera vero pro commodo, vel libertate, ab illa, evidens est lumine naturali, abesse omnem peccati dubitationem; ab illa vero nisi quanto tolli omnino potest: ergo prima tutæ est, & eligenda; altera vero abscindenda, ut dubia & periculosa. *Sed contra evidenter ad hoc inveniuntur, qui opiniones, quas ipse numero præcedenti, in tutas eligit, tales non sunt, quæ nullum habent dubitandi locum, & quæ nulli subesse possunt, suspicioni, illicitam esse rem, quam probat, nec nisi temere dici potest oppositum esse evidenter, cum gravissimi Doctores dissident. Contra secundo: quia viginti opiniones D. Thomæ, quas quæst. 5. §. 2. (relicti alii) in exemplum adduximus, tutæ sunt, eligique possunt abesse periculo peccandi, & tamen cum Docto-

aliud etiam, nulla est, quæ dubitandi locum non
relinquit, & cui aliqua non subtilis pugio de re il-
licita quam probat: Ergo ut opinio situta, non re-
quirit eiusmodi conditiones. Ex quo etiam aper-
te convincitur falsitatis definitio opinionis turæ ab
iusto Neotherico conficta, cum ubi supra, tūm disp. 2.
f. 1. art. 3. §. 1. fol. 142. Ubi ait: * opinione tu-
tameam esse, que argumentis, quantum materia
moralis partitur, validis fulta, nulla aliud rati-
o, aut opinione colliditur. * Hoc enim opinioni-
bus D. Thomæ supra memoratis non competit; &
tamen turæ esse, nec Baroniūs ipse insinuabitur.
Contra denique; quia nulla opinio moraliter certa
pro libertate talis est, ut ab illa, evidens sit lumine
naturali, adesse omnem peccati dubitationem, qua
evidensissimum est carere opinionem pro lege; &
tamen opinio illa pro libertate rata est: non ergo
abscindenda, ut dubia, & periculosa, & altera necel-
lata præferenda. Neque ad excusandum à peccato
quidquam facit excessus ille evidens metaphysicæ
ad moralē, nec quod opinio pro lege evidens
certitudine à peccato etiam materialis periculio mo-
tissimum; secus opinio pro libertate; quandoque-
dem uraque onne periculum peccati formalis ex-
cludit: ex quo capite quoad imputabilitatem & que-
tate dicuntur. Argumentum igitur Baroniū, nec vim
demonstrans habet, nec validissimum est, sed im-
belle profluit.

6. Et si luculentius pateat, in ipsum retorqueo,
ex his, quæ tradit. disp. 2. f. 1. art. 3. §. 2. fol. 153. Ubi
a. * Improbabiles pro lege opiniones magis sunt
certæ honestatis, & securæ, quam quæcumque à
Caramuel, & à Diana probabiliſſime pro libertate
inveſta. * Atque opiniores probabiliſſimæ pro libe-
rabilitate sunt, secundūn communissimam Theolo-
gorum sententiam, & juxta ipsum Baroniū, quan-
do contraria pro lege sunt improbabiles: ergo in
hoc saltem eventu & quæ certum est, non peccare,
quællas sequitur, acqui improbabiles pro lege, li-
cet tunc: ergo cum periculo metaphysicæ inæ-
quali vitandi malum physicum, seu materiale pecca-
ti, tunc & cohæret & qualis securitas non peccandi, seu
opiniones esse & quæ tutas quoad imputabilitatem.
Hanc ergo & qualem securitatem convenire affe-
runt, cumque opinioi probabili circa licitum,
ratione ultimi iudicij moraliter certi de ejus lictu
delectu& nunc. Neque aliud contendunt Do-
ctores, dum omnes opiniores probabiles circa lici-
tum & quæ tutas quoad imputabilitatem docent. Et
mitior Baroniū aliter intellexisse ubi supra, dum re-
censit quibuscum opinionibus pro lege, quasim-
probabiles esse dicit, concludit. * Audebit ne Cara-
muel suis pro libertate opinionibus eam securitatem
afferte, quæ vindicamus validè opinionibus pro le-
ge stantibus? * O Baroniū! sed nec tu audeas, & tamen
his contrarias pro libertate, quasib[us] recentes, & quæ
tutæ, quo ad imputabilitatem habes. Quid ad hæc?

Q V A E S T I O VII.

Vtrum Regii Consiliarii in imponen-
dis tributis teneantur eligere
probabiliorum opinionem?

¹ Quæstionem hanc in terminis attigit Diana
part. tractat. 3. de Parlamento, resolut. 20. &

partem negativam probabilem putavit, plures pro
illa referens Moriam, Lorcam, Hurtado, Marti-
nez, Alvarez, Delrium, & Hieronymum Garcia,
quam etiam tenent Petrus de Navarra de restitu-
tione, lib. 3. cap. 1. num. 268. & 296. & Mag. Barnabas
Gallego tract. de conf. probabili circa Regem, dub. 19.
ubi ait: * Si inquiras utrum Rex in imponendis tri-
butis sequi possit opinionem probabilem: Re-
spondeo affirmativè: quia non debet esse pejoris
conditionis, quam reliqui, qui possunt juxta pro-
babilem opinionem operari. * Et pro hac sententia
plures staret; fatetur Joannes Sanctius in selectis, disput.
44. numer. 48. propè finem, quos reculisse, dicit
disput. 33. numer. 35. ubi Cordova, Malderus, Antoni-
nus, Vega, Salon, Moore, & alii. Et in genere idem
sentit Mag. Acacius de Velasco, tom. 2. resol. moral.
verb. Opinio, resolut. 316. & 320. numer. 2. Ubi sic:
* En todas las materias, y en qualquier negocio, aun-
que sea de grande importancia, siguiendo opinion
probable, aunque sea menos segura, se obra con to-
da seguridad de conciencia. * Et Pasqualius decis.
26. numer. 3. * Censoo igitur universaliter, &
semper licitum esse, sequi quamcumque opini-
onem, etiam minus probabilem, in quam-
que materia, absque limitatione, ita ut quando
est illicitum aliquid fieri, ideo illicitum sit, quia
non adest opinio probabilis, quod sit licitum:
quod debet intelligi, quando opinio se habet, ut
regula operandi, nec transit in objectum electionis.
* Sic ibi.

2. Hujus sententia fundamentum est, quia Re-
gis Consiliarii sunt iudices inter bonum commune,
& vassallos Regis; atqui iudex potest ferre senten-
tiam, secundum opinionem probabilem relicta
probabiliori circa jus partium: ergo in imponendis
tributis non tenentur eligere probabiliorum opinio-
nem. Hoc fundamento ductus Diana probabilem
putavit hanc doctrinam, pro qua ultra fupta citatos
adducit omnes Doctores, qui afferunt, iudicem in
ferendam sententia non teneri amplecti opinionem
probabiliorum circa jus partium. Quam ipsemet
Diana pluribus in locis amplectitur, 2. part. tract. 13.
resolut. 3. cum Lorca, Alvarez, Joanne Sanctio,
Trivinno, & Deltio, alterante, esse communem ca-
suistiarum, & part. 9. tract. 8. resolut. 62. cum Fran-
cisco de Lugo, Dicatillo, & alii, & part. 11. tract.
2. resol. 60. cum supra viginti aliis Doctribus. Qui-
bus adde Thomam Hurtado tom. 1. tract. 3. capit. 6.
resol. 44. num. 314. ubi ait: * Ferè omnes convenire,
* & Verricelli tom. 1. quæst. tract. 2. quæst. 15. Ubi plus
res.

3. Eandem tenuerunt viri alii doctissimi Mag. Ser-
ra 2. 2. tom. quæst. 67. art. 3. dub. 2. * Dicendum est
septimo, posse iudicem sententiam ferre secundum
opinionem probabilem, & non requiri, ut eam fe-
rat secundum probabiliorum.*

4. Mag. Thomas Villar in 1. 2. tract. poster. de
conf. 4. part. 8. §. fol. 785. * Judex in sententiis ferendis,
sequi potest opinionem probabilem, proba-
biliori relicta, etiam contra propriam opinionem,
dummodo probabilitas sit circa jus, non verò circa
factum.*

5. Mag. Franciscus Lopez de Texeda Salmant-
ensis Sacra Theologiae Professor tom. 1. contro-
vers. Moral. Theolog. libr. 1. tract. 2. controv. 8. num. 7.
ibi: * Dico secundò, ex duabus opinionibus proba-
bilibus ex parte juris, potest iudex ad ferendum sen-
tentiam, probabiliori dimissa uti probabili, si re ve-
ra credat eam probabilem esse.

6. Mag.

6. Mag. Tapia Archiepiscop. Hispalens. in *Cate-*
ma Moral. quæst. 8. artic. 17. num. 7. *Inter opiniones
autem inæquales, probabile est, quod *judex* potest
eliger minus probabilem, &c. Quia si non posset
sequi minus probabilem, non esset dicenda proba-
bilis, atque adeo, nec minus probabilis, sed impro-
babilis.

7. Mag. Barthol. de Medina *1. 2. quæst. 19. artic. 6.*
dub. penult. ad ultim. *Quando sunt *duæ* opiniones in
iure, altera probabilis, altera vero probabilior, lici-
tum est *judicis* probabilem amplecti,

8. M. Gregor. Martinez Segoviensis *tom. 1 in 2.*
part. 2. quæst. 29. artic. 6. dub. 6. conclus. 2. fol. mihi 1067.
*Etiam *judex* in sententiis ferendis potest sequi op-
pinionem probabilem, relata probabiliori, etiam
contra propriam opinionem, dummodo probabilitas
sit circa *judicis*, non vero circa factum, quia circa fa-
ctum tenet sequi, quod probabilis est.

9. Mag. Petrus de Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 8.*
de iust. commut. capit. 22. post 11. conclus. diffic. 2. 2. ibi:
*La segunda difficultad es mayor, quando una de
las opiniones de derecho es mas probable, si es licito
en tal caso, que el Juez siga la opinion probable,
dexando la que es mas probable, &c. A esta difficultad
se responde, ser mas probable, estando en dere-
cho Divino, y natural, si licito, que el Juez siga la
opinion probable, dexando la mas probable. Esta
sentencia tiene Medina, 2 Orellana, y otros muchos
Autores, particularmente los discípulos de santo
Thomas. *Hæc Ledesma.

10. Ex quibus evidenter deducitur, Regios Con-
siliarios, secundum communem sententiam prefato
principio innixam, in imponendistributis, non te-
nere eligere probabilem opinionem, cum enim in-
ter *judicis*, & vasallorum, judices constituantur
quo ad justitiam tributi, si opiniones circa *judicis* dis-
fideant, poterunt communis sententia inherentes,
quam maluerint, etiam minus probabilem amplecti.
Quapropter ad aliud principium recurrentem est,
ut contrariam sententiam, ut probabilem tueri
possimus.

11. Quidquid ergo sit de probabilitate praefata
sententia, quando opiniones versantur circa *judicis*,
(cujus contrariam, scilicet, teneri judicem in con-
scientia judicare secundum probabilem tuerintur
Vazquez, Filius, Reginaldus, Valentia, Beccanus,
Torres, Layman, Azor, Tanner, Thomas Sanchez,
Sotus, Bannez, Sylvestre, & alii apud Dianam *part.*
tract. 3. resol. 20. & apud Verricelli *tom. 1. quæst. Moral.*
tract. 2. quæst. 15. Asicendum nobis est, Ministros
Regios in imponendis tributis teneri eligere op-
pinionem probabilem circa justitiam illorum. Ra-
tio est, quia diversitas opinionum circa justitiam
tributi, non versatur circa *judicis*, sed circa factum, an
scilicet causa occurrens, quam Princeps repre-
sentat ad impositionem tributi, sit sufficiens ad illud
imponendum, attentis circumstantis boni com-
munis, & facultatum vasallorum. Ergo si omnibus
pensatis Ministri Regis, qui judices constituantur
inter bonum commune, cui Princeps consultit, &
populum, probabilis judicem causam non esse
sufficiem, vel facultates non suppetere, & ideo
tributum fore injustum; tenentur opinionem, quam
probabilem judicant, amplecti: sunt enim op-
piniones circa factum, in quibus judices non habent
delectum, sed ad probabilem eligendam adstrin-
guntur, secundum communem Theologorum sen-
tentiam, cui Doctores supra citati suscribunt, con-
stituentes, & merito discriminem, quando versantur

circa *judicis*, & quando circa factum, ut bene adver-
tunt Verricelli *tom. 1. tract. 2. quæst. 19. num. 11. ibi in*
*Advertendum denique, quod quamvis multi de-
ceant, omisla probabilitati opinionem iuri, polle-
dicem secundum probabilem ferre sententiam, si
fucus est in opinione facti, nam debet sententiam
probationes probabiliores ferre sententiam in ca-
sa civili, etiam contra possessorum, &c. Ita Villal-
bos Garcia, Joannes Sanchez, Sayrus, Siles, ta-
tio discriminis est, quia Res publica obligata
ad ferendam sententiam secundum allegata, ut pro-
bara quod factum. At quoad *judicis* committit judi-
cio & trinæ, ac prudentia iurum interpretationem,
*Quod esse manifestum, at Joannes Sanchez in fe-
licitate, disput. 44. numer. 51. S. in secundo statu. Et si luc
omnes convenire, dicit Machado *tom. 1. lib. 6. par-*
do 2. tract. 1. docim. 3. fol. mihi 371. ibi: *Todos los
Doctores convienen, en que está el Juez obligado,
sin duda, a sentenciar en las causas civiles, por
parte, que en materia de el hecho, tuviere mas pro-
bable opinion en su favor, esto es, mas elica pro-
bancía, con que se probó el hecho. *Hoc principio
solidius alius, hæc sententia suaderi videatur, quam
omnes Doctores Societas tuerintur, licet eti-
m convicti, ut videre licet apud Bardi *tract. de ob.*
discept. 4. cap. 25. & apud P. Andream Mendon *dis-*
ciplina statuta opinionum moralium, diff. 6. quæst. 11.
Apud quos Pat. Vazquez, Pat. Azor, Pat. Layman,
P. Buselebaum, Pat. Reginaldus, Pat. Valentia,
Pat. Dicastillo, Pat. Castro Palao, Pat. Buselebaum,
Cardin. de Lugo, & alii. Quibus addi omnes, qui
asserunt, judicem semper in causa civili tenet eli-
gere opinionem probabilem circa *judicis*, non
circa factum. Quam pluribus citatis docet Hen-
riquez de Pontificis Romani dave, *lib. 4. cap. 18. n. 4.*
*Alias (inquit in *Gloss. lit. H.*) ferre sententiam
judicis sententiam ferre pro tanto, & pretermi-
tente. Quo nil esset perniciens in præ. Et sicut
probant Dicastillo *lib. 2. de iust. tract. 20. diff. 3. dub.*
num. 9. 4. Card. de Lugo tom. 2. de iustit. diff. 16. num.
92. Pat. Bard, ubi supra cap. 17. num. 10. dicens con-
*trariam sententiam (eriam si circa *judicis* non inopinio-*
nones versentur) eff. improbabilem. & fol. 18. Thomas Sanchez, *in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 10.* Ne
hanc sententiam unquam retractavit, ut impudic
M. Arauxo in *de iust. Moral. de statu civil. diff. 9. cap. 1.*
num. 2. dicens: *Hæc sententia sustinenda est, com-
Bannez, Malero, Filius, Beccano, Tanner &
Thoma Sanchez in *summat. 1. lib. 1. cap. 10.* Nec
postea (attende) in *selectis*, disput. 44. num. 59. apud
ri sententia recesserit. Sed minor virum doctum, &
eruditum èd delaplum, ut Joannem Sanchez
Thoma Sanchez confidet. Selectas disputationes
Joanni restitutus, & Thomam nullibi contradictione
habebit.

S. UNICUS.

Corollarium.

12. Ex dictis inferes, omnino rejiciendam senten-
tiam, quam probabilem putavit M. Serra
2. 2. quæst. 67. artic. 3. dub. 2. 8. dicendum est senten-
tia: Que five opiniones versentur circa *judicis*, live circa
factum, concedit judicis liberum delectum opinio-
nem minus probabiliem: Sic enim scribit: Non eli-
gitur probabile, tam in causis civilibus, quam in de-

minibus, possidicem sequi ex opinionibus probabilibus ex parte juris, aut facti, quam maluerit; non solum, si quem probabilis sit, ut vult Bonacina *res. 2. disp. 2. quest. 4. p. 9. num. 15.* Sed etiam si sit minus probabilis: si tamen probabilis sit; quia quam maluerit opinionem sequendo prudenter agit, & opinio, quae quibusdam viderit probabilius, alius videatur minus probabilis, &c. Nec est verum, inquit, par tem, pro qua stat opinio probabilius juris, aut facti, majora merita causa habere, nam haec non pender ex meliorum opinione, sed expirare: & quamvis unus melius probat factum, si tamen alius bene, & sufficienter probet, non propere illa majora merita habet, cum possit factum solum bene, & sufficienter probatum majoris esse meriti ad causam, de qua agitur, quam factum illud probatum melius: * Sic M. Serra, cui obiter consensit Fr. Leander à Murcia in *disq. moral. in 1. 2. lib. 1. disp. unica. resol. 17. num. 8.* ubi sic: 'Ceteri si probabilis opinio, quae docet, possidicem in iudicando in rebus civilibus sequi opinionem probabilem circa factum, reliqua probabilitate; sine dubio est securius, si sequatur probabiliorum opinionem, cum ex contraria imminentia proximo grave damnum. * Quorum opinio communiter rejicitur, nihil enim apud omnes magis sanctum; quam judicem debere judicare secundum allegata, & probata, merita causa ponderando: ad hoc enim munus à Republica constituitur.

13. Adeo, quod si ceteri citati recentiores probabilitatem aliquam extraherent possent (quod ego non adiungo) in luminis Ministrorum Regis illi adhærente non possent, quia iudices contra communem sententiam judicantes, eti opinionem unius, vel alterius patrocinio non tam sequantur, præcere mortaliter, & teneri pati reficiuntur, tenent communiter Doctorum, quos

citato sequitur Vericelli *tom. 2. quest. Moral. tract. 2. p. 16.* Quod probat ex exceptissima, & aut quissima omnium Tribunalium consuetudine, quam habere vim legis, ubi deficit lex, tradunt B. Id. in *cap. ne innata. 16.* & alii communiter. Ex quo principio docent, iudicem, contra communem sententiam facientem patiendum in Syadicatu, & compellendum parti restituere, & præsumi per ignorantiam judicasse. Pro qua opinione Joannes Maria Corasius in *tract. de com. opin. 3. in 8. n. 16.* infinitos Autores citat, dicens, hanc opinionem non habere contradictem.

QVÆSTIO VIII.

An subditi habentes opinionem probabilem de iustitia tributi, à solutionis onere eximantur?

1. Quando certum est, tributa esse justa & utilissima, & ut expedit communis sententia tenet, debet in conscientia solvi, etiam ante omnem judicis sententiam; ut patet ex illo ad Rom. 13. *Cui tributum, tributum, &c.* Quam adeo certam, ait Sanchez in *confit. lib. 1. cap. 4. dub. 1. num. 8. & 9.* * *vt Castro contraria erit.* Unde fit omnino rejiciendos Angelum, Navarrum, Bejam, Durardum, & alios apud Durandum, & alii resolut. 19. Item Sayrinum, Faraonium, & Joannem Sanchez apud Bossium 1. part. §. 24. num. 290. & 296. Qui opposita in sententiam amplectuntur, existimantur tributa, & vestigalia esse leges pœ-

Pars II.

R

Sanchez

nales, quas in conscientia non obligare auctuant, non advertentes Rem publicam ex contractu debere Principi congruum dignitatis subsidium.

2. Difficultas ergo solum est: An quando non est certum tributa esse justa, teneantur subditi in conscientia solvere? Negant plures, quos citatos sequitur Vericelli *tom. 1. quest. tract. 2. q. 32. num. 5.* Petrus de Navarra *lib. 3. de refut. cap. 1. num. 267.* Salomon *tom. 1. quest. 1. artic. 4. contr. 2.* Malerus *2. 2. tract. 5. cap. 6. dubio 4. §. 2. 6.* Et alii, quos refert Joannes Sanchez in *selecta. disp. 3. num. 35.* * Inter quos (inquit) est Angelus, Sylvester, Armilla, Cajetan, Aragon, Gabriel Rodriguez, id dicens de novis tributis, Villalobos, & alii. * Quibus adde Ludovicum Lopez, Vengam, D. Antoniunum, & alios, quos citatos sequitur ipse Sanchez, *disput. citata, afferentes, subditos habentes opinionem probabilem, quod tributum sit iustum, non peccare non solvendo, quos refert Joannes Martinez de Prado *tom. 1. quest. cap. 1. q. 7. §. 10.**

Et sequitur Mag. Barnabas Gallego *tractat. de conscienc. probab. circa Regem, dub. 19.* dicens: pro hac opinione state D. Anton. & Ludovic. Lopez, & ei favere Cajetanum, Sylvestrum, & Armillam, & refert Lessio *lib. 2. de iustit. cap. 33. num. 67.* Est communis Doctorum, quibus pœ nonnullis citatis contentit. Plus addunt alii, nempe, dubitantes de justia tributi non teneri solvere, ita cum Cajetano, & alii Mag. Texeda *tom. 1. contr. tract. 1. diff. 2. 6. num. 3.* Et de novis tributis loquens tenet Molina *tom. 3. de iustit. tract. 2. disp. 27. 4. apud ilum, Cajetanus, Sylvester, Gabriel, & Medina, quos sequitur M. Joannes dela Cruz in *direct. part. 1. quest. 7. artic. 3. dub. 1. conclus. 2.* Ubi ad argumentum, quod in quo patrum iudicendum est pro Reges, respondet, hoc debere intellegi, quando non agitur de interesse pœ Regis.*

3. Ceterum, si opinionibus his standum esset, vix occurret casus, quo obligatio solvendi tributa subditi teneret; quia vix ullam Gabellam esse iustum, tradit Cajetanus, verb. *Vestigial. cap. 3.* Etonnes ferè dubias esse Mag. Fumus, verb. *Gabella. num. 16.* Et omnia nova vestigalia, & veterum nova incrementa; nisi constet de eorum iustitia, præsumi iustitia, ac proinde in conscientia non debet, tradunt Cajetan, Sylvester, Fumus, Aragon, Gabriel, Diedo, & alii apud Lessium *lib. 2. cap. 33. dub. 8. num. 63.* & iustum esse tributum, quod impontur solvendum ex rebus, que communiter ad usum vitae humanae evanuntur, ut ex pane, vino, oleo, & carne, tenuerit apud Lug. *tom. 2. de iustit. disput. 36. sect. 2. num. 24.* Cajetan, Tabiena, Sotus, Ledelina, Zanardus, & alii, quos refert etiam Diana *part. 2. tract. 3. resol. 28.* Unde si probabilis opinio de iustitia tributi, vel dubium circa iustitiam, sufficeret ad excludendum ab onere solutionis; & sola certitudo iustitiae ad solutionem constringeret, vix, quoad nova saltus tributa, casus occurret, quo vasallus constrictus se agnoscere.

4. Dicendum ergo est, subditi teneri tributa solvere, nisi evidenter appareant iusta. Ratio est, quia impositio tributi se habet veluti sententia judicis pro bono communis contra vasallos; atque privatus re sua per sententiam, tenetur ei parere, etiam si probabile, immo & probabilius sibi oppositum appareat: ergo similiter in nostro casu. Sic cum Mag. Soto de iustit. *lib. 4. quest. 6. artic. 4. sentit. P. Vasquez opus. de refut. cap. 6. §. 3. dub. 5. num. 78.* Dicens teneri parere, * & standum iudicio superioris, nisi præferant vestigalia Tyrannidem. * Confirmatur ex doctrina communis Doctorum apud

Sanchez in Sum. lib. 6. cap. 3. num. 5. quos ipse sequitur, afferentes, ut subditus reneatur obtemperate, sufficere non sciat evidenter esse injustum, & extra limites potestatis superioris, id quod jubetur. * Quia (inquit) sententia constat ex S. Augustino, * & docent viginti alii auctores, quos ibi referit. Cujus ratio est, quia in causa dubia, melior est conditio superioris, utpote qui in possessione potestatis praependi ex sit; quia spoliandus non est, nisi ubi constiterit, limites suae potestatis excedere, rem injustam praepiendo. Ergo, cum Princeps sit in possessione potestatis imponendi tributa, quando, juxta probabilem Ministris opinionem, justa censeantur, neque sunt subditus ab onere parendi eximi, dum evidenter non apparente injusta, & consequenter potestatem Principis excedere.

5. Denique hac sententia probatur ex principio illo per se noto; bellum esse non posse justum materialiter ex utraque parte: ex quo evidenter deducitur, si certum fuerit, Principem, & eius Ministros posse imponere tributa, certum etiam fore, subditos ad solutionem obligari: alias in nata, & ridiculum esset praeceptum, cum vim obligandi non haberet: mandatum enim, & obedientia sunt correlativa. Cum ergo ex communi Theologorum sententia, sine controversia sit, Principem posse tributam imponere, si juxta probabilem opinionem justa censeantur, eadem certitudine censendum est, subditos ad sic imposita solvenda, ad strictos maneret.

6. Secus verò esset, si Ministeri Regli, opinione probabili omisla, minus probabilem, circa justitiam tributi, sequentes illud imposuissent: tunc enim cum probabile tantum esset, tributum imponi potuisse, locus maneret opinioni contraria ex parte subdit, quae ab onere solutionis illum eximeret. Quam tenuerit M. Gallego de conscientia probabili, dab. 19. & de conscientia dubia, dub. 99. Et pluribus cirtatis Diana 1. p. tract. 3. de Parl. ref. 21. Navarra, Lessius, Reginaldus, Megala, Saloni, Malderus, Trullench Card. de Lugo, & alii, quos citat, & cum limitatione sequitur M. Prado tom. 1. quæst. moral. cap. 1. de conse. quæst. 7. §. 10. pro casu, scilicet, quo magis probabile sit, tributum esse injustum; secus si quæ tantum probabile. Quamvis enim bellum justum materialiter ex utraque parte omnino repugnat, non tamen est inconveniens, quod stante opinione utrinque probabili, quia invincibiliter ignoratur, quæ sit in re vera, derum certum justum ex utraque parte. Unde Princeps suam opinionem probabilem sequens, justè probabiliter imponit (juxta opinionem plurium, quos præcedenti quæst. adduximus) & subditum similiiter contrariam, aut probabilem, ut plures volunt, aut probabilem, ut concedit Prado cum M. Ludovico Lopez, justè negant. Et in hoc sensu intelligendi sunt Doctores omnes, qui subditum habentem opinionem probabilem de injustitia tributi excusant ab obligatione solvendi. Supponunt enim Principem non certo jure, sed ex probabili tantum opinione, gabellam imposuisse.

7. Hinc deduces, quid censendum de censura Vincentii Baronii in opere contra Amadeum, disput. 1. scilicet 1. §. 2. fol. 20. Ubi has opiniones *periculissimas* appellat, & quod justum bellum ex utraque parte accendant. Sed vir doctus non advertit, Doctores omnes admittentes, ex confictu opinionum, dari posse justum bellum formaliter ex utraque parte, & solum negare justum materialiter, scilicet sine eo quod ex parte aliqua sit error, sive ignorantia invincibilis veritatis. Ut videtur licet apud Dianam 6. p. tract. 4. ref. 24. Et in re præsenti, negari non potest à Thomistis quæst.

præcedenti citatis, qui ex opinione probabili, subditum justè imponi, defendunt: in modo nebulos, qui extollunt probabilitatem. Quia ex una parte concedunt Ministros Regios sequentes opinionem, quam probabilem judicant, circa justitiam tributi, possent subditum sibi probabilem contrariam opinionem de justitia tributi, posse non solvere. Opinio vero, quæ probabilitas est Ministeris Regis, minime probabilis alius viris doctis, & probis videtur, & cum subditus possint suam probabilitatem opinionem amplecti, ab onere solvendi eximenter, ut cum M. Lopez, & alii concedit M. Prado ubi supra. Expositione iure, si ad eorum opinionem recurrit, que afferit subditos ad solutionem non teneri, & non constet de justitia tributi: Quam ex Sylvio Catano, Armilla, & aliis referat Joannes Sanchez in præ disp. 33. num. 35. Quia licet sit probabilitas opinio de justitia tributi, responderem adhuc poteretur constare de justitia. Ex Baroni, in omnium opinione, bello justo ex utraque parte paret adiutio. Unde planè deduces, aut omnes opiniones periculissimas te vocandas, aut supra commemoras et non non esse fadandas. Vide Joannem Sanchez in aliis disp. 33. num. 42. §. Sed eis, & disp. 45. num. 12. §. Nec reputandum inconveniens, & disp. 44. num. 51. & 59. Ubi plures citat admittentes bellum iustum ex utraque parte, quando Princeps opinionem probabile ducit: * Alias, inquit, nonquam diversus casus belli justi ex opinionibus probabilitate tenent apud illum Victoria, Malderus, Covarrubias, Filiucus, Pefantius, & alii. Et est communis, ut bene expediri P. Granado 22. cont. 3. de Chanc. 12. disp. 4. scilicet 3. §. 3. num. 36. * Nec id est peritare, inquit, in nostra opinione: nam secundum omnes Doctores, si uterque Reputata esse certa, civitatem ad suum regnum pertinere, uterque punit bellare, formaliter, sed unus ex ipsa fallere, & ex parte eius esset bellum injustum materialiter. * Haec verò ad justum bellum requiratur certitudine nonnulli justitiae causæ: Afferunt Vasq. Victoria, Salia Molina, Villalobos, & alii, quos sequuntur Venerelli tom. 1. qq. mor. tr. 2. q. 24. num. 28. Alter vero magis rem probabilitatem sufficere afferunt, Ita Saraceni, Valentia, Filiucus; quos sequitur Granado in præ num. 29. sed de his alibi. Hic autem sufficit contra Baronium demonstrare bellum iustum formaliter, ex utraque parte, in nulla opinione vitio posse. 8. Ratio ergo, ob quam affereret debemus, Ministros Regios requiremus, aut aquæ probabilitatem opinionem amplecti in impositione tributi, pericula non est ex inconveniente belli formaliter punit ex utraque parte, cum hoc parvi haberi debet, & passim à Doctribus omnibus admittatur, tamen in tractatu de bello, quam de tributis: sed ex edocimendo, quod Iudex opinionem probabilitatem circa factum (in modo & circa ius, ut opinor) amplecti tenetur: hoc est ut onere iustum iudicis subditum, que persona, & prudentia prædictis à Princeps sufficit, ut rectum possit exercere iudicium: quæ quidem qualitates non desiderantur, si filiorum probabilis opinio ad ferendam sententiam sufficeret. Hinc etiam pro obligatione certa solvendi tributum desumitur argumentum ex potestate certa, & indubitate superioris ad imponenda tributa, quæ justa, Ministri, & Theologis piii, & doctis confessis, probabilitas apparet. Si enim certitudine justæ causæ ad eorum impositionem necessaria fore, cum hæc sèpè non concipiatur, bonum publicum

pericolo frequenter exponeretur, quod pri-
vato subditorum praferendum est. Debet ergo habe-
ricta, & indubitate potestas haec in Princepe, &
consequenter obligatio solvendi in subditis; quan-
tumvis opinio contraria de injustitia tributi alius pro-
babilior videatur, (quidquid contradixerit M. Prado
supr.) nec conser de justitia tributi, ut alii dixerunt.
Quorum opinio rejicienda est, quia bellum formaliter
iustum, ex tua parte, nequit non accendere,
cum fere nunquam deficiat subditis opinio de injus-
titia tributi, velratio constar de illius iustitia, sed eos
lateat opinio, cui Minister Regis in eorum impositio-
ne steterint, aprobabili de illorum iustitiae an-
quam, aut minus probabili. Unde tenendum est, quo-
nes de iustitia tributi, vel de inutili distributione
certo non conser, nullius opinions praesidio, posse
subditos a solutione excusari, quia certa secus manet
Principis potestas ad obligandum.

9. Avvero justa gabella, ad quas in conscientia
solvens, subdit tenetur, solvi debent, si ab ex-
actioribus non petantur? Sub lite est. Thomas Hurtado
tom. 2. variar. tract. 8. cap. 1. resol. 9. num. 175. & 182.
Ex Thomistaram doctrina collatis locis, totus est in
probando partem negativam. Sententia, inquit, quæ
affert, non tenet in conscientia quenque solvere
gabellas, etiam iustas, nisi ab exactore, per se, vel per
fus minus fructus ex gabinis (etiam si occurrat, & secretò
transficiat merces, & eas vendat) validè probabili-
s. Si censent Soto, Bannez, &c. Idem tenet Tabies-
s, &c. Unde satis bene Matt. 23. de Ledesma 2.
part. 4. q. 18. art. 3. conclus. 3. pag. 219. Sic dicit: *Gabella,
utrus loviatur communiter, scilicet perita a publico-
ano, & non aliis, est tributum honestum, & mode-
ratum, & tenetur cives solvere, &c. Adde etiam D.
Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. ad 1. Ubi loquens de decimis
idem clare docet. Quidquid dicat Suarez tom. 1. dere-
bile lib. 1. cap. 37. num. 2. D. Thom. sequitur b. Cajetan.
Hacenus Hurtado. Ego verò, licet eos, qui bona
fide, abique fraude, & dolo, non solvunt, probabili-
ter existim, ab onere restituendi liberari, si tributa
ab exactioribus non petantur, eo quod ita videatur
constare ex usu, & consuetudine communiter rece-
peris, que voluntate Principis non aliter obligantis
interpretantur; nunquam verò sentire potero, excus-
andos, qui consule merces occultant, ut ab exactio-
ribus non petantur, & potestori jure, qui decimas non
solvunt; quia fraus, & dolus nemini patrocinari de-
bet, nec intentio Principis his favens præsumi pot-
erit: ut bene docent Palacios, Angles, Cordova,
Menchaca, & alii, quos sequitur Thom. Sanchez tom.
2. cap. 1. dub. 10. & M. Tapia in Catena lib. 4.
de legibus. q. 11. art. 13. Ubi sic. *Dicendum est non pos-
sunt tributariorum, fraude, aut dolo occultare tributa ju-
sta, quamvis eorum soluto non obliget, nisi petantur;
juxta dicta articulo præcedenti. Quod si fraudar-
etur, tenetur ad restitutionem.

QUÆSTIO IX.

Utrum liceat opinionem minus tutam
eligere circa Sacra menta?

1. Opiniones circa Sacra menta in duplice sunt
differentia, alia versantur circa valorem, alia
circa licitam administrationem. Contingitque non
raro, dari opinionem probabilem de Sacra menti va-
lore, sub hac illa materia, vel forma, & tamen eius
pars.

R 2 opinio.

opiniones probabiles; qualis est, quæ assertit in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absolvere pœnitentem, etiam præsente Sacerdote approbato, vel proprio: & assertens approbatum in una Diœcesi, posse in altera audire confessiones habentium Bullam Cruciatæ, eosque absolvere; sed has licet sequi, quoties se obtulerit occasio, etiam si tatus esset, pœnitentem in articulo mortis absolvit a Sacerdote proprio, & habentem Bullam Cruciatæ absolvit a approbato in Diœcesi, in qua est, & ad quam pertinet. Ergo. * Sic M. Serra.

5. Pro eadem opinione militant Medina 1.2. quest. 19 art. 6. quest. 5. §. Ceterum magna est pag 308. M. Baptista dis. 2. 8. dub. 12. & M. Prado tom. 1. Theolog moral. cap. 1. quest. 6. n. 6. ibid. * In omnibus, & per omnia eadem opiniones practicæ probabiles, quas tuto, & licet sequimur in aliis materiis, tuto, & licet eas amplectimur circa materiam, & formam Sacramentorum; & circa iurisdictionem, & usum, & ritus, & ceremonias. Sola est differentia, quod practica probabilitas à distincis capitibus sumitur in hac materia, ac in aliis. Et quod facilissime circa Sacraenta contingit, aliquid esse speculativæ probabile, & non esse practicæ probabile. *

6. Quibus addit Card. de Lugo tom. de Penit. dis. 7. sed. 13. n. 273. ibi: * Regula illa, quod in operando licet aequitatem probabilem, vera est in universum, si sermo sit de ultimo iudicio circa licitum, vel illicitum hic, & nunc. Neque obstat illa alia regula, quæ dicit circa materiam, & formam Sacramenti B. p. simi, & Ordinis saltem Sacerdoti, non licere sequi sententiam probabilem: nam ibi non est sermo de probabilitate circa licitum, sed circa valorem; verb. grat. materia, vel forma. * Et infra num. 275. * In questione practica, ubi agitur de obligatione practica h/c, & nunc, licitum semper est amplecti sententiam probabilem. *

7. Probatur à priori, quia principium universale, quod probat, adhærentem opinioni probabili practicæ versanti circa licitum, non peccate mortaliter, idem probat in quacumque materia; sicut principium quod universaliter probat, totum esse maius sua parte, idem in quacumque materia evincit. Opinio autem probabilis circa licitum, ut ex d. Et si in hoc tractatu apertissimum constat, constituit operationem conformem refectioni, quia se illi conformans, habet iudicium ultimum practicum certum, quod hic, & nunc sibi licet operari. Ergo qui opinioni probabili practicæ circa licitum Sacramenti administrationem adhærens, hoc ultimo iudicio dicitur; prudenter, & juxta refectionem operatur, sive opinio minus tuta pars, aut majoris probabilitatis sit, ut vult M. Prado suprà, sive minoris, ut reliqui Doctores citati. Quia æqualis, vel major probabilitas suppleret non potest valoris defectum, si Sacramentum ex sua institutione validum non sit, ut potest essentialiter requiri non constans; ac proinde negata obligatione eligendi opinionem tutiorum circa licitum, vel illicitum, sicut excusat peccato, eliges minus tutam, partis, vel majoris probabilitatis, ita & qui minus probabilem, si verè probabilis supponatur.

8. Secundò à posteriori à nonnullis probatur, quia opinio assertens, ex dispensatione Pontificis licitam esse consecrationem Episcopi ab uno tantum consecram, est minus tuta, quam contraria: nescitur enim opinioni speculativæ probabili circa valorem talis consecrationis, cuius contraria adstruentem tres Episcopos jure divino ex Sacramenti institutione requiri (ideoque consecrationem Episcopi ab uno fa-

ctam in invalidam esse) defendant aliqui episcoporum, verb. consecratio 1. num. 1. * Ubi si consecratur paucioribus vel ageretur secundum Glosam, inter Episc. de tempor. Ordinis, & secundum Glosam Raymundi. * Hostiensis, Hugo Archidiaconus, normitanus, & feret omnes iurisperit, utriusque cremata, & ex illo referr Thomas Sanchezus 1. ap. fil. lib. 7. cap. 1. dub. 15. num. 26. probabilem certam Cajetanus, Coninch, Philibertus Marchionis, plures, quos sequuntur Castro Palau tom. 4. tractat. punt. 14. n. 13. Dian. p. 10. tr. ref. 29. Bernal de Sazan. dis. 49. sed. 2. n. 5. Laurentius Brancantinus. 1. art. 4. n. 89. d. cens: * Neque pro Episcopo habetur ordinatum, & alii ex Aniceto Papa in Episcopatu dñe de S. Jacobo minoris ordinis natione in Episcopum Hierosolymitanum, ubi ait. * Pater profecto, unformam, instituente Domino, tradidisse, non minus quam à tribus Episcopis debere Episcopum ordinari. * Sic Anicetus explicans telum monum Aniceti epist. 2. Decretali cap. 2. Ubi hinc consecrationem dum se tradere dixerat, prout Dominus tribuit. Probatur insuper ex Joanne Papa III. in Episcopita, quod ibi tunc 2. Conciliorum, dicente: * Omnis querunque maxima Concilia affirman, illum non esse Episcopum, qui minus, quam à tribus Episcopis, Metropolitani etiam auctoritate, fuerit factus. * Etiam opinione circa licitam consecrationem Episcopi, ab uno tantum consecratis, esti minus tutam, sequitur frequenter Summi Ecclesiæ Pontifices, ut quotidiana Episcoporum apud Indos consecratione relincur, & plures Gregorii XIII. P. V. & Alexander VII. ex Hebreis lib. 10. de Ordin. cap. 2. 4. Michadon. 2. lib. 4. p. 6. tr. 2. docum. 6. & Brancantius 1. fol. 10. 4. referuntur à D. Joanne de Caramuel in apostol. 4. fol. 83. num. 146.

9. Quod autem minus tutam sit opinio asserta, Episcopum ab uno tantum Episcopo validè consecrat (& accidente dispensatione Pontificis, cum licet) est evidens ex apprehensione terminorum, quæ licet vera, ex Christi institutione, ad eius valorem trahit Episcopum qui tantum, consecratus ab uno tantum habet: ergo ab uno consecratus, non est Episcopus ergo neque alii, quos pse. consecravent: ergo neque erunt Sacerdotes, quos ordinaverit: ergo neque videlicet absolutions, quæ sicut inpendunt. Etiam non tard ex Indis ad Europam Episcopii ab uno tantum consecrati rev. etantur, totius serie orbi Episcopos, Sacerdotes, sacrificia, & confequerter Sacramenta Eucharistia, & Penitentia, in dubium, sequentem revocari necesse erit: quæ omni pericula certissimum evitantur, si tres Episcopii consecrationem concurrent. Ergo ex prædictum (cum tamen huc definita non sit) aperte colligitur, licet illa amplecti opinionem minus tutam circa Sacramenta valorem, & licitam eius administrationem, certissimum sit, probabilitatem opinionis defensum, licet illorum Sacramentum suppleret non posse.

S. I.

Effugium Baronii.

10. R espondet Baronius 1. part. ad ref. Catechismum, dis. 2. sed. 5. fol. 34. contrarium opinionem, pro valore consecrationis Episcopi ab uno tantum consecratis, probabilitatem illæ; & per consequens, & quæ ex dispensatione Pontificis sive modi consecrationem licitam afferat, secus Pontificem

S. II.

Vera, & tenenda sententia.

13. **D**uplice conclusione clauditur. Prima est: quotiescumque fuerit opinio probabilis circa licitam administrationem Sacramenti hic, & nunc, sub hac materia, vel forma, intentione, vel jurisdictione; se illi conformans licet ad proximam devenire potest, efformando ultimum judicium practicum certum, quod sibi licet, juxta illam operari. Id evincunt Doctores, & fundamenta communis sententiae de electione opinionis probabilis circa licitum, etiam minus tuta, minusque probabilis circa valorem Sacramenti. Cujus beneficio a peccato excusantur omnes, qui se illi conformantes operantur.

14. **S**ecunda conclusio. Nequit esse practicè probabilis opinio circa licitam administrationem Sacramenti valoris tantum probabilis (seclusa necessitate) quoties ex eius usu, damni gravis periculum, cui proximus cedere non possit, probabilitate subsequi potest. Hanc conclusionem a principiis intrinsecis veram reputo. Moveor, quia nulla opinione, eti probabilitati speculativè, si re ipsa, & coram Deo falsa sit, & nulla ignorantia, quantumvis invincibilis ex diffidio opinionum suborta, vitabitur damnum salutis aeternæ proximi, cuius etiam periculum sub lethali ex charitate vitare tenetur: ergo nulla opinio potest reddere licitam proximam sententiam minus tutam circa valorem Sacramenti in his circumstantiis: ergo a principiis intrinsecis nulla potest esse practicè probabilis circa licitum, quando damnum irreparabile, seu cui cedi non potest consecuturum est probabile. Confirmatur, quia opinio probabilis practicè, seu iudicium ultimum circa licitam operationem hic & nunc, est assensus prudens rectæ rationi conformis: nemo autem potest prudenter judicare, licitum sibi esse administrare Sacramentum dubium, seu probabilis tantum valoris, relinquendo certo validum, & fructuosum, quando hoc adhiberi potest, & secus imminent probabilitate damnum irreparabile aeternæ salutis proximi, sicut nullus medicus prudenter operabitur, qui applicet medicamentum, quod iudicata probabilitate proficuum, relicto certo, quo mors certissime vitabitur. Hoc lumine naturæ notum. Ergo cum usus opinionis minus tuta, eti probabilitas, circa valorem Sacramenti, quando tuto uti possumus, vergeret possit probabilitate in gravissimum damnum proximi, cui ipsi cedere non potest, nequit esse practicè probabilis opinio circa licitum talis opinionis usum.

15. Secunda probatur, nam ex eo, quod lege justitiae teneamur vitare homicidium, implicat, seclusa necessitate (ut ait Baronius 2. part. disputatione 1. sect. 47.) esse opinionem probabilem circa licitam emissionem sagittis ad occisionem animalis, quod venator a longe stans, probabiliter censet, feram esse, quam hominem; eo quod major probabilitas opinionis circa naturam animalis, nequeat vitare homicidium, si re ipsa prefatum animal fuerit homo: ergo cum lege charitatis teneamur, salutis spiritualis proximi damnum evitare, nequit esse opinio probabilis circa licitam applicationem mediti, quod periculum probabile aeternæ damnationis importet; quia major probabilitas circa valorem Sacramenti, nequit vitare aeternæ damnationis periculum proximi, qui certo Sacramento juvari poterat. Nequit ergo esse proba-

probabilis opinio circa licitum usum opinionis minus turæ, et si probabilioris, circa valorem Sacramenti, relictâ certâ, & tuitiori, ex qua nullum periculum imminet.

16. In hoc sensu veram existimò opinionem asserentium, quod si solum attenderemus reverentiam debitam Sacramento, licet quæcumque opinionem probabilem sequi, circa valorem, nisi obstat usus, & confutatæ recepta Ecclesiæ: Si verò attendamus fructum Sacramenti, vel dampnum proximo imminens ex defectu & ualoris, tenemur tutiori amplecti. Ita Vasquez 1. 2. diff. 6. 3. cap. 2. & 3. Thomas Sanchez lib. 1. Sum. cap. 9. n. 3. & sequentibus. Basilus Pontius lib. 4. de Matrim. cap. 25. num. 8. & 9. Villalobos de conf. diffic. 13. & alii. Et est conforme sententia D. Augustini rom. 10. Homil. 4. de Penit. Ubi loquendo de articulo mortis inquit: *Tenesetrum, & dimitte incertum.* Quapropter dissidentibus Doctoribus, circa valorem Ordinis Presbyteratus, vel Episcopatus suscepti; debere dubitantes, iterum sub conditione ad eundem gradum promoveri, ad idque ex lege charitatis, & justitiae adstringi, ait Bard. de conf. fol. 310. diff. 6. cap. 11. p. 6. 7. n. 6. & 8. Eo quod malum, quod

timetur est irreparabile, & innotabile damnum fide-
lium vergat, nil prolsus adjuvante probabilitate op-
inionis: Si enim revera Ordo Sacerdotalis, vel Episco-
palis invalidè suscepimus fuerit; quot indè mala: ex-
pendat lector. Ideo cum Bardi sentiunt Diana part.
tract. 13. refol. 47. 48. & 49. & Gerol. 14. refol. 64. & 6.
part. tract. 8. refol. 19. Verricelli tom. 1. qq. Moral. tract. 2.
q. 27. n. 11. Angelus, Suarez, Valentia, Granado, &
ali, quos citatos sequitur Leander à Sacrament. tom.
1. tract. 1. q. 14. Et esse obligationem iterandi Sa-
cramenta, quando prudenter dubitare possumus de
eorum valore, ait Lugo tom. de Fide, dis. 1. sect. 13. n. 321.
& Quintana ad quennas tom. 1. sing. 10. fol. 19.

17. Si autem damnum, quod ex opinione minus tutta pro valore Sacramenti, (si falsa esset) subsequi potest, tale sit, cui proximus queat cedere, locus manere potest probabilitati opinionis circa licitum eius usum, atque adeo si apud Doctores probabilis habeatur, licet operabitur, qui ei se conformet. v. g. Est opinio probabilis circa jurisdictionem Sacerdotis ad absolvendum a reservatis: & similiter est opinio, quod licet, jurisdictione hac probabili ut, & penitentis relativa hunc eligit, reliquo alio, in quo certa jurisdictione residet: in hoc casu licet potest confessarius elegerit, illum absolvere, quia scient, & volenti nulla sit injuria: licet enim continget, Sacramentum ex defectu jurisdictionis infraeiuscum esse, huic damno potest penitentis ipse cedere, sicut & nolle absolucionem recipere. Periculum autem frustrationis Sacramenti, ex opinione probabilis de eius valore, se exponere, nullum est peccatum contra Religionem, ut tener communis Doctorum sententia, apud Machado tom. 1. *discepto pratico*, art. 5. Nam probabilis opinio negans prohibitonem administrationis, satis evincit, legem non esse sufficienter promulgatam, & propositam; ideoque vim obligandi non habere: ex judicio autem prudenti se exponere periculo operandi contra legem non sufficienter propositum, non est periculo peccandi se committere, ut ostendit *quesit. 6. 8. 7.* quia tunc, revera, non est contraria pars tertia in ordine ad conscientiam, neque ibi est aliquod dubium practicum. Sic in casu, quo opinio minus tutta probabilior sit, discurrunt plures, tam ex antiquis, quam modernis. Et quando moraliter certa omnes fatentur, quamvis revera semper sit periculum efficiendi materialiter contra legem.

18. Rogabis, an quod d'xi'mus de jurisdic'tione Sacerdotis, procedat etiam in articulo mortis. Religio deo affirmativè, quia pro eo articulo omnibus Sacerdotibus in omnia peccata æqualis jurisdictio continetur, ut probabo tract. 3 de Pecc. diff. 7. q. 4. In stabis: plures Doctores oppositum altere, ergo vel dici debet, nullam esse opinioni contrarie probabilitatem practicam, aut negare tenemur, simpliciter Sacerdotem posse in articulo mortis licet ablovent, iudicatis alius approbat, neque hunc a calibus relievatis, si superior ad sit: quia relinqueare medium cernit, & eligere minus turum, licet probabilitas, ex quo periculum aeternae damnationis proximi probabilitate imminet, est contra omnes prudenter, & charitatis regulas. Si enim re ipsa falsa sit probabilitas opinio, quæ indiscriminatim cuicunque Sacerdoti, pronunciu' articulo mortis, æqualem jurisdictionem concedit, alia penitentia sola attritione confiteatur, comparabilitas major communis opinions defetur, jurisdictionis ad valorem Sacramenti requisite non sufficit, penitentia sic decadens absque dubio in aeternam peribit: tenetur ergo propter periculum salutis, medium certum Sacerdotis approbat, etiam quadriservata, sibi eligere, & incertum, & probabilem relinquere.

19. Respondeo, moraliter certum esse, nullius-
cerdotis absolutionem ex defectu jurisdictionis
articulo mortis invalidam esse, quia certum mor-
aliter est, piam matrem Ecclesiam ad vitam laici
externa damnum, ex diversitate opinionum immi-
nens, aequaliter omnibus Sacerdotibus jurisdictione
concessisse; & ut docent communiter Do-
ctores, ext. *Barbarius de offic. Pratorum*, error communis
ficit ad gestorum validitatem. Quod ad opinione
probabilem Doctorum, extendit *Thomas Sancte*
lib. 1. in decalog. cap. 9. num. 35. & lib. 3 de Matrimonio
*22. *Basilii de Leon lib. 5. de Matrim. cap. 19. num. 3. & lib.**
*cap. 20. num. 7. *Bonacina, Mag. Serra, Mag. Bapuia,*
Mag. Gregorius Martinez, & alii apud Joann. Ma-
tinez de Prado tom. 1. Theolog. Moral cap. 1. qd. 6. 3.
num. 17. & cum pluribus Thomas Hurtado tom. 10.
part. Moral. tract. 12. cap. 1. num. 203. dicens: Efemini
*certum.**

20. Dices, neque hoc probabiliissimum fundamen-
tum animum pacare; quia certum etiam mouere
est, attritionem cognitam cum Sacramento Peccati-
tentiae sufficere ad eius valorem, & fructum; &
men in articulo mortis, ob salutis eterna pericula,
renetur peccator auctum contritionis elicere, ante-
nent Suarez tom. 4. in 3. part. sect. 4. num. 18. Thomas
Sanchez tom. 1. in decalog. lib. 1. cap. 9. num. 34. M. Noz-
zani 3. part. tom. 2. quæst. 2. art. 2. & plures apud D. Noz-
zani 3. part. tract. 4. resol. 98. & apud L. Cardam 1. de
crem. de Panit. disp. 7. quæst. 8. Eo quod, cum hoc
locus maneat periculo damnationis aeternæ, quod
ex charitate vitare tenetur, & à quo neque merita-
re certa opinio, si re ipsa facta sit, hominam libere
re valet; licet eum, qui se illi conformaverit, aco-
go à simili, et si certum periculum demus, in arti-
culo mortis, nulli Sacerdoti desiceretur penitentia
in omnia peccata, tamen cum de facta certum
non sit, neque ex terminis evidens, sicut est obli-
gatio elicendi auctum contritionis, eo quod finit-
etur, ita & eligendi Sacerdotem, in quo certifica-
jus iurisdictio refidat, cui nullum periculum fabella
possit.

21. Utique difficultati eadem solutio respondebit. Dico ergo, eum, qui attritione cognita confessus est, non habere obligationem elicendi auctum confessionis. Ratio est, quia nemo potest in hac vita adquirere certitudinem metaphysicam de statu gracie, sed solum moralē; id est cum ad impossibile nemo tenetur, dum hanc per Sacramentum Pœnitentie ex attritione cognita adeptus fuerit, ad aliud medium non tenetur. Confirmatur, quia nequit peccatori certius constare, elicuisse, auctum contritionis, quam adeptum fuisse gratiam per Sacramentum cum attritione suscepimus. Ergo sicut qui certus moraliter esset de auctu contritionis, in nulla opinione hunc iterandum teneretur, eo quod certus moraliter sit de statu gracie; ita qui certus moraliter fuerit de hoc statu per Sacramentum ex attritione suscepimus, ad habendam contritionem, non tenebatur. Consequens videtur irrefragabilis, quia re bene inspecta, magis certus moraliter quicunque esse debet, quod Sacramentum cum attritione gratiam causavit, quam quod auctum contritionis elicuerit: illud animi ita certum est, ut oppositum sit dignum censu-ras fecus stud. Ergo non est obligatio elicendi auctum contritionis in articulo mortis, sed precepto charitatis plenē satis, Sacramento Pœnitentiae cum attritione cognita suscepimus, ut bene docent Coninch, Beccanus, Laym, Fagund, Philip, Faber, Turrianus, Salis, & plures alti, quos citatos sequuntur Cardinalis de Lugo de Penit. disq. 7. secl. 13. num. 262. Mag. Prado ab Apra, quæst. 5. §. 4. num. 14. Diana, & Leander lausatis.

22. Hinc ad arguementum de iuris dictione præsto est solutio, pro articulo mortis certam esse moraliter omnibus Sacerdotibus æqualem in omnia peccata iurisdictionem; secus Ecclesia sub opinione relinquimus salutem omnium, qui opinionem minus tanta circa iurisdictionem pro eo articulo ignorantia invincibili elegissent, credentes sine ulla hesitatione à quolibet Sacerdote æquè validè, & licet absolvisse. Quod dicere, plusquam temerarium est: sed evidenter sequitur, si ex consilium opinionum iurisdictionis pro articulo incerta, & probabilis, tantum relinquatur. Ideo Sacerdotem absolventem ex quaunque opinione revera, probabilitate intrinsecis, vel extrinsecis, circa iurisdictionem, validè absolvere, id est moraliter sit certum esse, ut oppositum sit improbable, & falsum, tradit Verricelli in qq. Moral. tom. 1. tr. 2. quæst. 25. Ubi pluribus id probat, cui lubens subficerbo.

23. Obincles, contra nostram conclusionem, direximus militare factum Pontificum de quo supra, qui opinionem minus tanta in consecratione Episcopi sequuntur, dispensationem concedentes, ut ab uno tantum Episcopo fieri possit, cum tamen à tribus ex necessitate Sacramenti, ut validè fiat, effici debere, validè probabile sit. Est ergo practicè probabilis opinio circulicatam administrationem Sacramenti valoris tantum probabilis, etiam si grave damnum proximè subsequi possit, alia graviter deliquerint, tam summè pontifices dispensantes, quam Episcopi consecrantes, & consecrati. Respondeo 1. Pontifices, & Episcopos dispensatione utentes, secundum communem sententiam, excusari à peccato, quia id præstiterunt inmixti opinioni contrariae statucenti probabile esse practicè, licere uti opinione minus tuta in administratione Sacramentorum valoris tantum probabilis, dum Ecclesia prohibebit deficiat, non obstante periculo damni alii probabiliter inferendi. Quam rueri aliquos recentiores refert Vazquez

1. tom. 1. disq. 63. cap. 1. num. 3. & tenent M. Bartol. de Medina 1.2. quæst. 19. artic. 6. s. * Ceterum, * Cenedo in præt. quæst. 8. numer. 23. Castro Palac tom. 1. disq. 2. punc. 5. num. 8. Ubi contra Vazquez, Villalobos, Anton, Perez, & utrumque Sanchez, inquit. * Nullus mihi se offert casus, in quo ob charitatem proximi teneatis sententia omnino certa pro qua refert Montesinos, 1.2. disq. 29. quæst. 3. num. 232. Huic igitur opinioni adhaerentes ab omni peccati labore imminentes se-vere pronunti.

24. Ceterum cum probabilitas opinionis, quantumque sit, non possit reddere validam consecrationem, si deficit Minister à Christo Domino constitutus, (ut in confessio est apud omnes,) quia sicut in Ecclesia nulla est potestas ad conficiendum Sacramentum Pœnitentiae, v.g. si non sit Sacerdos, qui est ejus Minister: ita neque ad Sacramentum Ordinis Sacerdotalis, vel Episcopalis, si ipsa non detur Minister ex institutione Christi determinatus. Ideo si Minister ex necessitate Sacramenti ad consecrationem Episcopi, sicut tres Episcopi, nulla & invalida prorsus est consecratio, si ab uno, vel duobus tantum fiat. Ex quo tot, tam ingentiaque absurdia sequuntur, ut me judice, nulla in universa Theologia morali quæstio sit, quæ sententia Pontificia, è Cathedra rem hanc definitiæ magis indiget.

25. Interim verò ad pacandos fidelium animos, dicendum existimo, Pontificem, qui primum, facto ipso dispensatione, declaravit (ut potuit) ius divinum circa Ministerum consecrationis Episcopi: & Ecclesia notum facit, alium esse ordinarium, nempe tres Episcopos, alium ex commissione, seu delegacione, & hunc esse unum, vel duos Episcopos tantum; illum inquam, in rectanti momenti, matuto consilio processisse, prævio Theologorum examine, & auditis Eminentissimorum Cardinalium votis, & speciali Spiritus Sancti assistentia, qualis ad res fidei est illi promissa, ne in consecratione Episcopi, ut potest in medio ad salutem animarum necessario, ex cuius veritate, Ecclesia, & sacrificia dependent, error aliquis omnia casta reddens immisceretur. Atque adeo post primam dispensationem Pontificis, canonizata manifeste sententiam, quæ docebat Ministerum ex commissione, consecrationis Episcopi, esse unum, vel duos Episcopos; ad eumque certitudinis gradum elevatam, ut contraria nullam modo habeat probabilitatem. Moveor ad hoc assertum ex loco Div. Pauliad Ephesios 4. ubi ait: * Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos; quosdam autem Prophetas, alios Pastores, & Doctores, ad consummationem sanctorum, inædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes, &c. * Ubi docet Apostolus, ut bene ponderat Bellarmine tom. 2. lib. 4. cap. 8. de notis Ecclesie, §. * Sed utris? * Futuros Pastores in Ecclesia, utique ad diem iudicij: tunc enim omnes occurentur Domino in unitate fidei. Quod autem Episcopi sint Pastores gregis Domini, constat ex Act. Apost. 28. ibi: * Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. * Ex quibus apertissime constat, Ecclesiam Dei esse non posse sine Episcopis, & Sacerdotibus. Unde Hieronymus in lib. contra Luciferianos. Ecclesia (inquit) non est, quæ non habet Sacerdotes.

26. Modo sic. Si Episcopus ab uno, vel duobus tantum consecratus, non esset verè Episcopus, non esset apud Indos Ecclesia, quia nullus ibi esset Episcopus; cum omnes, vel à uno tantum consecrati, vel à pluribus, qui verè Episcopi non erant ex hoc deficiuntur. Nulli Sacerdotes, quia non à vero Episcopo ordinati.

dinati. Quod probabile esse negare non potest, qui post dispensationem Pontificiam, probabile adhuc judicaverit, consecrationem Episcopi nisi a tribus Episcopis esse invalidam. Si autem semel admittatur probabile, apud Indos non esse Ecclesiam, quia nec Episcopi, nec Sacerdotes, nec apud Hispanos inventi, inferi indè quisque poterit; quia Episcopi ibi consecrati, & Sacerdotes ibi ordinati, quorum plures ad Episcopatum promoti sunt, totam fere Hispaniam repleverunt. Unde probabile fore in Hispania nullum esse verè Episcopum, quia nullus est a tribus verè Episcopis consecratus; nullum verè Sacerdotem, quia a nullo verè Episcopo ordinatum, ac proximè nec Ecclesiam, nec Sacraenta Eucharistæ, Presertim, Ordinis, & extrema Iustitiae. Adde quod cum Pontifex possit ubique terrarum dispensare, ut ab uno Episcopo consecratus fiat; si defacto dispensaret, tunc quereret probabile, brevi tempore nullum in Ecclesia Dei Episcopum, vel Sacerdotem futurum. Quæ non solum falsa, & improbabilia, sed ut heretica declarari digna censerem, ut potest contra Pauli testimonium, supra citatum, ubi Christum Dominum quodammodo dedit Pastores, tradit: Donec occurramus omnes. Nempe utique ad diem judicii. Ergo principium, ex quo tot absurdum deducuntur, plurimam falso est, ac proinde post dispensationem Pontificiam dubitare non licet verè Episcopum esse, etiab anno tantum consecratus. Quia ut ait M. Bannez 2.2. quest. 1. art. 10. dub. 8. conclus. 4. * Non potest Summus Pontifex errare, ita ut apparet leges perniciose, aut nocivas salutis animatum, & operosum dicere (inquit) esse hereticum, & ut bene Mag. Canus lib. 6. de locis Propriæ secunda. * Si Persona salubris doctrina oviis Christi non daret, sed posset eas erroribus falsis, & perniciose pascer; nimisrum non esset à Christo Ecclesia prouisum. * Sed qui perniciosus error, quam Episcopis, & Sacerdotibus Ecclesiam Dei orbare, ex quo tot, tantaque irreparabili mala indies imminent? Nequit ergo Pontifex in præfata dispensatione errasse.

27. Secundò probatur à posteriori, argumento mihi efficacissimo. Communis Theologorum opinio est eum, qui probabilitate credit non esse baptizatum, teneri sub conditione baptizari, & eum qui probabilitate opinatur non esse Episcopum, vel Sacerdotem, obligari ad ordines sub conditione iterando: videmus tamen experientia, omnes de baptismo valore probabilitate dubitantes, iterationem baptismi sollicitè perere, nullum verò Episcopum ab uno tantum consecratus, vel Sacerdotem ab ejusmodi Episcopo ordinatum de obligatione iterandi scrupulis angere, ne dum ordines iterum sub conditione recipere. Nec à viris doctis, & religiosis sicutione, & consilio ad iterationem conditionatam inducuntur, cum tamen ex defectu Ordinis Episcopalis, vel Sacerdotalis verè suscepit, tot absurdum consequi certissime videant. Si gnum ergo evidens est, omnes fideles, ea certitudine credere Episcopum ex commissione Pontificis ab uno consecratus, esse verè Episcopum, & ab illo sacris insignitos veros Sacerdotes, ac si à tribus Episcopis consecratus fuisset. Est ergo jam certissimum ad consecrationem Episcopi, ex commissione unum Episcopum sufficere, posseque Pontificem manus hoc uni, vel duobus delegare, & improbabile protulit Episcopum sic consecratus non esse verè Episcopum. Et sane quis dubitet Apostolos per varias mundi plagas dispersos, sic successores in Episcopos consecrassæ: Ubinam ad manus habuit, D.

Thomás Apostolus ad Indos pergens, in reliquo illis regionibus, tres Episcopos, qui secum novum Episcopum consecrarentur. Ergo ex Christi instituente licet Minister Ordinarus sit tres Episcopi, & suadent testimonia, qua contraria opinio allegatur. Minister vero ex commissione unus Episcopus elegetur. Sicut duplex est Minister Baptismi, & solemnitatis, neque Sacerdos, aliud necessitatis, licet quicunque secularis.

28. Et sic olim in Ecclesia quandoque prædictum, suaderi putant non pauci ex Clemente Romano lib. 8. Constitutionum, cap. 27. Ubi dicitur: Quod necessitas coegerit ab uno ordinari, quod propter persecutionem, aut aliam causam plures adesse non possint, afferatur decretum communis plenum Episcoporum. * Et ex D. Gregorio Magno, qui commisit D. Augustino Episcopo Cancanum, ut ipse solus Episcopos consecraret, quando alii non essent, ut habetur in Responsione 8. ad interrogatum eius D. Augustini. Ceterum horum auctoritas nondo, quia de libri Clementis auctore non satisconstat: & textum D. Gregorii mendacium esse, colligunt ex lib. 12. Epistolæ regis in fine. Quapropter dispensationes à Summis Pontificibus potest concessas recurrendum est: de quarum valore, in diuin dubitate non licet: esse enim sufficientem spiritus Sancti in his, quæ ad fideli conservacionem necessaria sunt, in dubio revocare. Quod nefusque Quapropter Veracruz in seculo 2. part. 2. art. 27. cum Sancto Antonino, Cajetano, & Arnilla, jure opinio scripsit: * De Pontificis potestate postquam elphonavit dubitare, instat factilegii est, * esse enim Caietano Domino quasi exprobare, quod non iam Ecclesia sua providisset, ut bene adoraret. Illustris Monasteri Episcopus Quitenis, apud Indos, monasterio, sef. 26. fol. 506. Quod autem dispensationem quandoque habeat statutum, tradit Helvetorum rotum 4. n. 5. in fine. Ubi loquens de dispensatione voti solemnis castitatis, quam Pontificem concedere posse negat, licet contraria opinio innuatur, quando fecisse constet: Sic inquit. * Alude factus defacto, aliud determinate, quod ita possit esse iure. Quod si faceret Papa, ut Papa, id est ut papa utens adjutorio membrorum, consiluando fiduci, & faciendo quod in se est, ut sciat veritatem, talis determinationis standum esset necessarium. * Quis vero credere poterit in re tanti momenti, ex cuius veritate dependet, Sacerdotes tunc initatus esse, ac cum in multis Christianorum Provinciis Eucharia nunc esse Sacramentum, Pontificem, ut alieno processus? Facto ergo ipso quæstionem de Modo consecrationis Episcopi, à Summo Ecclesiæ capite solutam esse dubitate non debemus, nec possumus.

(*)

TRACTA